

⋮ **Teiresiás**

Katalogizace dokumentů pro zrakově postižené

**Brno
Masarykova univerzita
2014**

Jiří Stodola

Katalogizace dokumentů pro zrakově postižené

podle pravidel AACR2 ve formátu MARC 21
s přihlédnutím k pravidlům RDA

**Brno
Masarykova univerzita
2014**

Recenzovaly

PhDr. Hana Vochozková

Mgr. Hana Metyšová

Odborná korektura

PhDr. Hana Vochozková

Vydáno v rámci projektu CZ.1.07/2.2.00/29.0010 „Sít' expertních pracovišť k zajištění inkluze v terciárním vzdělávání“.

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

OBSAH

Předmluva.....	10
1 Zrakově postižení uživatelé.....	13
2 Dokumenty pro zrakově postižené.....	14
3 Katalogizace dokumentů pro zrakově postižené.....	15
3.1 Poznámka k elektronickým zdrojům a knihám.....	17
4 Bibliografický a katalogizační záznam.....	19
4.1 Popisné údaje (bibliografický popis).....	19
4.2 Selekční údaje.....	20
4.3 Obsahová charakteristika.....	21
4.4 Katalogizační záznam.....	21
4.4.1 Lokační údaje.....	22
4.4.2 Exemplářové údaje.....	22
4.4.3 Služební údaje.....	22
4.4.4 Funkce katalogu.....	22
5 Pravidla a formáty.....	24
5.1 Pravidla AACR2.....	24
5.1.1 Část I. Bibliografický popis.....	24
5.1.2 Část II. Záhlaví, unifikované názvy a odkazy.....	26
5.1.3 Závěrečné pasáže.....	26
5.2 Formáty.....	26
5.2.1 Druhy formátů.....	26
5.2.2 MARC 21.....	27
5.2.3 Struktura MARC.....	28
5.2.4 Označení obsahu.....	29
5.2.5 Notační konvence.....	30
5.2.6 Struktura záznamu.....	30
5.2.7 Proměnná kontrolní pole.....	31
5.2.8 Proměnná pole údajů.....	31
6 Návěští, kontrolní pole a pole čísel a kódů MARC 21 a Obecná pravidla AACR2.....	33
6.1 Návěští, kontrolní pole a pole čísel a kódů MARC 21.....	33
6.1.1 Návěští.....	33
6.1.2 Blok kontrolních polí.....	34
6.1.3 Blok čísel a kódů.....	35
6.2 Obecná pravidla bibliografického popisu.....	37
6.2.1 Bibliografický zdroj.....	37

6.2.2	Základní zdroje popisu	37
6.2.3	Prameny popisu	38
6.2.4	Hlavní prameny popisu u vybraných dokumentů pro zrakově postižené	38
6.2.5	Interpunkce	39
6.2.6	Úrovně popisu	40
6.2.7	Jazyk	40
6.2.8	Nepřesnosti	41
7	Bibliografický popis	42
7.1	Údaje o názvu a odpovědnosti	42
7.1.1	Prameny popisu	42
7.1.2	Jazyk	44
7.1.3	Velká písmena	44
7.1.4	Zkratky	44
7.1.5	Číslovky	44
7.1.6	Struktura a interpunkce	44
7.1.7	MARC 21	47
7.1.8	Příklady	48
7.2	Údaje o vydání	49
7.2.1	Prameny popisu	49
7.2.2	Jazyk	49
7.2.3	Velká písmena	50
7.2.4	Zkratky	50
7.2.5	Číslice	50
7.2.6	Číslovky	50
7.2.7	Struktura a interpunkce	50
7.2.8	MARC 21	51
7.2.9	Příklady	51
7.3	Specifické údaje	52
7.3.1	Prameny popisu	52
7.3.2	Jazyk	52
7.3.3	Velká písmena	52
7.3.4	Zkratky	52
7.3.5	Číslovky a číslice	52
7.3.6	Struktura a interpunkce	52
7.3.7	MARC 21	53
7.3.8	Příklady	53
7.4	Nakladatelské údaje	54
7.4.1	Prameny popisu	54
7.4.2	Jazyk	54
7.4.3	Velká písmena	55

7.4.4	Zkratky.....	55
7.4.5	Číslovky a číslice.....	55
7.4.6	Struktura a interpunkce.....	55
7.4.7	MARC 21	58
7.4.8	Příklady.....	58
7.5	Údaje fyzického popisu.....	59
7.5.1	Prameny popisu	59
7.5.2	Jazyk	59
7.5.3	Velká písmena	59
7.5.4	Zkratky.....	59
7.5.5	Číslovky a číslice.....	60
7.5.6	Struktura a interpunkce.....	60
7.5.7	Knihy tištěné zvětšeným písmem a hmatové knihy	60
7.5.8	Zvětšené a hmatové kartografické dokumenty.....	61
7.5.9	Zvukové knihy	63
7.5.10	Elektronické knihy a „čisté“ elektronické zdroje.....	64
7.5.11	MARC 21	65
7.5.12	Příklady	66
7.6	Údaje o edici.....	66
7.6.1	Prameny popisu	66
7.6.2	Jazyk, velká písmena, zkratky, číslovky a číslice	67
7.6.3	Struktura a interpunkce.....	67
7.6.4	MARC 21	68
7.6.5	Příklady.....	68
7.7	Údaje poznámky.....	69
7.7.1	Prameny popisu	69
7.7.2	Jazyk	69
7.7.3	Velká písmena	69
7.7.4	Zkratky.....	69
7.7.5	Číslovky a číslice.....	69
7.7.6	Struktura a interpunkce.....	69
7.7.7	Charakter, účel nebo umělecká forma	70
7.7.8	Poznámka o jazyce	71
7.7.9	Pramen hlavního názvu	72
7.7.10	Varianty názvu	72
7.7.11	Souběžné názvy a další názvové informace.....	73
7.7.12	Údaje o odpovědnosti.....	73
7.7.13	Vydání a historie díla	74
7.7.14	Specifické údaje	74
7.7.15	Nakladatelské údaje	74
7.7.16	Fyzický popis	74

7.7.17	Doprovodný materiál	75
7.7.18	Edice	75
7.7.19	Disertace	75
7.7.20	Uživatelské určení	75
7.7.21	Jiné formy	76
7.7.22	Resumé	76
7.7.23	Poznámka k obsahu	77
7.7.24	Čísla	78
7.7.25	Popisovaný exemplář, knihovní jednotky (holdings), omezení pro veřejnost	78
7.7.26	Poznámka „Vydáno s:“	78
7.7.27	Spojené poznámky o originálu	79
7.8	Údaje o standardním čísle a dostupnosti	80
7.8.1	Prameny popisu	80
7.8.2	Jazyk	80
7.8.3	Velká písmena	80
7.8.4	Zkratky	80
7.8.5	Struktura a interpunkce	80
7.8.6	MARC 21	81
7.8.7	Příklady	82
7.9	Elektronické umístění	82
7.9.1	Příklady	83
8	Selekční údaje	85
8.1	Jmenné selekční údaje	85
8.1.1	Personální záhlaví	87
8.1.2	Příklady	89
8.1.3	Korporativní záhlaví	89
8.1.4	Názvové záhlaví	92
8.2	Věcné selekční údaje	93
9	Lokační údaje	94
10	Minimální záznam pro Souborný katalog České republiky	95
10.1	Minimální záznam pro tištěné monografie	95
10.2	Minimální záznam pro speciální dokumenty	99
11	Specifika jednotlivých dokumentů pro zrakově postižené	109
11.1	Knihy	109
11.2	Kartografické dokumenty	110
11.3	Hudebniny	111
11.4	Zvukové dokumenty nehmotné	111
11.5	Elektronické zvukové dokumenty nehmotné	112
11.6	Grafické dokumenty	113
11.7	Elektronické zdroje	113

11.8	Trojrozměrné dokumenty (hmatové modely)	114
11.9	Pokračující zdroje	114
12	Příklady	116
12.1	Příklad 1 – kniha tištěná zvětšeným písmem.....	116
12.1.1	Komentář.....	116
12.2	Příklad 2 – hmatová kniha	116
12.2.1	Komentář.....	117
12.3	Příklad 3 – zvětšený kartografický dokument	117
12.3.1	Komentář.....	118
12.4	Příklad 4 – hmatový kartografický dokument	118
12.4.1	Komentář.....	119
12.5	Příklad 5 – zvuková kniha.....	119
12.5.1	Komentář.....	120
12.6	Příklad 6 – elektronická kniha online	120
12.6.1	Komentář.....	121
12.7	Příklad 7 – „čistý“ online elektronický zdroj (hybridní kniha).....	122
12.7.1	Komentář.....	123
13	Použitá literatura	124

PŘEDMLUVA

Uvádí se, že prostřednictvím zraku člověk získává okolo 90 % informací. I díky tomu v soudobé kultuře hraje vizuální informace nemalou roli – jednou z preferovaných metod, jak přeměnit neuspořádaná data ve strukturované informace, je vizualizace. Na druhé straně si dnešní společnost uvědomuje, že k ní náleží i lidé, pro které tendence k vizualizaci a množství vizuálních informací představuje značnou překážku – jedná se především o osoby s nějakým typem zrakového postižení.

Úkolem pracovníků, kteří se zabývají zprostředkováním informací zrakově postiženým uživatelům, je především transformace vizuální informace do jiných podob (tendence jde tedy výrazně proti současným trendům). Výsledkem takové transformace jsou různé typy dokumentů určené uživatelům se zrakovým postižením. Aby zrakově postižení uživatelé mohli s těmito efektivně pracovat, musí mít k dispozici informace o těchto dokumentech samotných, o jejich formálních a obsahových attributech, o tom, kde se tyto dokumenty nacházejí a jakým způsobem mohou být získány. Potřebují tedy metainformace, které nabízí bibliografický a katalogizační záznam umístěný v katalogu knihovny.

Tato publikace se zabývá katalogizací dokumentů určených zrakově postiženým uživatelům pomocí mezinárodních knihovnických standardů, zejména pravidel AACR2 a výměnného formátu MARC 21. I proto, že jednou z hlavních charakteristik dokumentu pro zrakově postiženého uživatele je překrývání formálních a obsahových atributů různých dokumentů, informace, které jsou potřeba pro katalogizaci těchto dokumentů jsou rozesté v různých knihovnických standardech (ISBD, AACR2, RDA, MARC 21, FRBR) a v různých částech jednotlivých standardů. Cílem publikace je vytvořit metodologický nástroj pro katalogizaci dokumentů pro zrakově postižené, který shromažďuje tyto informace na jedno místo tak, aby katalogizátor nemusel pro katalogizaci dokumentů využívat několik standardů zároveň. Zaměřuje se proto nejenom na specifika dokumentů pro zrakově postižené, ale také na základní pravidla katalogizace.

Z hlediska katalogizační politiky České republiky zažíváme nyní přechodové období. V platnosti jsou katalogizační pravidla AACR2 ale od 1. 4. 2015 se má přejít na nová pravidla RDA (Resource Description & Access). Otázkou je, jak má nyní vypadat příručka, která se věnuje katalogizaci. AACR2 platí, ale už nebudou v platnosti příliš dlouho. RDA ještě neplatí ale nejsou hotové národní interpretace, česká terminologie atd., takže tvořit publikaci na jejich základě by bylo značně předčasné a z hlediska jednotné katalogizační politiky nežádoucí. Řešit tuto situaci jsme se rozhodli kompromisně: publikace je založená primárně na standardech

AACR2 a formátu MARC 21, nicméně snaží se anticipovat přechod na RDA tak, že v poznámkách týkajících se především bibliografického popisu uvádí rozdíly, kterými se odlišují RDA od AACR2.

Příručka je určena především knihovníkům pracujícím v oblasti katalogizace v těch knihovnách, které ve svých fondech mají dokumenty určené zrakově postiženým uživatelům. Jedná se jednak o různé kamenné knihovny od Knihovny a tiskárny pro nevidomé K. E. Macana přes knihovny vysokoškolských center pro podporu studentů se specifickými potřebami až po jednotlivá oddělení základních knihoven, jednak o digitální knihovny různých občanských sdružených zaměřených na pomoc osobám se zrakovým postižením. Jsme si vědomi toho, že přístup profesionálních knihoven a knihoven svépomocných je poněkud odlišný – první druh knihoven respektuje katalogizační politiku stanovenou Národní knihovnou Praha, druhý typ dbá především na funkčnost. Přesto se domníváme, že ani pro knihovny druhého typu není tato publikace, která bere ohled na platné knihovnické standardy, neúčinná. Ačkoliv třeba nepracují s formátem MARC 21, může jim být užitečná znalost způsobu zápisu údajů v jednotlivých oblastech bibliografického popisu stejně jako znalost zápisu selekčních údajů podle pravidel AACR2. Tím, že ji budou používat, je možné docílit větší standardizace katalogizace, a tak napomoci efektivnější spolupráci v oblasti zpřístupňování informací osobám se zrakovým postižením. A právě to je cílem této publikace.

V publikaci nejprve vymezujeme skupinu uživatelů se zrakovým postižením a dělíme ji do dvou základních kategorií. Definujeme dokumenty určené zrakově postiženým a provádíme jejich klasifikaci do několika skupin především podle smyslu, kterým je kompenzován zrakový handicap. Na tuto klasifikaci navazuje knihovnické dělení dokumentů do různých druhů podle pravidel AACR2. Vybíráme několik druhů dokumentů, na které v této publikaci zaměřujeme svoji pozornost. Zabýváme se bibliografickým a katalogizačním záznamem z hlediska standardu ISBD a uvádíme základní informace o pravidlech AACR2 a formátu MARC 21. Zabýváme se jednotlivými poli MARC 21, jejichž zápis není dán pravidly AACR2. Věnujeme se základním pojmům pravidel AACR2, jako jsou bibliografický zdroj, základní zdroje popisu, předepsané zdroje popisu a uvádíme některá obecně platná pravidla týkající se jazyka, interpunkce, úrovně popisu a způsobu zápisu nepřesností. Poté se věnujeme způsobu zápisu údajů v jednotlivých oblastech popisu, vždy uvádíme, jak se údaje zapisují podle AACR2 a jak zápis vypadá v MARC 21. V poznámkách uvádíme odlišnosti, kterými se liší pravidla RDA od pravidel AACR2. Uvádíme nejen obecná pravidla, ale zaměřujeme se také na specifika jednotlivých dokumentů, které jsme zvolili. Vždy uvádíme příklady zápisu údajů

PŘEDMLUVA

v jednotlivých oblastech. Stručně se také zabýváme selekčními a lokačními údaji. V předposlední kapitole uvádíme specifika všech dokumentů pro zrakově postižené, které jsme rozlišili na základě AACR2. V následující kapitola nalezneme minimální záznamy pro Souborný katalog ČR pro tištěné monografie a speciální dokumenty. Poslední kapitola obsahuje komentované příklady záznamů námi zvolených druhů dokumentů.

1 ZRAKOVĚ POSTIŽENÍ UŽIVATELÉ

Zrakově postižený je člověk, *u kterého i po korekci snížení zrakové schopnosti ovlivňuje jeho běžný život*. Světová zdravotnická organizace (WHO) dělí podle ostroty vidění zrakové postižení do pěti kategorií:

1. střední slabozrakost,
2. silná slabozrakost,
3. těžce slabý zrak,
4. praktická slepota,
5. úplná slepota.

Dalšími poruchami může být: porucha kontrastní citlivosti (světloplachost, šeroslepost), porucha barvocitu (barvoslepost), zúžení a výpadky zorného pole.

Pro knihovnické účely můžeme čtenáře se zrakovým postižením definovat *jako čtenáře, který přijímá informace v upravené vizuální nebo jiné než vizuální formě*. Dělit čtenáře můžeme na ty, kteří:

1. přijímají informace v upravené vizuální podobě (kategorie 1.-3. podle WHO),
2. přijímají informace v jiné než vizuální podobě (kategorie 4. a 5. podle WHO).

Zrakově postižení čtenáři (popřípadě čtenáři s postižením takového rázu, které znemožňuje práci s běžnými tištěnými texty) by měli mít v knihovnách, které nabízejí některou ze služeb určených těmto čtenářům, zvláštní uživatelský statut.

Tento statut čtenáře se zrakovým postižením umožní odlišit uživatele, kteří mají na základě výjimky autorského zákona (Zákon č. 121/2000 Sb., § 38) právo přístupu k elektronickým kopiím publikací, u kterých jsou stále v platnosti autorská práva, od těch, kteří tato práva nemají.

2 DOKUMENTY PRO ZRAKOVĚ POSTIŽENÉ

Dokument pro čtenáře se zrakovým postižením je *dokument, jehož způsob záznamu dat je přístupný osobám se zrakovým postižením*. Tyto dokumenty můžeme podle způsobu záznamu dělit na:

- vizuální textové (zvětšené písmo) a obrazové (zvětšená grafika, zvětšené kartografické dokumenty),
- zvukové mluvené (zvuková kniha) a hudební,
- hmatové textové (bodová publikace) a obrazové (hmatové mapy, tyflografika),
- kombinované (umožňují výstup pro zrak, sluch i hmat – elektronické zdroje).

Podle stupně zveřejnění se dokumenty pro zrakově postižené mohou dělit na:

- určené nikoliv primárně pro čtenáře se zrakovým postižením (hudební CD, internetové stránky),
- určené primárně, ale nikoliv výhradně osobám se zrakovým postižením (hmatová kniha, elektronický katalog knihovny),
- určené výhradně osobám se zrakovým postižením a postižením takového charakteru (*print disability*), které zakládá právo na výjimku z autorského zákona (elektronická kniha vytvořená na základě předlohy, u které jsou v platnosti autorská práva).

3 KATALOGIZACE DOKUMENTŮ PRO ZRAKOVĚ POSTIŽENÉ

Katalogizace je „jmenný a věcný popis dokumentů, někdy chápaný úžeji pouze jako jmenný popis dokumentů, jindy obecněji jako tvorba katalogizačních záznamů pro různé druhy katalogů a jejich organizace.“¹ Podle Mezinárodní federace knihovnických asociací IFLA „[p]opis a tvorba selekčních údajů by měly být standardizovány v nejvyšším možném rozsahu. [...]. Popis všech typů dokumentů a všech řízených forem jmen má pokud možno vycházet se stejných obecných pravidel.“²

Pro účely Souborného katalogu České republiky jsou pro katalogizaci podporována katalogizační pravidla AACR2 a mezinárodní výměnný formát MARC 21.³ Mají-li knihovny shromažďující dokumenty pro čtenáře se zrakovým postižením efektivně plnit svou funkci, měly by se řídit principy stanovenými pro katalogizaci IFLA a Národní knihovnou ČR v Praze a zároveň respektovat specifika těchto dokumentů.

Podle kategorií dokumentů AACR2 můžeme rozlišit následující typy dokumentů pro zrakově postižené uživatele. Substantivum tu označuje základní druh dokumentu, adjektivum pak druh dokumentu, se kterým je základní druh kombinován, nebo formu základního dokumentu. Kombinací těchto charakteristik získáme tyto typy dokumentů:

- knihy tištěné zvětšeným písmem,
- hmatové knihy,
- elektronické knihy,
- zvětšené kartografické dokumenty,
- hmatové kartografické dokumenty,
- elektronické kartografické dokumenty,
- hudebniny tištěné zvětšeným písmem,
- hmatové hudebniny,
- elektronické hudebniny,

¹ Národní knihovna. *KTD - Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy (TDKIV)* [online]. c2009, [cit. 2015-02-02]. Dostupné z WWW: <http://aleph.nkp.cz>.

² IFLA. *Ustanovení mezinárodních principů katalogizace* [online]. 2009, [cit. 2015-02-02]. Dostupné z WWW: [http://www.ifla.org/files/cataloguing/icp/icp 2009-cs.pdf](http://www.ifla.org/files/cataloguing/icp/icp%202009-cs.pdf).

³ *Standardy pro Souborný katalog ČR* [online]. 2007-03-27, [cit. 2015-02-02]. Dostupné z WWW: <http://www.caslin.cz/spoluprace/standardy/standardy-pro-souborny-katalog-cr/>.

- zvukové dokumenty nehudební (zvukové knihy, zvukové pokračující dokumenty),
- elektronické zvukové dokumenty nehudební (elektronické zvukové knihy, elektronické zvukové pokračující dokumenty),⁴
- zvětšené grafické dokumenty,
- hmatové grafické dokumenty,
- elektronické grafické dokumenty,
- elektronické zdroje,
- trojrozměrné dokumenty (hmatové modely),
- pokračující zdroje tištěné zvětšeným písmem,
- hmatové pokračující zdroje,
- elektronické pokračující zdroje.

Při katalogizaci je důležité nejprve určit, o jaký druh dokumentu se primárně jedná, s jakým druhem dokumentu je tento dokument kombinován, popřípadě, v jaké formě je základní druh dokumentu. Při katalogizaci je pak třeba využít zásad, které jsou platné pro všechny typy dokumentů a zároveň pro jednotlivé druhy dokumentů, pod které daný dokument spadá. Kupříkladu u elektronické knihy je primárním druhem dokumentu kniha, záznam však bude obsahovat některé charakteristiky elektronických dokumentů. U hmatové knihy je základním druhem dokumentu kniha, formou je pak hmatové písmo.

Je rovněž třeba respektovat fakt, že většina dokumentů pro čtenáře se zrakovým postižením, které vznikly na základě tištěné předlohy, jsou nově vydané publikace. Proto je nutné vytvářet záznamy na tyto dokumenty jako takové, nikoliv na jejich předlohy. Údaje o předloze by se v takovém případě měly objevit v poli poznámka.

V některých knihovnách pro zrakově postižené převládá názor, že převedením dokumentu do přístupné formy (hmatové, zvukové, elektronické) dochází k pouhé reprodukci daného dokumentu, a proto jsou v katalogizačním záznamu uváděny některé údaje (nakladatelské, ISBN), které se vztahují k předloze, nikoliv v údajích poznámky, ale v polích, kde by se měly objevit údaje vztahující se k dokumentu pro zrakově postižené, který je nově vydanou publikací. Toto pojetí však není správné, protože ve většině případů dokument pro zrakově postiženého čtenáře není možno považovat za pouhou reprodukci jeho předlohy.

V tomto dokumentu se budeme zabývat obecnými pravidly katalogizace podle pravidel AACR2 (s přihlédnutím k novým pravidlům RDA, která

⁴ Do výčtu nejsou zařazeny zvukové dokumenty hudební, protože ty, ačkoliv jsou čtenářům se zrakovým postižením dostupné, nejsou jim určeny primárně.

v České republice budou uvedena v platnost 1. 4. 2015) a formátu MARC 21. Uvnitř textu uvedeme specifika, která se pojí s knihami tištěnými zvětšeným písmem, hmatovými knihami, zvětšenými mapami, hmatovými mapami, zvukovými dokumenty nehudebními, elektronickými knihami a „čistými“ elektronickými zdroji. V dokumentu nalezneme přehled specifik pojících se se zbylými dokumenty.

3.1 Poznámka k elektronickým zdrojům a knihám

Elektronický zdroj definují AACR2 jako *dokument zakódovaný pro práci s počítačem*.

Z hlediska charakteru informací se elektronické zdroje dělí se na **data** nebo **programy**, popřípadě **kombinaci** obojího.

Z hlediska přístupnosti rozlišujeme elektronické zdroje s **dálkovým** nebo **přímým přístupem**. Při dálkovém přístupu se užívají elektronické zdroje prostřednictvím počítačových sítí. Typickým příkladem jsou dokumenty přístupné online na síti Internet. Při přímém přístupu se elektronické zdroje užívají prostřednictvím fyzických nosičů, které se vkládají do zařízení počítače.

Z hlediska typologie dokumentů můžeme rozlišovat **elektronický zdroj „čistý“** (např. počítačový program) nebo elektronický zdroj, který **obsahem odpovídá jiným typům dokumentů**, jako jsou knihy, zvukové záznamy, videozáznamy či seriály (např. elektronická kniha, elektronická mapa, soubor MP3, soubor AVI či elektronický časopis). Má-li elektronický zdroj zároveň charakter jednoho z tradičních dokumentů, je nutné tuto skutečnost zohlednit při katalogizaci. Je třeba postupovat podle pravidel, která platí jednak pro samotné elektronické zdroje, jednak pro ten který typ dokumentu, který elektronický zdroj představuje.

Elektronické zdroje pro zrakově postižené mají nejčastěji charakter **elektronické knihy**, která vzniká často na základě již existujícího dokumentu, který je ve stávající podobě zrakově postiženému studentu nedostupný. K zohlednění tohoto faktu při katalogizaci (což je nezbytné, neboť vazba na předlohu je pro uživatele velmi důležitá) může dojít třemi způsoby. 1) Buď může být elektronický zdroj chápán pouze jako **verze tištěného dokumentu** (metoda jednoho záznamu), 2) nebo jej můžeme pojímat jako **elektronickou reprodukci tištěné verze**, 3) nebo jako **samostatnou elektronickou publikaci** (poslední dva způsoby patří k metodě oddělených záznamů). Každé pojetí má své klady i zápory.

Při **prvním** z uvedených způsobů katalogizace je vytvořen záznam na tištěnou verzi publikace a do záznamu je vložen odkaz na elektronickou verzi. Možnost užít tohoto postupu předpokládá dvě skutečnosti: a)

knihovna má tištěnou verzi ve svém fondu, b) elektronická verze je v takové podobě, že po vytištění by mohla původní verzi nahradit.

Druhý způsobem je popis knihy jako elektronické reprodukce, při kterém kombinujeme v záznamu údaje týkající se tištěné i elektronické verze. Předpoklad vlastnění tištěné podoby publikace nemusí být splněn, musí však být splněna podmínka, že elektronická verze je v takové podobě, že po vytištění může tištěnou verzi nahradit.

Třetí způsob katalogizace spočívá ve vytváření samostatného záznamu na elektronický zdroj. Údaje, které se do záznamu uvádějí, se týkají primárně elektronického zdroje a jsou z něj jako z pramene popisu také čerpány. Údaje o předloze jsou však pro uživatele velmi důležité. Proto se v záznamu objeví v poznámce, popřípadě v propojovacích polích. Odkaz, který záznam obsahuje, je odkaz na dokument, na jehož základě záznam vznikl. Tohoto postupu se užívá ve chvíli, kdy není splněna ani jedna z výše uvedených podmínek.

Výhodou prvního z uvedených postupů je jednoznačnost spojení mezi tištěnou a elektronickou verzí. Uživatel hledá určitý dokument a dodatečně může zvolit, jestli dá přednost jeho tištěné nebo elektronické podobě, vybírá tedy mezi dvěma verzemi identického dokumentu. Předpokladem však je (jak jsme uvedli), aby obě formy byly v knihovně k dispozici a aby se vzájemně podstatně nelišily. Pokud jsou splněny tyto podmínky, je možné užít metody jednoho záznamu. V opačném případě se z výhody spojení dvou verzí do jednoho záznamu stane nevýhoda.

Druhý a třetí postup umožňuje důsledné rozlišení dvou verzí v případě, že je takové rozlišení žádoucí. K tomu dochází, když předloha k elektronické verzi není přítomna ve fondu knihovny nebo když se elektronická verze od předlohy liší natolik, že nejsou vzájemně zaměnitelné. Pokud tištěná verze není k dispozici a elektronická verze se od tištěné neliší, je možno užít popisu knihy jako **elektronické reprodukce**. Pokud se však tištěná a elektronická verze liší, je nutné použít popisu knihy jako **elektronického zdroje**.

Způsob, jakým dochází k akvizici dokumentů v knihovnách pro zrakově postižené, jakož i úpravy, které jsou prováděny za účelem maximální přístupnosti dokumentu pro zrakově postižené, hovoří ve prospěch třetího z uvedených postupů katalogizace. Právě jím se zabýváme v tomto dokumentu.

4 BIBLIOGRAFICKÝ A KATALOGIZAČNÍ ZÁZNAM

Bibliografický záznam se skládá z

- Popisných údajů
- Selekčních údajů
- Obsahové charakteristiky

Popisné údaje (bibliografický popis) vytváří více méně adekvátní obraz dokumentu na základě vystižení atributů popisovaného dokumentu pomocí údajů. Zásadou je, že se přebírají údaje tak, jak jsou zapsány v dokumentu.

Selekční údaje slouží k vyhledávání dokumentu podle různých kritérií.

Obsahová charakteristika vystihuje obsah dokumentu.

Bibliografický záznam má podle standardů ISBD následující základní strukturu (tučným písmem jsou označeny selekční údaje).

Hlavní záhlaví

[Unifikovaný název]

Hlavní název [obecné označení druhu dokumentu] : další názvová informace / první údaj o odpovědnosti ; další údaje o odpovědnosti. -- Označení vydání. -- První místo vydání : první nakladatel, datum vydání. -- Rozsah. -- (Hlavní název edice ; číslování v rámci edice. Název subedice ; číslování v rámci subedice). -- Poznámky.

Standardní číslo

Vedlejší záhlaví

MDT

Sigla

4.1 Popisné údaje (bibliografický popis)

Bibliografický popis se skládá z osmi oblastí:

1. Oblast údajů o názvu a odpovědnosti
2. Oblast údajů o vydání
3. Oblast specifických údajů
4. Oblast nakladatelských údajů
5. Oblast údajů fyzického popisu
6. Oblast údajů o edici
7. Oblast údajů poznámky
8. Oblast údajů o standardním (nebo alternativním) čísle a dostupnosti

Ustanovení mezinárodních principů katalogizace stanovuje tyto hlavní zásady pro bibliografický popis:

- Obecně by měl být vytvořen samostatný bibliografický popis pro každé provedení.⁵
- Pro bibliografický popis je typické, že by měl být založen na jednotce reprezentující provedení a může zahrnovat atributy náležející prezentovanému dílu⁶ a vyjádření.⁷
- Popisné údaje bibliografického záznamu mají odpovídat schválenému mezinárodnímu standardu.
- Popis může mít několik úrovní úplnosti v souladu s účelem katalogu či typem bibliografického souboru. Uživatel by měl být o úrovni úplnosti informován.

4.2 Selekční údaje

Selekční údaje slouží k vyhledávání záznamu a následně dokumentů. Dělíme je na jmenné a věcné. Bibliografický popis + jmenné selekční údaje = **jmenný záznam** (ve velkých knihovnách bývá jmenná a věcná katalogizace rozdělena na dva procesy).

Jmenné selekční údaje dělíme na

- personální záhlaví (obsahuje jméno osoby),
- korporativní záhlaví (obsahuje jméno korporace, akce),
- názvové záhlaví (obsahuje názvy entit 1 typu⁸).

Věcné selekční údaje dělíme na

- systematické,
- předmětové.

Liší se podle typu selekčního jazyka. Systematický selekční jazyk (např. MDT, DDT) je umělý a formalizovaný a vytváří hierarchický systém kategorií od nejobecnějších k nejkonkrétnějším pojmům. Předmětový selekční

⁵ Provedení (manifestation) – fyzická prezentace vyjádření díla.

⁶ Dílo (work) – určitý intelektuální či umělecký výtvar (tj. intelektuální či umělecký obsah).

⁷ Vyjádření (expression) – intelektuální či umělecká realizace díla.

⁸ Entity 1 typu zahrnují výsledky intelektuálního či uměleckého úsilí (dílo, vyjádření, provedení a jednotka);

jazyk (např. LCSH) využívá jazyk přirozený, snaží se o co nejpřesnější vystižení obsahu pomocí řízeného tezauru. Mezi hesly sice může existovat hierarchie, ale ta pro samotné vyhledávání není podstatná.

Mezinárodní principy katalogizace stanovují pro selekční údaje následující všeobecné zásady:

- Selekční údaje pro vyhledávání bibliografických a autoritních záznamů musí být formulovány v souladu s obecnými principy. Může se jednat o údaje řízené nebo neřízené.
- Řízené selekční údaje by se měly vytvářet pro autorizované a variantní formy jmen pro entity jako jsou jména osoby, rodiny, korporace, názvu díla, vyjádření, provedení, jednotky, koncepty, objekty, události a místa. Řízené selekční údaje poskytují konzistenci potřebnou při uspořádání bibliografických záznamů pro soubory zdrojů.
- Pro potřeby řízení autorizovaných forem jmen, variantních forem jmen a identifikátorů, používaných jako selekční údaje, by se měly vytvářet autoritní záznamy.
- Mezi neřízené selekčních údaje patří např. bibliografické údaje pro jména, názvy (např. hlavní název uváděný tak, jak byl nalezen na provedení), kódy, klíčová slova atd., která nejsou řízena autoritními záznamy.

4.3 Obsahová charakteristika

Obsahová charakteristika slouží k stručnému vystižení obsahu díla pomocí přirozeného jazyka. Patří k ní

- anotace,
- referát.

4.4 Katalogizační záznam

Bibliografický záznam slouží k identifikaci obecných entit 1 typu (tedy zejména provedení realizovaného díla). K identifikaci jednotek se k bibliografickému záznamu připojují údaje

- lokační,
- exemplářové,
- služební.

Bibliografický záznam + lokační a exemplářové údaje = **katalogizační záznam**.

4.4.1 Lokační údaje

Lokační údaje informují o umístění exempláře daného provedení. **Sigla** určuje knihovnu, ve které se jednotka nachází. **Signatura** pak umístění exempláře v dané knihovně.

4.4.2 Exemplářové údaje

Exemplářové údaje přinášejí informace spojené s konkrétní jednotkou. Patří k nim

- přírůstkové číslo,
- označení svazku nebo ročníku,
- zvláštnosti pojící se s danou jednotkou.

Přírůstkové číslo je jedinečný číselný identifikátor jednotky. Pokud je vytvořen bibliografický záznam na vícesvazkové dílo jako na celek, pak jednotlivé svazky jsou rozlišeny jako jednotky, proto exemplářové údaje mohou obsahovat **číslo svazku**. Podobné je to u periodik, kdy se vytváří záznam na seriálový dokument jako celek, a **jednotlivé ročníky**, pokud jsou vyvázané, se mohou chápat jako jednotky. Je také možné zapsat údaje o **zvláštnostech**, kterými se daná jednotka liší od jiných jednotek téhož provedení (například obsahuje věnování autora).

4.4.3 Služební údaje

Jelikož katalogizace je určitý proces, na kterém se podílejí různí lidé, mohou být k bibliografickému záznamu připojeny také **údaje služební** (jako údaj o akvizici, datum zpracování záznamu, jméno katalogizátora a podobně).

4.4.4 Funkce katalogu

Knihovní katalog tvořený souborem katalogizačních záznamů by měl podle mezinárodních principů katalogizace plnit následující základní funkce:

- najít bibliografické zdroje ve sbírce jako výsledek vyhledávání prostřednictvím atributů nebo vztahů mezi zdroji;
- identifikovat bibliografický zdroj nebo jeho agenta (tj. potvrdit, že určitá entita popsaná v záznamu odpovídá hledané entitě, nebo odlišit dvě a více entit s podobnými charakteristikami);
- vybrat bibliografický zdroj, který odpovídá potřebám uživatele (tj. vybrat zdroj, který splňuje požadavky uživatele s ohledem na médium,

obsah, nosič atd. nebo vyloučit zdroje, které těmto požadavkům neodpovídají);

- získat přístup k popsané jednotce (tj. poskytnout informaci, která umožní uživateli získat jednotku k vypůjčení nebo elektronickému zpřístupnění prostřednictvím on-line propojení se vzdáleným zdrojem); nebo získat autoritní či bibliografické údaje nebo přístup k nim;
- navigovat uživatele v rámci katalogu i mimo něj (tj. prostřednictvím logického uspořádání bibliografických a autoritních údajů a jasnou prezentací způsobu, jak se v katalogu pohybovat, včetně prezentace vztahu mezi díly, vyjádřeními, provedeními, jednotkami, osobami, rodinami, korporacemi, koncepty, objekty, událostmi a místy).

5 PRAVIDLA A FORMÁTY

V současné době je nezbytné pro správnou katalogizaci orientovat se dobře ve dvou typech standardů – **pravidlech** a **formátech**. Pravidla představují soubor metodických pokynů, které umožňují řešit problémy spojené s katalogizací. Umožňují vybrat a předepsaným způsobem zapsat údaje. Formáty slouží k výměně bibliografických a katalogizačních záznamů prostřednictvím počítačových sítí. Představují strukturu, do níž se vepisují údaje vybrané a zapsané tak, jak předepisují pravidla. V České republice se v současné době používají katalogizační pravidla **AACR2** a mezinárodní výměnný formát **MARC 21**.

5.1 Pravidla AACR2

Pravidla AACR2 se skládají z úvodních pasáží, první části týkající se bibliografického popisu, druhé části zabývající se tvorbou záhlaví, unifikovanými názvy a odkazy a závěrečné části obsahující přílohy.

- Úvodní pasáže
- Část I. Bibliografický popis
- Část II. Záhlaví, unifikované názvy a odkazy
- Závěrečné pasáže

Úvodní pasáže obsahují původní předmluvy k AACR2, předmluvy k českému vydání pravidel a obecný úvod. V českém vydání je v obecném úvodu je preference angličtiny jako jazyka katalogizační agentury nahrazena **češtinou**.

- Předmluva k českému vydání Anglo-amerických katalogizačních pravidel.
- Dodatek k Předmluvě k českému vydání
- Předmluva k revidovanému vydání z roku 1988
- Předmluva ke druhému vydání Anglo-amerických katalogizačních pravidel z roku 1978 (Výtah)
- Obecný úvod

5.1.1 Část I. Bibliografický popis

První část týkající se **bibliografického popisu** má 13 kapitol. První kapitola se zabývá pravidly platnými pro popis všech typů dokumentů. Kapitoly **2-11** se zabývají popisem dokumentů **monografických**, kapitola **12** je vě-

nována **pokračujícím zdrojům** a kapitola **13** řeší problematiku spojenou s **analytickým popisem**.

- Úvod
- 1 Všeobecná pravidla popisu
- 2 Knihy, brožury a jednolistové tisky
- 3 Kartografické dokumenty
- 4 Rukopisy
- 5 Hudebniny
- 6 Zvukové dokumenty
- 7 Filmy a videozáznamy
- 8 Grafické dokumenty
- 9 Elektronické zdroje
- 10 Trojrozměrné dokumenty
- 11 Mikrodokumenty
- 12 Pokračující zdroje
- 13 Analytické záznamy

Kapitola první má následující strukturu:

- 0 Obecná pravidla
- 1 Oblast údajů o názvu a odpovědnosti
- 2 Oblast údajů o vydání
- 3 Oblast specifických údajů
- 4 Oblast nakladatelských údajů
- 5 Oblast údajů fyzického popisu
- 6 Oblast údajů o edici
- 7 Oblast údajů poznámky
- 8 Oblast údajů o standardním čísle a dostupnosti
- 9 Suplementy (Přílohy)
- 10 Popisné jednotky sestávající se z několika druhů dokumentů
- 11 Faksimile, fotokopie a jiné reprodukce

Vidíme, že podkapitoly 1-8 se týkají základních oblastí bibliografického popisu. Stejným způsobem jsou koncipovány i kapitoly AACR2 týkající se jednotlivých druhů dokumentů.

5.1.2 Část II. Záhlaví, unifikované názvy a odkazy

Druhá část pravidel AACR2 se zabývá volbou **jmenných selekčních údajů**, způsobem tvorby **záhlaví a odkazy**.

- Úvod
- 21 Volba selekčních údajů
- 22 Personální záhlaví
- 23 Geografická jména
- 24 Korporativní záhlaví
- 25 Unifikované názvy
- 26 Odkazy

5.1.3 Závěrečné pasáže

Závěrečné pasáže obsahují přílohy řešící problematiku psaní velkých písmen, zápisu zkratk, číslovek a úvodních členů. Obsahují také slovník pojmů užívaných v rámci AACR2. Rejstřík slouží k navigaci v pravidlech.

- Přílohy
- A Psaní velkých písmen
- B Zkratky
- C Číslovky
- D Slovník termínů
- E Úvodní členy
- Rejstřík

5.2 **Formáty**

V první polovině 60. letch minulého století vznikají první strojem čitelné báze dat v knihovnách. To sebou nese nutnost standardizace struktury dat. Ve druhé polovině 60. let vzniká formát **MARC** (*Machine Readable Catalogue/Cataloguing*). V 70., 80. a 90. letech jsou publikována jednotlivá vydání normy ISO 2709 *Formát pro výměnu informací* (dříve Formát na výměnu bibliografických údajů na magnetické pásce).

5.2.1 Druhy formátů

Formáty se dělí na **interní (lokální)**, které slouží k stanovení struktury dat uvnitř jednoho systému a **výměnné** určené k výměně dat mezi jednotlivými systémy.

Výměnné formáty můžeme rozdělit na **marcové** a **nemarcové**. Marcové formáty pak na **regionální** či **národní**, které slouží k výměně dat v rámci systémů na určitém území, a **mezinárodní**. Národní formáty typu MARC:

- formáty anglo-saské koncepce (USMARC, UKMARC, CANMARC, OCLC-MARC, **MARC 21** ...),
- formáty franko-italské koncepce (INTERMARC, PICA-MARC ...),
- formáty typu UNIMARC (UNIMARC+CZ ...),

UNIMARC byl původně zamýšlen jako mezinárodní formát, nicméně jeho přizpůsobením vznikaly formáty národní.

Mezinárodní formáty typu MARC:

- UNIMARC,
- UNISIST Reference Manual,
- Common Communication Format (CCF).

V 90. letech minulého století dochází k automatizaci knihoven. Od roku 1996 je používán formát **UNIMARC**. V letech 2003-2004 začíná přechod na formát MARC 21. Od roku 2004 je preferován formát **MARC 21**, přičemž je ale nadále některými knihovnami užíván UNIMARC.

5.2.2 **MARC 21**

Formát MARC 21 umožňuje bibliografický popis, jmennou a věcnou katalogizaci, zápis exemplářových údajů a dalších informací. K tomu jsou určeny jednotlivé marcové standardy:

- MARC 21 Bibliografický formát (*Format for Bibliographic Data*) – pro různé druhy dokumentů (knihy, pokračující zdroje, mapy ...)
- MARC 21 Formát pro exemplářové údaje (*Format for Holdings Data*) – pro údaje o knihovních jednotkách
- MARC 21 Formát pro authority (*Format for Authority Data*) – pro jmenné a předmětové selekční údaje
- MARC 21 *Format for Classification Data* – pro systematické selekční jazyky (MDT, DDC ...)
- MARC 21 *Format for Community Information* – pro události, pořady, služby

5.2.3 Struktura MARC

Formát **MARC 21** je souborem kódů a označení obsahu. Pro MARC je definována

- struktura záznamu (*record structure*),
- označení obsahu (*content designation*),
- obsah (*content*).

Struktura marcového záznamu, tedy jak má marcový záznam vypadat, je definována v *Information Interchange Format* (ANSI Z39.2) nebo *Format for Information Exchange* (ISO 2709).

Struktura záznamu podle **ISO 2709**:

```
01041cam--2200265-a-
500001002000000003000400020005001700024008004100041010002400
082020002500106020004400131040001800175050002400193082001800
217100003200235245008700267246003600354250001200390260003700
402300002900439500004200468520022000510650003300730650001200
763^---89048230-/AC/r91^DLC^19911106082810.9^891101s1990----
maua---j-----000-0-eng--^##$a---89048230-/AC/r91^##$a0316107514
:$c$12.95^##$a0316107506      (pbk.)      :$c$5.95      ($6.95
Can.)^##$aDLC$cDLC$dDLC^00$aGV943.25$b.B74
1990^00$a796.334/2$220^10$aBrenner, Richard J.,$d1941-^10$aMake
the team.$pSoccer :$ba heads up guide to super soccer! /$cRichard J.
Brenner.^30$aHeads up guide to super soccer.^##$a1st ed.^##$aBoston
:$bLittle, Brown,$cc1990.^##$a127 p. :$bill.;$c19 cm.^##$a"A Sports
illustrated for kids book."^##$aInstructions for improving soccer skills.
Discusses dribbling, heading,playmaking, defense, conditioning, mental
attitude, how to handle problems with coaches, parents, and other players,
and the history of soccer.^#0$aSoccer$vJuvenile literature.^#1$aSoccer.^\\
```

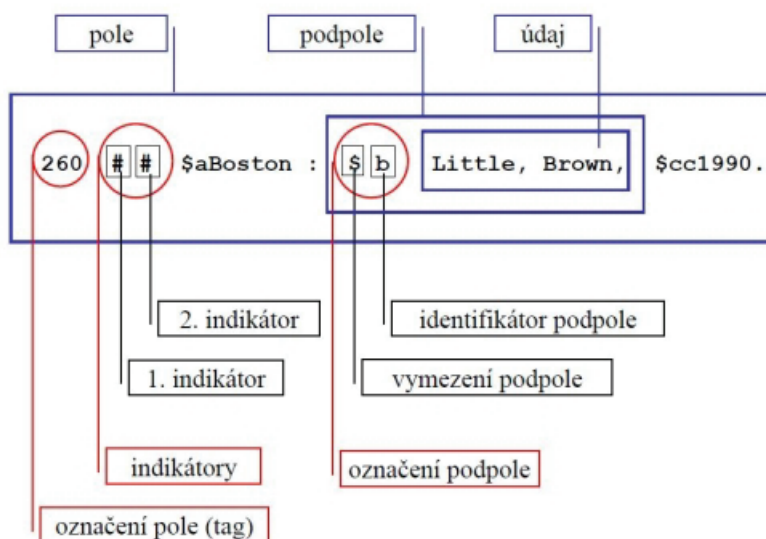
Struktura záznamu v tzv. **řádkovém MARC**:

```
01041cam--2200265-a-4500
001---89048230-/AC/r91
003DLC
00519911106082810.9
008891101s1990----maua---j-----001-0-eng--
010##$a---89048230-/AC/r91
020##$a0316107514 :$c$12.95
020##$a0316107506 (pbk.) :$c$5.95 ($6.95 Can.)
```

040##\$aDLC\$cDLC\$dDLC
 05000\$aGV943.25\$b.B74 1990
 08200\$a796.334/2\$220
 1001#\$aBrenner, Richard J.,\$d1941-
 24510\$aMake the team.\$pSoccer :\$ba heads up guide to super soccer!
 /\$cRichard J. Brenner.
 24630\$aHeads up guide to super soccer
 250##\$a1st ed.
 260##\$aBoston :\$bLittle, Brown,\$cc1990.
 300##\$a127 p. :\$bill. ;\$c19 cm.
 500##\$a"A Sports illustrated for kids book."
 520##\$aInstructions for improving soccer skills. Discusses dribbling,
 heading playmaking, defense, conditioning, mental attitude, how to handle
 problems with coaches, parents, and other players, and the history of
 soccer.
 650#0\$aSoccer\$vJuvenile literature.
 650#1\$aSoccer.

5.2.4 Označení obsahu

Označení obsahu je vlastním jádrem formátu MARC 21. Jsou zde definovány hodnoty polí (tagů), indikátorů a podpolí, do který se zapisují údaje (obsah). **Obsah** není až na výjimky definován v MARC, ale v katalogizních pravidlech, v našem případě AACR2.

Obrázek 1. Struktura marcového pole

5.2.5 Notační konvence

V MARC 21 se užívá následující notační konvence:

- vymezení podpole – \$
- znak ukončení pole (*field terminator*) – FT nebo ^
- znak ukončení záznamu (*record terminator*) – RT nebo \
- mezera (blank) – # nebo mezera
- výplňový znak (*fill character*) – |

5.2.6 Struktura záznamu

Strukturu marcového záznamu tvoří:

- Návěští
- Adresář (ne u řádkového MARC)
- Proměnná pole
- Znak ukončení záznamu (ne u řádkového MARC)

Návěští. Návěští je první pole v každém záznamu. Obsahuje základní údaje potřebné pro zpracování záznamu. Data v tomto poli jsou identifikována pozicí v rámci návěští. Návěští obsahuje číslice a kódované údaje. Délka pole je 24 znaků / pozice 0-23.

Adresář. Adresář začíná na pozici 24 a končí znakem ukončení pole (*field terminator*). Obsahuje seznam umístění proměnných polí v záznamu. Skládá se z řetězců (*entry*) o délce 12 znaků, přičemž každý řetězec odpovídá jednomu proměnnému poli a každý řetězec tvoří:

- označení pole (*tag*)
- délka pole (*length-of-field*)
- počáteční pozice pole (*field starting position*)

Označení pole se skládá ze tří znaků. Tvoří jej řada číselných či abecedních znaků, která identifikuje, o které pole se jedná. **Délka pole** má čtyři znaky, obsahuje údaj o počtu znaků v daném poli. **Počáteční pozice pole** je tvořena pěti znaky. Informuje o pozici pole vzhledem k prvnímu znaku prvního proměnného pole (ne ve vztahu k počátku záznamu).

Proměnná pole. Proměnná pole obsahují vlastní údaje. Každé pole je identifikováno označením pole (tagem). Tagy nejsou v polích uváděny, objevují se pouze v adresáři, což ovšem neplatí pro řádkový MARC. V řádkovém MARC není adresář a označení polí je jejich součástí. Rozlišují se dva typy proměnných polí:

- proměnná kontrolní pole (variable control fields),
- proměnná pole údajů (variable data fields).

5.2.7 Proměnná kontrolní pole

Proměnná kontrolní pole obsahují základní údaje potřebné pro zpracování záznamu. Označení kontrolních polí začíná vždy dvěma nulami – 00X. Kontrolní pole se skládají z údajů a znaku ukončení pole (v záznamu podle ISO 2709) nebo z označení pole a údajů (v řádkovém MARC). Rozlišují se pole, kde obsah pole tvoří jeden údaj, např. pole 001, a pole, která se skládají z několika kódovaných údajů, např. pole 008. O jaký údaj se jedná, je pak určeno pozicí znaků v rámci pole.

5.2.8 Proměnná pole údajů

Proměnná pole údajů obsahují bibliografické či jiné údaje. Tvoří je všechna proměnná pole (01X – 8XX) vyjma kontrolních polí. Pole mohou být opakovatelná (O) nebo neopakovatelná (N). Skládají se z:

- označení pole – platí pouze pro řádkový MARC
- 2 indikátory (indicators, indicator positions)
- označení podpole (*subfield code*)
- údaj
- znak ukončení pole (*field terminator*) – neplatí pro řádkový MARC

Indikátory obsahují hodnoty, které vysvětlují nebo doplňují údaje obsažené v poli. Jsou definovány nezávisle pro každé pole. Hodnota každého indikátoru je interpretována nezávisle – nikdy společně a může být vyjádřena abecedním znakem, číslicí či mezerou (mezera zpravidla vyjadřuje, že indikátor není definován).

Podpole identifikuje údaje uvnitř pole. Skládá se z vymezení podpole (*delimiter*), identifikátoru podpole (*data element identifier*), který tvoří abecední (malá) písmena nebo číslice. Každé pole obsahuje nejméně jedno označení podpole. Označení podpolí jsou definovány nezávisle pro každé pole. Pořadí podpolí je dáno standardy pro obsah, např. AACR2.

Základní rozdělení proměnných polí údajů:

- 0XX Kontrolní informace, identifikační čísla, kontrolní pole, klasifikační znaky atd.
- 1XX Hlavní záhlaví
- 2XX Názvy a údaje o vydání, nakladatelské údaje atd.

PRAVIDLA A FORMÁTY

- 3XX Údaje fyzického popisu atd.
- 4XX Údaje o edici
- 5XX Poznámky
- 6XX Věcné selekční údaje
- 7XX Vedlejší záhlaví s výjimkou předmětů a edic; propojovací pole
- 8XX Vedlejší záhlaví pro edici; knihovní jednotky atd.
- 9XX Pole pro národní použití

6 NÁVĚŠTÍ, KONTROLNÍ POLE A POLE ČÍSEL A KÓDŮ MARC 21 A OBECNÁ PRAVIDLA AACR2

V této kapitole se budeme zabývat jednak **kontrolními poli** a **blokem čísel a kódů** MARC 21, jednak obecnými pravidly **bibliografického popisu**.

6.1 Návěští, kontrolní pole a pole čísel a kódů MARC 21

Tato kapitola obsahuje základní informace o polích MARC 21, o kterých nelze informovat v souvislosti s pravidly AACR2.

6.1.1 Návěští

Návěští obvykle bývá automaticky generováno daným knihovnickým systémem podle nastavení šablon pro určitý druh záznamů. Návěští se skládá z 24 (0-23) pozic v jednom řádku. Některé pozice je třeba sledovat, protože údaje se na nich mohou měnit. Jde především o následující.

- 05 – Status záznamu (a – doplněný záznam, c – opravený záznam, d – zrušený záznam, n – nový záznam, p – doplněný prozatímní záznam).
- 06 – Typ záznamu (a – textové dokumenty, tištěné, c – hudebniny, e – kartografické dokumenty, f – rukopisné kartografické dokumenty, g – projekční média, i – nehudební zvukové dokumenty, j – hudební zvukové dokumenty, k – dvojrozměrná projekční grafika, m – počítačový soubor/elektronický zdroj, o – soupravy, soubory (kit), p – smíšené dokumenty, r – trojrozměrné předměty, přírodní objekty, t – rukopisné textové dokumenty).
- 07 – Bibliografická úroveň – a – analytická jednotka/monografie, b – analytická jednotka/seriály, c – soubor/kolekce, d – podjednotka, i – integrační zdroj, m – monografie, s – seriál).
- 17 – Úroveň úplnosti záznamu – (– úplná úroveň, 1 – úplná úroveň, bez dokumentu v ruce, 2 – méně než úplná úroveň, 3 – zkrácený záznam, 4 – základní úroveň, 5 – částečně zpracovaný/dočasný záznam, 7 – minimální úroveň, 8 – před vydáním dokumentu, u – není známa, z – nelze použít).
- 18 – Forma katalogizačního popisu (z hlediska souladu s ISBD) – (– jiná než ISBD, a – AACR2, i – ISBD, u – není známa).⁹

⁹ Bude-li záznam vytvářen pomocí pravidel RDA, bude v návěští na pozici 18 znak „i“ označující ISBD.

NÁVĚŠTÍ, KONTROLNÍ POLE A POLE ČÍSEL A KÓDŮ MARC 21 A OBECNÁ PRAVIDLA AACR2

	05	06	07	17	18
kniha tištěná zvětšeným písmem	n	a	m	7	a
hmatová kniha	n	a	m	7	a
zvětšený kartografický dokument	n	e	m	7	a
hmatový kartografický dokument	n	e	m	7	a
zvuková kniha	n	i	m	7	a
elektronická kniha	n	a	m	7	a
„čistý“ elektronický zdroj	n	m	m	7	a

6.1.2 Blok kontrolních polí

Po návěští následuje blok kontrolních polí (001-009).

Pole **001** tvoří specifické číslo daného záznamu, toto pole je plně generováno systémem.

Do pole **003** se automaticky zapisuje identifikátor kontrolního pole – jde o kód instituce, v jejímž rámci číslování zapsané do pole **001** probíhá (při přebírání záznamů z jiné instituce je třeba toto pole změnit).

V poli **005** systém automaticky generuje čas poslední úpravy záznamu.

Pole **008** je pole údajů pevné délky. Do tohoto pole se uvádějí některé informace, které se mohou objevit v dalších polích záznamu. Pro minimální záznam je třeba vyplňovat jen některé z bloků údajů, některé mohou zůstat nevyplněné, některé může automaticky generovat systém. Některé bloky údajů jsou společné pro všechny dokumenty, některé jsou specifické pro různé druhy dokumentů. Minimální záznam pro souborný katalog ČR pro tištěné monografie předepisuje vyplňovat tyto pozice.

- **00–05** – datum uložení do souboru – generuje systém;
- **06** – typ dat/publikační status – určuje, o jaký typ data v poli 07-14 jde, generuje automaticky systém z pole 260 \$c;
- **07–10** – datum vydání, generuje systém z pole 260 \$c;
- **15–17** – místo vydání, produkce nebo realizace – je třeba ho vyjádřit pomocí kódu jednotlivých zemí;
- **35–37** – jazyk popisné jednotky – zapisuje se prostřednictvím kódu pro jazyk;
- **38** – modifikace záznamu – jde o informaci o tom, zda došlo k transliteraci nelatinkových písem a podobně, obvykle k modifikaci záznamu nedochází.
-

Pro účely popisu dokumentů určených zřetěženým uživatelům je rovněž vhodné vyplňovat pozici **23** pro knihy, kartografické dokumenty, hudebniny, zvukové dokumenty, trojrozměrné dokumenty a elektronické

zdroje a pozici **29** pro grafické dokumenty. Tyto pozice udávají formu dokumentu.

- d = zvětšené písmo
- f = Braillovo písmo
- s = elektronická podoba

6.1.3 **Blok čísel a kódů**

Dalším blokem je blok polí čísel a kódů. O poli **020** ISBN bude řeč v kapitole o údajích o standardním čísle.

Pole **040** se týká zdroje katalogizace. Obsahuje kód instituce, která vytvořila záznam, případně jej modifikovala. V České republice se do něj zapisuje **sigla** knihovny, v níž probíhá katalogizace. Pole má dva nedefinované indikátory. Podpole slouží k rozlišení rolí jednotlivých institucí a k označení jazyka, v němž katalogizace probíhá.¹⁰

- \$a – Agentura původní katalogizace (NO)
- \$b – Jazyk katalogizace (NO)
- \$c – Agentura, která převedla záznam do strojem čitelné podoby (NO)
- \$d – Agentura, která záznam modifikovala (O)

Vytváří-li se původní záznam, vypadá zápis v tomto poli např. takto:

040##\$aBOD033\$bcze

Pole **041** slouží k zápisu kódu jazyka popisovaného dokumentu. Jazyk dokumentu je již vyjádřen v poli **008** na pozici 35-37. Pole **041** se užije pouze v případě, obsahuje-li dokument texty ve více jazycích, popřípadě je dokument překladem nebo obsahuje překlad. První indikátor pole vyjadřuje, zda je popisovaná jednotka překladem nebo zda překlad obsahuje. Pokud není dokument překladem (nebo neobsahuje překlad) má indikátor hodnotu 0, pokud je překladem (nebo obsahuje překlad) má indikátor hodnotu 1. Druhý indikátor vymezuje, z jakého třídíku je převzat kód jazyka. Které části dokumentu se týká kód jazyka, je vyjádřeno užitím jednotlivých podpolí. Kromě \$a jsou všechna ostatní pole nepovinná.

- \$a – Kód jazyka textu, zvukové stopy či přitisku (O)

¹⁰ Bude-li katalogizace probíhat pomocí pravidel RDA, bude pole 040 obsahovat podpole \$e s údajem „rda“. Například: *040##\$aBOD033\$bcze\$erda*

NÁVĚŠTÍ, KONTROLNÍ POLE A POLE ČÍSEL A KÓDŮ MARC 21 A OBECNÁ
PRAVIDLA AACR2

- \$b – Kód jazyka resumé, abstraktu, přepsaného názvu či podnázvu (O)
- \$d – Kód jazyka zpívaného nebo mluveného slova (O)
- \$e – Kód jazyka librety (O)
- \$f – Kód jazyka stránky či stránek obsahu (O)
- \$g – Kód jazyka doprovodného textu jiného než librety (O) –
- \$h – Kód jazyka originálu nebo předlohy pro překlad (O) –
- \$2 – Zdroj kódu jazyka [jiný nežli MARC Code List] (NO)

V zápisu pole **041** mohou nastat různé varianty s ohledem na pole **008** – pozici 35-37.

Popisná jednotka je v ruštině (hlavní jazyk) a angličtině:

008/35-37 rus
041##\$arus\$aeng

Text je překladem do angličtiny, jazykem originálu je francouzština:

008/35-37 eng
0411#\$aeng\$hfrc

Popisná jednotka obsahuje anglický překlad i text řeckého originálu:

008/35-37 eng
0411#\$aeng\$agre\$hgrec

Text je v angličtině, resumé ve francouzštině, němčině a španělštině:

008/35-37 eng
0410#\$aeng\$bfrc\$bgrec\$bspa

Pole **044** slouží k zápisu údajů o místě vydání dané publikace. Užívá se ve chvíli, kdy je těchto zemí více než jedna. V případě jediného místa vydání není třeba toto pole použít, protože informace jsou již obsaženy v poli 008 – na pozici 15-17. Pole je neopakovatelné, má dva nedefinované indikátory. Údaje o jednotlivých zemích vydání se píšou do opakovatelného podpole \$a. Zápis v poli 044 vzhledem k poli 008 může vypadat takto.

Zeměmi vydání jsou Itálie, Francie a Španělsko:

008/15-17 it-
044##\$ait\$afr\$asp

6.2 Obecná pravidla bibliografického popisu

V této kapitole definujeme pojmy jako **bibliografický zdroj**, **základní zdroj popisu** a **prameny popisu**. Dále se zabýváme **úrovní popisu** a **jazykem**, který je v jednotlivých oblastech užíván.

6.2.1 Bibliografický zdroj

To, z čeho jsou čerpány údaje bibliografického popisu, se nazývá **bibliografickým zdrojem** (*bibliographic resource*). Bibliografické zdroje se dělí na

- monografie,
- pokračující zdroje,
- seriály,
- integrační zdroje.

6.2.2 Základní zdroje popisu

Základním zdrojem bibliografického popisu se nazývá to, „co vezmeme do ruky“, vytváříme-li bibliografický popis. Tyto zdroje popisu se liší podle typu bibliografického zdroje.

U **monografie** je základním zdrojem bibliografického popisu zdroj jako celek.

U **vícedílné monografie** je to první nebo první dostupná část této monografie (1. díl či první z dílů, které máme k dispozici). To, čím se liší další díly od zdroje popisu, se zapisuje do údajů poznámky. Vícesvazkové monografie se mohou popisovat pomocí

- víceúrovňového popisu, při kterém existuje záznam na zdroj jako celek (matka) a více záznamů na jednotlivé části (děti), záznamy jsou fyzicky propojeny a uspořádány do hierarchické struktury (v ČR se nepoužívá),
- metodou zdola – pro každou část je vytvořen samostatný záznam (tato metoda je preferovaná),
- metodou shora – je vytvořen jeden záznam pro vícesvazkovou monografii.

Základním zdrojem popisu u **seriálů** je první nebo první dostupný sešit či část seriálu. Důležité odchylky oproti bibliografickému zdroji je třeba uvést do poznámek.

U **integračního zdroje** je základním zdrojem popisu nejnovější aktualizace. Významné změny proti předchozím verzím se uvádí do poznámky.

Základním zdrojem popisu u sbírek dokumentů je sbírka jako celek.

6.2.3 Prameny popisu

Hlavní pramen popisu je preferovaný zdroj údajů, údaje z hlavního pramene popisu mají přednost. Je definovaný pro každý druh dokumentu zvlášť. Mohou nastat následující varianty:

- Bibliografický zdroj má jednu fyzickou část s jedním hlavním pramenem popisu – použije se hlavní pramen popisu.
- Bibliografický zdroj má jednu fyzickou část s více než jedním hlavním pramenem popisu – použije se první hlavní pramen popisu (definovány jsou výjimky, kdy to neplatí, které nebudeme uvádět).
- Bibliografický zdroj má více než jednu fyzickou část – pro bibliografický zdroj jako celek se použije hlavní pramen první nebo první dostupné části.
- Bibliografický zdroj je bez hlavního pramene popisu:
- pokud jednotlivým částem bibliografického zdroje chybí název, doplní se podle dostupného zdroje a uvede se v poznámce vysvětlivka a/nebo pramen doplněného hlavního názvu,
- u sbírky, které souborný název chybí, název se doplní.

6.2.4 Hlavní prameny popisu u vybraných dokumentů pro zrakově postižené

Hlavním pramenem popisu pro **knihy tištěné zvětšeným písmem** a **hmatové knihy** je titulní stránka. Pokud popisná jednotka nemá vůbec titulní stránku, zvolí se náhrada titulní stránky – zpravidla jiná část popisné jednotky poskytující nejúplnější informace (u českých knih obvykle tiráž). Nelze kombinovat různé náhradní prameny popisu, je třeba zvolit jeden.

Hlavním pramenem popisu pro **hmatové kartografické dokumenty** (kromě atlasů) je v uvedeném pořadí

- vlastní kartografická jednotka (má-li více částí, považujeme všechny části za jednu samostatnou popisnou jednotku),
- pouzdro nebo krabice, rám, stojan globusu aj.

Hlavním pramenem popisu pro **atlasy** je titulní stránka.

Hlavním pramenem popisu pro **zvukové dokumenty** jsou informace na etiketách (dvě etikety jsou jednoduchý pramen popisu). Není-li na etiketách uveden společný název, je možno za hlavní pramen popisu použít dopro-

vodný textový materiál nebo pouzdro. V tomto případě je třeba zdroj názvu uvést do poznámky.

U **elektronických zdrojů** (platí pro elektronické knihy i „čisté“ elektronické zdroje) je hlavním pramenem popisu zdroj samotný. Patří tam například titulní obrazovka/obrazovky, hlavní menu, domovské stránky, metadata, která jsou součástí dokumentu, u lokálně přístupných zdrojů to mohou být údaje nacházející se na fyzickém nosiči. Pokud se informace z jednotlivých pramenů elektronického zdroje liší, měl by katalogizátor zvolit pramen obsahující nejúplnější informace. V případě, že jsou některé údaje nedostupné ze samotného elektronického zdroje, je možné je přebrat z dalších pramenů, tj. takových pramenů, které se nacházejí mimo popisovaný elektronický zdroj, a to v tomto pořadí: 1) tištěná nebo online dokumentace nebo jiný doprovodný materiál, 2) informace tištěné na pouzdru, 3) další publikované popisy zdrojů, 4) jiné prameny.

druh dokumentu	hlavní pramen popisu
kniha tištěná zvětšeným písmem	titulní stránka
hmatová kniha	titulní stránka
zvětšený kartografický dokument	vlastní kartografická jednotka; pouzdro nebo krabice, rám, stojan globusu aj.
hmatový kartografický dokument	vlastní kartografická jednotka; pouzdro nebo krabice, rám, stojan globusu aj.
zvukový dokument	etiketa (popř. doprovodný materiál nebo pouzdro)
elektronická kniha	zdroj samotný
„čistý“ elektronický zdroj	zdroj samotný

Předepsané prameny popisu¹¹ jsou definovány zvlášť pro každou oblast údajů. Jejich součástí mohou být kromě hlavního pramene popisu další prameny. Stanoveno je závazné pořadí těchto pramenů. Údaje z jiného než předepsaného pramene popisu se uvádějí do hranatých závorek. Předepsané prameny popisu pro konkrétní dokument a oblast budeme sledovat zvlášť v jednotlivých oblastech bibliografického popisu.

6.2.5 Interpunkce

Každá oblast údajů kromě první, každý výskyt oblasti poznámky, standardního čísla je předznamenána tečkou, mezerou, pomlčkou mezerou, pokud

¹¹ V RDA: preferované prameny popisu.

oblast nezačíná jako nový odstavec. Ve strojovém zápisu se pomlčka může uvádět jako dva spojovníky.

Oblast údajů o názvu a odpovědnosti. -- Oblast údajů vydání

Vsuvky a údaje doplněné mimo předepsané prameny popisu se uvádějí v hranatých závorkách.¹² Výpustky se označují mezerou třemi tečkami a mezerou.

/ napsal Jan Novák ... [et al.]

6.2.6 Úrovně popisu

Rozlišují se tři úrovně popisu. První:

Hlavní název / první údaj o odpovědnosti, pokud se liší od hlavního záhlaví formou nebo počtem nebo pokud záhlaví chybí. -- Označení vydání. -- Specifické údaje (nebo druh publikace). -- První nakladatel, datum vydání. -- Rozsah popisné jednotky. -- Poznámky. -- Standardní číslo

Druhá:

Hlavní název [obecné označení druhu dokumentu] = Souběžný název : další názvová informace / první údaj o odpovědnosti ; každý další údaj o odpovědnosti. -- Označení vydání / první údaj o odpovědnosti za vydání. - - Specifické údaje (nebo druh publikace). -- První místo vydání : první nakladatel, rok vydání. -- Rozsah : další fyzické údaje ; rozměr. -- Hlavní název edice / údaj o odpovědnosti vztahující se k edici, ISSN edice ; číslování v rámci edice. Název subedice, ISSN subedice ; číslování v rámci subedice. -- Poznámky. -- Standardní číslo

Třetí: vše, co pravidla AACR2 umožňují zapsat.

6.2.7 Jazyk

V rámci katalogizačních pravidel se užívá

- jednak jazyk, ve kterém jsou údaje popisovaného dokumentu,
- jednak jazyk katalogizační agentury, tedy jazyka, ve kterém se mluví na území, kde působí instituce, která provádí katalogizaci.

¹² V RDA se do hranatých závorek uzavírají pouze údaje převzaté ze zdrojů ležících mimo popisovaný dokument.

Jazyka popisovaného zdroje se užívá, zapisujeme-li

- Údaje o názvu a odpovědnosti
- Vydání
- Nakladatelské údaje
- Edice

Jazyka katalogizační agentury se užívá v ostatních oblastech s výjimkou citací v poznámkách.

Nelatinská písmena se transliterují.

6.2.8 Nepřesnosti

Nepřesnosti nebo pravopisné chyby se přepisují tak, jak se vyskytují v popisné jednotce. Na evidentní chyby je možné upozornit pomocí vsuvek v hranatých závorkách.¹³

- Upozornění – [sic]:

přeložila [sic] Miroslav Košťál

- Oprava – [i.e.]:

přeložila Jiří [i.e. Jiřina] Košťálová

- Doplnění chybějícího písmena/chybějících písmen:

The world in [d]anger

¹³ V RDA se upozornění a oprav chyb neužívá, například názvové údaje (v MARC pole 245) se zapíší tak, jak jsou v pramenech popisu včetně chyb. Opravená názvová informace se zapíše jako variantní název (pole 246) s návěštím „Název by měl být čten“.

7 BIBLIOGRAFICKÝ POPIS

Bibliografický popis se skládá z osmi oblastí údajů.

1. Oblast údajů o názvu a odpovědnosti
2. Oblast údajů o vydání
3. Oblast specifických údajů
4. Oblast nakladatelských údajů
5. Oblast údajů fyzického popisu
6. Oblast údajů o edici
7. Oblast údajů poznámky
8. Oblast údajů o standardním (nebo alternativním) čísle a dostupnosti

Při katalogizaci je třeba přihlížet k obecným pravidlům platným pro všechny typy dokumentů a k pravidlům pro jednotlivé typy katalogizovaných dokumentů. Například při katalogizaci elektronických zdrojů se musí brát v potaz a) obecná pravidla popisu, b) pravidla popisu elektronických zdrojů a c) pravidla pro popis toho typu dokumentu, se kterým může být elektronický zdroj kombinován.

V každé z oblastí si budeme všímat následujících věcí:

- pramenů popisu; jazyka; psaní velkých písmen; zkratk; číslic a číslovek,
- struktury oblasti a užívané interpunkce,
- způsobu zápisu v MARC 21.

7.1 Údaje o názvu a odpovědnosti

7.1.1 Prameny popisu

U **knih tištěných zvětšeným písmem a hmatových knih** je předepsaným pramenem popisu **pouze hlavní pramen popisu** – tj. titulní stránka. Údaje z jiného pramene je třeba psát do **hrnatých závorek**. Pokud popisná jednotka nemá vůbec titulní stránku, zvolí se **náhrada titulní stránky** – zpravidla jiná část popisné jednotky poskytující nejúplnější informace (u českých knih obvykle tiráž). Nelze kombinovat různé náhradní prameny popisu, je třeba zvolit jeden. V poznámce se uvede důvod a/nebo pramen uvedených dat. Např.

Název z tiráže

Údaje z této náhrady titulní stránky se neuvádí v hranaté závorce.

Předepsaným pramenem popisu pro **zvětšené a hmatové kartografické dokumenty** je **hlavní pramen**, kterým je vlastní kartografická jednotka, popřípadě pouzdro nebo krabice, rám, stojan globusu aj. Pokud údaje o názvu a odpovědnosti nejsou dostupné z hlavního pramene, převezmou se z jakéhokoliv doprovodného materiálu. Údaje z jiného než předepsaného pramene je třeba psát do hranatých závorek.

Pro **zvukové dokumenty** je předepsaným pramenem popisu **hlavní pramen**, tj. etiketa, nebo doprovodný materiál nebo pouzdro (v případě, kdy se těchto pramenů užívá jako hlavního pramene) – v tom případě se do poznámky uvádí zdroj názvu. Čerpáme-li údaje z jiného pramene než předepsaného, uzavíráme je do hranatých závorek.

Pro **elektronické zdroje** je předepsaným pramenem popisu hlavní pramen, tj. elektronický zdroj samotný. Ovšem i v případě převzetí názvových údajů z hlavního pramene popisu je třeba uvést tuto skutečnost do poznámky o zdroji názvu. Např.:

Název z titulní obrazovky (verze z 2.10.2014)

Katalogizátor musí rozhodnout, z které části elektronického zdroje bude čerpat. Kritériem je úplnost informací. Pokud jsou u **zdroje na fyzickém nosiči** stejné údaje na titulní obrazovce (vnitřní pramen) i disku (vnější pramen), pramenem je titulní obrazovka. Pokud jsou údaje o názvu úplnější na disku, pramenem je disk. V případě, že se údaje o názvu na titulní obrazovce i na disku shodují, ale liší se v údajích o odpovědnosti, doporučuje se přihlídnout k údajům o odpovědnosti. U **online zdrojů** mohou být údaje čerpány z titulní obrazovky nebo zdrojového kódu. Nelze-li rozhodnout, který pramen je úplnější, je možno použít pro název jako pramen titulní obrazovku a zdrojový kód jako pramen variantního názvu.

druh dokumentu	předepsaný pramen popisu
kniha tištěná zvětšeným písmem	hlavní pramen = titulní stránka
hmatová kniha	hlavní pramen = titulní stránka
zvětšený kartografický dokument	hlavní pramen = vlastní kartografická jednotka; pouzdro nebo krabice, rám, stojan globusu aj.
hmatový kartografický dokument	hlavní pramen = vlastní kartografická jednotka; pouzdro nebo krabice, rám, stojan globusu aj.

druh dokumentu	předepsaný pramen popisu
zvukový dokument	hlavní pramen = etiketa (popř. doprovodný materiál nebo pouzdro)
elektronická kniha	hlavní pramen = zdroj samotný
„čistý“ elektronický zdroj	hlavní pramen = zdroj samotný

7.1.2 Jazyk

Název se zapisuje v jazyce, v jakém se vyskytuje v pramenech popisu.

7.1.3 Velká písmena

První slovo hlavního názvu, společného názvu, alternativního názvu, souběžného názvu, souborného názvu, označení části/závislého názvu, názvu části/závislého názvu se zapisuje s velkým počátečním písmenem s výjimkou názvů začínajících pomlčkou. První slovo obecného označení druhu dokumentu a další názvové informace se zapisují s malým počátečním písmenem. Velké písmeno se píše pouze tehdy, vyžadují-li to pravidla pravopisu příslušného jazyka. V dalších slovech se píše malá počáteční písmena s výjimkou slov, kdy pravidla pravopisu pro daný jazyk vyžadují velká písmena – např. jména osob, zemí, podstatná jména v němčině. Tři tečky v názvu se přepisují jako dva spojovníky,¹⁴ hranaté závorky jako závorky kulaté.

7.1.4 Zkratky

Zapisují se pouze tehdy, vyskytnou-li se v pramenech popisu.

7.1.5 Číslovky

Uvádějí se ve tvaru, v jakém jsou v prameni popisu. Data v názvu, vyjádřená pouze číslicemi, se píše bez mezer.

7.1.6 Struktura a interpunkce

V oblasti údajů o názvu a odpovědnosti se nachází tyto údaje: **hlavní název, obecné označení druhu dokumentu, další názvová informace a údaje o odpovědnosti** oddělené následující interpunkcí:

Hlavní název [obecné označení druhu dokumentu] : další názvová informace / údaje o odpovědnosti

¹⁴ Podle pravidel RDA se tři tečky v názvu nepřepisují, ale uvádějí se tak, jak se vyskytují v prameni popisu. Zapisují se i tehdy, jsou-li na začátku názvu.

Hlavní název se dělí na tyto části oddělené následující interpunkcí.

Název. Označení části/Závislého názvu, Název části/Závislý název
Název. Název části/Závislý název

V případě, že dokument obsahuje **více děl téhož autora bez společného názvu**, zapisují se názvy jednotlivých děl oddělené středníkem.

Název 1 ; Název 2 / Původce

Je-li v dokumentu obsaženo **více děl různých autorů bez společného názvu**, do názvu se запиše dílo či díla prvního autora, díla dalších autorů se zapisují společně s autory v údajích o odpovědnosti. Následují po tečce za jménem prvního původce.

Název 1 ; Název 1a / Původce 1. Název 2 ; Název 2a / Původce 2. Název 3 / Původce 3

Za hlavním názvem následuje **obecné označení druhu dokumentu**,¹⁵ které se uvádí v hranatých závorkách. Pro hmatové, kartografické, zvukové a elektronické dokumenty je tento údaj povinný.

[obecné označení druhu dokumentu]

druh dokumentu	OODD
kniha tištěná zvětšeným písmem	
hmatová kniha	[hmatové písmo]
zvětšený kartografický dokument	[kartografický dokument]
hmatový kartografický dokument	[hmatové písmo]
zvukový dokument	[zvukový záznam]
elektronická kniha	[elektronický zdroj]
„čistý“ elektronický zdroj	[elektronický zdroj]

Obecné označení druhu dokumentu následuje bezprostředně za celým hlavním názvem.

Název. Označení části, Název části [obecné označení druhu dokumentu]

¹⁵ V RDA se obecné označení druhu dokumentu nepoužívá. Údaje o druhu obsahu, média a nosiče se uvádí do zvláštních polí v MARC 21. 336 – typ obsahu, např. „text“. 337 – typ média, např. „audio“. 338 – typ nosiče, např. „online zdroj“.

V případě, že je popisováno dílo jednoho či více autorů bez společného názvu, objeví se obecné označení druhu dokumentu za prvním názvem.

Název 1 [obecné označení druhu dokumentu] ; Název 1a / Původce 1. Název 2 ; Název 2a / Původce 2

Za obecným označením druhu dokumentu může následovat **souběžný název**, který se uvádí po znaménku rovná se (v případě, že v hlavním prameni popisu se vyskytují názvy ve více jazycích).

= Souběžný název 1 = Souběžný název 2

Poté následuje **další názvová informace**. Další názvovou informací může být **podnázev**, který následuje po dvojtečce. V případě, že hlavní název potřebuje vysvětlení vytvoří katalogizátor vysvětlující podnázev (v české katalogizační praxi se příliš nepoužívá).

: podnázev 1 : podnázev

Název. Označení části, Název části [označení druhu dokumentu] : podnázev

Nakonec za lomítkem přicházejí **údaje o odpovědnosti**.¹⁶ Původci téže kategorie se zapisují do počtu tři¹⁷ a oddělují se čárkou.¹⁸ Od nich se původci odlišné kategorie oddělují středníkem. Rovněž se zapisují do počtu tří a oddělují se mezi sebou čárkou.

/ Původce 1, Původce 2, Původce 3 ; Původce 4, Původce 5, Původce 6

V případě, že má dílo více jak tři původce stejné úrovně, zapisuje se pouze první. Potom následuje výpustka v podobě tří teček a údaj et al. v hranatých závorkách.¹⁹

¹⁶ V AACR2 se v souladu s pravidlem, které jsme uvedli, údaje o odpovědnosti převzaté z jiného pramene než z předepsaného uzavírají do hranatých závorek. V RDA se tak děje pouze tehdy, když údaje o odpovědnosti čerpáme ze zdroje ležícího mimo popisovanou jednotku (toto pravidlo platí pro všechny oblasti).

¹⁷ Toto v RDA již nemusí být dodrženo.

¹⁸ V AACR2 se jména zapisují bez šlechtických, akademických a jiných titulů. V RDA se zapisují tak, jak jsou uvedeny v pramenech popisu, tedy včetně titulů. Podle českých interpretací se však tituly nadále vynechávají.

¹⁹ V RDA se mohou zapsat všichni původci stejné úrovně nezávisle na jejich počtu. Nicméně pokud má dílo více než tři autory, umožňují RDA autory vynechat kromě

/ *Původce 1 ... [et al.] ; Původce 2*

7.1.7 **MARC 21**

Ve formátu **MARC 21** se údaje o názvu a odpovědnosti zapisují do pole **245**. Pole je neopakovatelné a má dva definované indikátory.

První má hodnotu **0** nebo **1**; týká se vedlejšího záhlaví. Tvoří-li název zároveň hlavní záhlaví (v případě, že v hlavním záhlaví není např. autor publikace), má první indikátor hodnotu **0**. Není-li název hlavním záhlavím, je třeba z něj vytvořit záhlaví vedlejší. V takovém případě nabývá první indikátor hodnoty **1**.

Druhý indikátor slouží k vyloučení znaků z názvu z řazení. V různých jazycích jde především o členy, kterými název začíná, např. anglické „the“. V tomto případě vyloučíme 3 znaky z členu + 1 mezeru, tedy dohromady 4 znaky. U názvu začínajícího v angličtině na „the“ bude druhý indikátor mít hodnotu 4.

Jednotlivé části údajů o názvu a odpovědnosti se zapisují do zvláštních podpolí.

- \$a Název (NO)
- \$b Další názvová informace (NO)
- \$c Údaj o odpovědnosti atd. (NO)
- \$h Označení druhu dokumentu (NO)
- \$n Číslo označení části/sekce díla (O)
- \$p Název části/sekce díla (O)

Obvyklé pořadí podpolí je: \$a, \$b, \$n, \$p, \$h \$c, ale někdy může být i jiné.

*24510\$aNázev\$h[obecné označení druhu dokumentu] :\$bpodnázev 1 :
podnázev 2*

*24510\$aNázev\$h[obecné označení druhu dokumentu] =\$bSouběžný název
1 = Souběžný název 2*

*24510\$aNázev 1\$h[obecné označení druhu dokumentu] ;\$bNázev 2 ;
Název 3*

*24510\$aNázev.\$nČíslo části,\$pNázev části\$h[obecné označení druhu
dokumentu] :\$bpodnázev části*

*24510\$aNázev.\$pNázev části\$h[obecné označení druhu dokumentu]
:\$bpodnázev části*

prvního. Neuvádí se výpustka, pouze výraz [a tři další] apod. Jakým způsobem zapisovat údaje v této oblasti, budou řešit české interpretace.

24510\$aNázev :\$bpodnázev.\$nČíslo části,\$pNázev části\$h[obecné označení druhu dokumentu]

24510\$aNázev :\$bpodnázev.\$pNázev části\$h[obecné označení druhu dokumentu]

24510\$aNázev 1\$h[obecné označení druhu dokumentu] /\$cautor 1. Název 2 / autor 2

24510\$aNázev /\$cautor1, autor 2, autor 3 ; překladatel ; ilustrátor

24510\$aNázev /\$cautor1 ... [et al.] ; překladatel

7.1.8 Příklady

druh dokumentu	oblast údajů o názvu a odpovědnosti
kniha tištěná zvětšeným písmem	24500\$aIf blindness comes /\$ceditor Kenneth Jernigan
hmatová kniha	24510\$aMoje první láska.\$n1. svazek\$h[hmatové písmo] /\$cCallie Westová
zvětšený kartografický dokument	24510\$aMalý atlas České republiky \$h[kartografický dokument] :\$bdoplněný o vývoj hranic od roku 1918 : (černotiskový přepis Atlasu ČR pro nevidomé) /\$c[Ivan Siegl]
hmatový kartografický dokument	24510\$aMalý atlas světa.\$nDíl 3.\$h[hmatové písmo] /\$c[autor: M. Vágner ; výtvarník D. Linek]
zvuková kniha	24510\$aOsudy dobrého vojáka Švejka\$h[zvukový záznam] :\$bkompletní zvukový záznam z let 1953-1969 /\$cJaroslav Hašek
elektronická kniha	24510\$aPrávo na informace\$h[elektronický zdroj] /\$cPetr Kolman
„čistý“ elektronický zdroj	24510\$aÚvod do sociologie\$h[elektronický zdroj] /\$cJan Keller

7.2 Údaje o vydání

7.2.1 Prameny popisu

Předepsaným pramenem popisu pro údaje o vydání²⁰ je u **tištěných a hmatových knih** titulní stránka (hlavní pramen), další preliminária a tiráž.

Pro **hmatové mapy** je předepsaným pramenem popisu hlavní pramen a doprovodný tištěný materiál.

Pro **zvukové knihy** je předepsaným pramenem popisu etiketa (tj. hlavní pramen), doprovodný textový materiál a pouzdro.

Předepsaným pramenem popisu pro **elektronické zdroje** (knihy i „čisté“ elektronické zdroje) je hlavní pramen (zdroj samotný), informace vydané nakladatelem, tvůrcem atd., pouzdro.

druh dokumentu	oblast údajů o názvu a odpovědnosti
kniha tištěná zvětšeným písmem	hlavní pramen, další preliminária, tiráž
hmatová kniha	hlavní pramen, další preliminária, tiráž
zvětšený kartografický dokument	hlavní pramen, doprovodný tištěný materiál
hmatový kartografický dokument	hlavní pramen, doprovodný tištěný materiál
zvuková kniha	etiketa, doprovodný textový materiál, pouzdro
elektronická kniha	hlavní pramen, informace vydané nakladatelem, pouzdro
„čistý“ elektronický zdroj	hlavní pramen, informace vydané nakladatelem, pouzdro

7.2.2 Jazyk

Údaje o vydání se zapisují v jazyce, v jakém se vyskytují v prameni popisu.

1st ed.

3. Aufl.

2. vyd.

²⁰ Podle Terminologické databáze knihovnictví a informační vědy vydání je: „Zveřejnění neperiodické či periodické publikace (např. tiskem) jejím vydavatelem nebo několika vydavateli (koedice). Jednu publikaci může vydavatel vydat opakovaně, ať už ve stejné formální a obsahové podobě (nezměněné vydání, dotisk, druhé vydání), nebo se změněným obsahem (aktualizované vydání, doplněné vydání, přepracované vydání).“

7.2.3 Velká písmena

Začíná-li údaj slovním vyjádřením, zapisuje se velkým písmenem na začátku. Ostatní písmena jsou malá.

Vyd. 1.

7.2.4 Zkratky

Zkratky se uvádí, nacházejí-li se v pramenech popisu či seznamu zkratk pravidel AACR2.²¹

2. vydání → *2. vyd.*

7.2.5 Číslice

Slovní vyjádření nebo vyjádření pomocí jiných než arabských číslic pořadí vydání se přepisuje do arabských číslic.²²

Druhé vydání → *2. vyd.*

7.2.6 Číslovky

Řadové číslovky se píší tak, jak je obvyklé v daném jazyce.

1st ed.

7.2.7 Struktura a interpunkce

Údaje o vydání mají následující strukturu oddělenou uvedenou interpunkcí:

*Údaj o vydání, doplňkové informace / první údaj o odpovědnosti za vydání
; každý další údaj o odpovědnosti za vydání
3. vyd., V tomto překladu 1. / připravil Josef Novák*

Pokud je pořadí vydání uvedeno chybně, zapíše se chybné a do hranatých závorek správné.²³

4th [i.e. 5th] ed.

²¹ V RDA se zkratky zapisují pouze tehdy, jsou-li v pramenech popisu.

²² V RDA se číslovky nepřepisují na arabské, ale uvádí se tak, jak jsou v pramenech popisu.

²³ V RDA se zapíše chybné vydání bez opravy. Správné vydání se uvede v poznámce – Údaj o vydání by měl být čten:

Údaj o vydání může být doplněn katalogizátorem, je-li to důležité. V takovém případě se údaje o vydání uzavírají do hranatých závorek.²⁴

[Verze 1.]

7.2.8 MARC 21

Ve formátu MARC 21 se údaje o vydání zapisují do pole **250**. Toto pole je neopakovatelné a nemá definovány žádné indikátory. Má dvě základní podpole – \$a, \$b. Do podpole **\$a** se zapisuje označení vydání a údaje o revidovaném vydání. Podpole **\$b** slouží k zápisu údajů o odpovědnosti za vydání. Toto podpole se v praxi téměř neužívá.

250##\$aÚdaj o vydání, doplňkové informace /\$búdaj o odpovědnosti k vydání

7.2.9 Příklady

250##\$aVyd. 1.²⁵

250##\$a7. vyd., V tomto překl. 2. vyd.

250##\$aVyd. 2., Jota 1.

250##\$a4. vyd. /\$brev. Alena Nováková, dotisk s úpravami

250##\$a2. upr. vyd.

250##\$a[3. vyd.]

250##\$a3rd. ed., 2nd (corrected) impression

250##\$aVersion 1.1

250##\$aMultimedia ed.

250##2. rozš. a rev. vyd.

250##V[erze] 1.0B

²⁴ RDA umožňují totéž. V údajích o vydání však nesmí být zkratky.

²⁵ Každá oblast údajů končí tečkou (ve skutečnosti jde o předznamenání oblasti následující, nicméně, pokud v MARC ručně zapisuje tečka, zapisuje se na konec pole). Tečku buď zapisuje přímo katalogizátor, nebo doplňuje automaticky knihovnický systém. My se řídíme interpretací Národní knihovny, podle které se tečka na konec pole ručně nevyplňuje. Tečka, kterou uvádíme, je tečka za řadovou číslovkou, popřípadě zkratkou. Podle pravidel AACR2 by se neměly psát dvě tečky: jedna jako tečka řadové číslovky či zkratky a jedna jako tečka ukončení pole, ale pouze tečka jedna. RDA naproti tomu požadují pro tento případ tečky dvě.

7.3 Specifické údaje

Tato oblast se používá při popisu **kartografických dokumentů**, **hudebnin**, **pokračujících zdrojů** a v některých případech **mikrodokumentů**. Pro tištěné monografie se nepoužívá.

U kartografických dokumentů obsahuje údaj o **měřítku**, u hudebnin **typ partitury**, u pokračujících zdrojů **číslování**.

Údaj o **měřítku** je pro kartografické dokumenty povinný a zapisuje se i tehdy, vyskytuje-li se v údajích o názvu a odpovědnosti jako součást názvu.

7.3.1 Prameny popisu

Pro **zvětšené** a **hmatové kartografické dokumenty** je předepsaným pramenem popisu pro tuto oblast hlavní pramen a doprovodný tištěný materiál.

7.3.2 Jazyk

Jako jazyka se v této oblasti užívá jazyk katalogizační agentury.

7.3.3 Velká písmena

První slovo ze specifických údajů se píše s počátečním velkým písmenem. Ostatní slova se píše s malými počátečními písmeny s výjimkou těch, u nichž pravidla pravopisu daného jazyka vyžadují velká počáteční písmena.

7.3.4 Zkratky

Požívají se zkratky, které se nacházejí na seznamu zkratk AACR2.

7.3.5 Číslovky a číslice

Pro zápis měřítka se používají arabské číslice.

7.3.6 Struktura a interpunkce

Údaj o měřítku se skládá ze symbolického zlomku s úvodním slovem **Měřítko**.

Měřítko 1:měřítkové číslo

Pokud je na kartografickém dokumentu uvedeno měřítko v jiné podobě (např. 20 cm = 20 km), je třeba jej do zlomkové podoby převést (2 000 000 : 20 = 100 000). Zlomek se poté zapíše do hranatých závorek.

Měřítko [1:100 000]

Měřítkové číslo se obvykle zaokrouhluje na tisíce (2 000 000 : 19 = 105 263) a přidává se výraz *ca*.

Měřítko [ca 1:105 000]

Nelze-li měřítko nijak určit, zapíše se výraz *Měřítko neuvedeno*.

Měřítko neuvedeno

Pokud se měřítko v rámci jedné mapy mění, zapíše se krajní hodnoty kolísajícího měřítka spojené spojovníkem, jsou-li uvedeny v předepsaných pramenech popisu.

Měřítko 1:20 000-1:100 000

V opačné případě se zapíše údaj *Měřítko se mění*.

Měřítka se mění

U kartografické jednotky, v níž hlavní mapy mají více měřítek, se uvede výraz *Měřítka různá*. Tato situace nastává často u atlasů.

Měřítka různá

7.3.7 **MARC 21**

V MARC 21 se pro zápis těchto údajů používá pole **255**. Toto pole je opakovatelné a má dva nedefinované indikátory. Pole 255 se skládá z následujících podpolí.

- \$a Údaj o měřítku (NO)
- \$b Údaj o kartografickém zobrazení (NO)
- \$c Údaj o souřadnicích (NO)
- \$d Údaj o zónách (NO)
- \$e Údaj o ekvinokciu (NO)
- \$f Polygonový pořad vetknutý nebo volný (NO)
- \$g Polygonový pořad uzavřený (NO)

Údaj o měřítku se zapisuje do podpole \$a.

7.3.8 **Příklady**

255##\$a*Měřítko 1:100 000*

255##\$aMěřítko [1:100 000]
 255##\$aMěřítko [ca 1:100 000]
 255##\$aMěřítko 1:100 000-1:200 000
 255##\$aMěřítko se mění
 255##\$aMěřítko různá
 255##\$aMěřítko neuvedeno

7.4 Nakladatelské údaje

7.4.1 Prameny popisu

Předepsaným pramenem popisu pro nakladatelské údaje je u **kniha tištěných zvětšeným písmem** a **hmatových knih** titulní stránka (hlavní pramen), další preliminária a tiráž.

Pro **zvětšené a hmatové kartografické dokumenty** je předepsaným pramenem popisu hlavní pramen a doprovodný tištěný materiál.

Pro **zvukové záznamy** je předepsaným pramenem popisu etiketa (tj. hlavní pramen), doprovodný textový materiál a pouzdro.

Předepsaným pramenem popisu pro **elektronické zdroje** (knihy i „čisté“ elektronické zdroje) je hlavní pramen (zdroj samotný), informace vydané nakladatelem, tvůrcem atd., pouzdro.

druh dokumentu	oblast údajů o názvu a odpovědnosti
kniha tištěná zvětšeným písmem	hlavní pramen, další preliminária, tiráž
hmatová kniha	hlavní pramen, další preliminária, tiráž
zvětšený kartografický dokument	hlavní pramen, doprovodný tištěný materiál
hmatový kartografický dokument	hlavní pramen, doprovodný tištěný materiál
zvuková kniha	etiketa, doprovodný textový materiál, pouzdro
elektronická kniha	hlavní pramen, informace vydané nakladatelem, pouzdro
„čistý“ elektronický zdroj	hlavní pramen, informace vydané nakladatelem, pouzdro

7.4.2 Jazyk

Údaje se zapisují v jazyce, v jakém se vyskytují v prameni popisu. Jsou-li v prameni uvedeny ve více jazycích, zapisují se v jazyce hlavního názvu (platí nejen pro nakladatelské údaje).

7.4.3 Velká písmena

První slovo z místa vydání a nakladatele se píše s počátečním velkým písmenem. Ostatní slova se píšou s malými počátečními písmeny s výjimkou těch, u nichž pravidla pravopisu daného jazyka vyžadují velká počáteční písmena.

V Praze : Nakladem J. Otty

7.4.4 Zkratky

Zkratky se zapisují, vyskytnou-li se v pramenech popisu nebo v seznamu zkratek pravidel AACR2.²⁶

7.4.5 Číslovky a číslice

Jiné než arabské číslice se zapisují jako arabské.

7.4.6 Struktura a interpunkce

Nakladatelské údaje se skládají z těchto základních částí: **místo vydání**, **jméno nakladatele**, **datum vydání**. Jednotlivé údaje jsou odděleny následující interpunkcí.

Místo vydání : Nakladatel, datum vydání

Pokud se v prameni popisu vyskytuje více míst vydání, uvádí se vždy první z nich. Více míst se uvádí, je-li jiné než první typograficky zvýrazněno, popřípadě, když se jiné než první nachází v zemi katalogizátora. Různá místa vydání se oddělují středníkem.²⁷

New York ; London ; Brno

(New York je první místo vydání, London je typograficky zvýrazněn, Brno se nachází v zemi katalogizátora.)

Není-li místo v předepsaném prameni popisu, zapisuje se v hranatých závorkách.

[Brno]

²⁶ V RDA se používají pouze zkratky, které jsou v pramenech popisu.

²⁷ Podle RDA se uvádí všechna místa v pořadí vymezeném sledem, úpravou a typografií. Povinné je uvedení pouze prvního místa vydání.

Je-li místo vydání nejisté, uvádí se v hranatých závorkách s otazníkem.

[Brno?]

Není-li možné uvést místo, uvede se do hranatých závorek jméno státu.

[Česko]

Je-li jméno státu nejisté, zapisuje se s otazníkem.

[Česko?]

Nelze-li uvést žádné místo vydání, uvádí se zkratka za „sine loco“.²⁸

[S.l.]

Je-li místo vydání zjevně nesprávné, zapíše se to, co je v prameni popisu, a opraví se.²⁹

Stockholm [i.e. Paříž]

Jméno nakladatele následuje za místem, k němuž se vztahuje. V případě, že se více nakladatelů vztahuje k jednomu místu, uvádí se po prvním ten, který je typograficky zvýrazněn.

Praha : Academia : Karolinum

Uvádí-li se více míst s jedním nakladatelem, zapisují se údaje v této podobě:

New York ; London ; Sydney : Oxford University Press

Existuje-li k více místům více nakladatelů, uvádí se takto:

New York : Dutton ; Praha : Academia

²⁸ V RDA se bude uvádět údaj *[Místo vydání není známo]*. V MARC se tento údaj objeví v poli \$a pole 264 (druhý indikátor 1). Do opakovaného výskytu pole 264 (druhý indikátor 2 nebo 3) podpole \$a se zapíše místo distribuce nebo výroby.

²⁹ V RDA se zapíše chybné do údajů o místě vydání a správné do poznámky, např.: *Místem vydání je ve skutečnosti Paříž*

Nelze-li jméno nakladatele uvést, zapisuje se zkratka za „sine nomine“.³⁰

[s.n.]

Datum vydání se zapisuje tak, jak je uvedeno v prameni popisu.

Je-li datum zjevně nesprávné, opravené datum se rovněž zapíše do hranaté závorky.

1697 [e. 1967]

Není-li možné uvést datum vydání, uvede se datum copyrightu³¹ či datum výroby.

, c1967

, 1967 tisk³²

Nevyskytuje-li se datum vydání, copyrightu či výroby, je možné uvést datum pravděpodobné.

, [1971?] – pravděpodobný rok

, [197-] – určité desetiletí³³

, [197-?] – pravděpodobné desetiletí³⁴

, [19--] – určité století³⁵

, [19--?] – pravděpodobné století³⁶

³⁰ V RDA se bude uvádět údaj [nakladatel není znám]. V MARC se postupuje analogickým způsobem jako v případě neidentifikovatelného místa vydání.

³¹ V RDA se copyright zapisuje jako © nebo „copyright“. Máme-li k dispozici pouze datum copyrightu, do pole 264 (druhý indikátor 1) podpole \$c zapíšeme [datum vydání není známo], datum copyrightu se zapíše do druhého výskytu pole 264 (druhý indikátor 4). Druhou variantou je zapsat do údajů o datu vydání letopočet v hranatých závorkách, pokud jistě víme, že datum vydání a copyrightu je stejné, popřípadě v hranatých závorkách a s otazníkem, pokud to není jisté. Do opakovaného pole výskytu pole 264 se zapíše datum copyrightu. S největší pravděpodobností vznikne národní interpretace tohoto pravidla.

³² V RDA je datum tisku zapsáno bez výrazu „tisk“. Že jde o údaj týkající se tisku, je patrné z indikátoru pole 264, který v tomto případě bude mít hodnotu 3.

³³ V RDA se zapisuje takto: [mezi 1970 a 1979]

³⁴ V RDA: [mezi 1970 a 1979?]

³⁵ V RDA: [mezi 1900 a 1999]

³⁶ V RDA: [mezi 1900 a 1999?]

7.4.7 MARC 21

Ve formátu **MARC 21** se nakladatelské údaje zapisují do pole **260**.³⁷ Toto pole je opakovatelné, ale u monografií se opakovatelnost neužívá. První indikátor specifikuje pořadí nakladatelských údajů. Mezera se uvádí, není-li pořadí uvedeno, nebo začíná-li se prvním nakladatelem. Druhý indikátor není definován.

Pole **260** se skládá z těchto základních podpolí:

- \$a Místo vydání (O)
- \$b Jméno nakladatele (O)
- \$c Datum vydání (O)

Na základě výše popsaných způsobů zápisu, mohou být pole kombinována následujícím způsobem.

260##\$aMísto vydání :\$bnakladatel,\$crok vydání
260##\$aMísto vydání :\$bnakladatel ;\$a2. místo vydání :\$b2. nakladatel,\$crok vydání
260##\$aMísto vydání ;\$a2. místo vydání :\$bnakladatel
260##\$aMísto vydání :\$bnakladatel :\$b2. nakladatel

Pokud není ani jeden z údajů čerpán z předepsaných pramenů popisu, je možné dát údaje do jedné hranaté závorky Místo vydání, nakladatele a rok vydání (popřípadě Místo vydání a nakladatele či nakladatele a rok vydání):³⁸

260##\$a[Místo vydání :\$bnakladatel,\$crok vydání]

7.4.8 Příklady

260##\$aBrno :\$bMoBa,\$c2002
260##\$aVictoria, B.C. :\$b[s.n.],\$c1898-
260##\$aPraha ;\$aLitomyšl :\$bPaseka,\$c2003
260##\$aPraha :\$bSvoboda,\$c1964-

³⁷ Nakladatelské údaje vytvářené podle RDA se zapisují do pole 264. Pole je opakovatelné, podpole jsou stejná jako u pole 260. První indikátor se týká sekvence údajů a může nabývat hodnoty #, 2 – dočasný údaj, 3 – současný/poslední údaj. Druhý indikátor se týká funkce entity, určuje tedy, o jaké údaje jde. Může nabýt hodnotu 0 – vytvoření/vznik, 1 – nakladatel, 2 – distributor, 3 – výrobce, 4 – údaje o autorských právech.

³⁸ V RDA to možné není, je třeba dát každý údaj do závorky zvlášť: *\$a[Místo vydání] :\$b[nakladatel],\$c[rok vydání]*

260##\$aBrno :\$bERA :\$bStátní památkový ústav v Brně ;\$aOlomouc :\$bStátní památkový ústav v Olomouci ;\$aOstrava :\$bStátní památkový ústav v Ostravě,\$c2001

7.5 Údaje fyzického popisu

7.5.1 Prameny popisu

Předepsaným pramenem popisu je u **knih tištěných zvětšeným písmem a hmatových knih** celá publikace.

U **kartografických, zvukových a elektronických** dokumentů je předepsaným pramenem popisu jakýkoliv zdroj.

Hranaté závorky se zapisují pouze tehdy, pokud to jednotlivá pravidla vysloveně vyžadují.

7.5.2 Jazyk

V této oblasti se užívá jazyka katalogizační agentury.

7.5.3 Velká písmena

S počátečními velkými písmeny se zapisují vlastní jména a některé technické výrazy. V ostatních případech jsou písmena malá.

310 l. v Braillově písmu
128 s. (zvětšené písmo)
s. 121-158

7.5.4 Zkratky

Zkratky se zapisují, vyskytnou-li se v pramenech popisu anebo jsou obsaženy v AACR2 v příloze B – Zkratky.³⁹

stránky – s.

listy – l.

svazky – sv.⁴⁰

³⁹ V RDA se užívají pouze zkratky, které se vyskytují v předepsaných pramenech popisu.

⁴⁰ Katalogizujeme-li podle pravidel RDA, neuvádíme zkratky, ale plné výrazy – strany, listy, svazky.

7.5.5 Číslovky a číslice

V údajích o rozsahu se píše arabské číslice nebo malé římské číslice (a to i tehdy jsou-li v dokumentu uvedeny římské číslice velké). V dalších údajích se římské číslice nahrazují arabskými.

Slovně vyjádřené číslovky se nahrazují arabskými číslicemi vždy.

7.5.6 Struktura a interpunkce

Údaje fyzického popisu mají následující strukturu oddělenou uvedenou interpunkcí:

Rozsah : Další fyzické údaje ; Rozměr + Doprovodný materiál (fyzické údaje o doprovodném materiálu)

7.5.7 Knihy tištěné zvětšeným písmem a hmatové knihy

Rozsah. U jednosvazkových publikací se uvádí počet stran, listů nebo sloupců. Stránky (s.) = listy potištěné po obou stranách. Listy (l.) = listy potištěné pouze na jedné straně. Sloupce (sloupce) = více než jeden sloupec na stránce a sloupce jsou číslovány jako sloupce.

327 s. (zvětšené písmo)

321 l. v Braillově písmu

381 sloupců (zvětšené písmo)

27 s., 300 l. v Braillově písmu

xvii, 323 s. (zvětšené písmo)

A-K s. v Braillově písmu

a-d l. (zvětšené písmo)

Jsou-li strany či listy v publikaci nečíslovány, spočítáme jejich počet ručně (do sta stran) a údaj zapíšeme do hranaté závorky.⁴¹ Má-li publikace více než 100 stran, počet stran odhadneme.⁴²

[93] s.

ca 600 s.

Je-li číslování stran či listů nesprávné, zapíšeme nesprávný údaj a opravu.⁴³

48 [i.e. 96] s.

⁴¹ V RDA se zapíše údaj *93 nečíslovaných stran*.

⁴² V RDA: *přibližně 600 stran*

⁴³ V RDA: *48, což je 96 stran, 329, což je 392 stran*.

329 [i.e. 392] s.

U vícesvazkových publikací se zapisuje počet svazků.

3. sv. v Braillově písmu

Další fyzické údaje. Obsahují informace o ilustracích, mapách, grafech atd. nacházejících se v dokumentu.⁴⁴

327 s. (zvětšené písmo) : il.

333 s. v Braillovu písmu : mapy (taktilní)

320 s. (zvětšené písmo) : il., mapy

128 s. v Braillově písmu : il., 12 map (tištěných a taktilních)

Rozměr. Uvádí se výška dokumentu, popř. výška x šířka v centimetrech. Necelá čísla se zaokrouhlují vždy nahoru.

; 18 cm ; 20 x 8 cm

Doprovodný materiál je jakýkoli materiál, vydaný a určený ke společnému používání s katalogizovanou jednotkou.

32 s. v Braillově písmu : il. ; 28 cm + 7 map (taktilních)

+ 3 CD-ROM

+ 1 brožura

+ 1 klíč ke cvičením

+ 1 sv. (12 s. : il. ; 18 cm)

7.5.8 Zvětšené a hmatové kartografické dokumenty

Rozsah. Uvádí se počet jednotek a specifické označení druhu dokumentu. Doporučeny jsou následující výrazy. U hmatových map se přidává termín „taktilní“. Je-li kartografický dokument tištěný barvou i hmatový, připojí se výrazy „tištěný a taktilní“.

- atlas
- diagram
- globus
- mapa
- model

⁴⁴ Ani zde se v RDA neužívá zkratk. Nebude zde zkratka il., ale údaj „ilustrace“ apod.

- profil
- snímek dálkového průzkumu Země
- řez
- pohledová mapa

Příklady:

1 mapa na dvou listech

2 mapy na jednom listu (taktilní)

1 atlas (xvii, 320 s.)

1 atlas ([16] s., 26 mapových listů) (tištěný a taktilní)

•

Další fyzické údaje. U kartografických dokumentů se zapisují následující údaje podle vhodnosti v uvedeném pořadí.

- uspořádání
- způsob výroby
- počet map atd. v atlase
- barva
- prostředek
- materiál
- upevnění mapy

Příklady:

1 mapa : obě strany, barev.

2 mapy na jednom listu : obě strany, barev.

1 atlas (250 s.) : ca 200 barev. map

1 mapa : ručně kolorovaná tuší, hedvábí

1 mapa : barev., podlepená plátnem

Rozměr. U dvourozměrné kartografické jednotky uvádíme výšku x šířku v centimetrech, které zaokrouhlujeme na celý centimetr nahoru. Míry se měří uvnitř rámové čáry mapy. U tištěného atlasu uvádíme jeho výšku. Pokud je výška svazku menší než půlka výšky nebo větší než výška, uvede se výška x šířka. U reliéfního modelu je možné uvést i hloubku. U glóbusu se uvádí průměr.

1 mapa ; 80 x 57 cm, složeno na 21 x 10 cm

1 mapa : barev. ; 9 x 20 cm na listu 40 x 60 cm, složeno na 21 x 10 cm

1 atlas ; 30 cm

1 reliéfní model : barev., plast ; 45 x 35 x 2 cm

1 glóbus : barev., dřevo, na kovovém stojanu ; průměr 12 cm

Doprovodný materiál. Příklad:

1 mapa : barev. ; 80 x 90 cm + informace k mapě

7.5.9 Zvukové knihy

Rozměr. Uvádí se počet jednotek a specifické označení druhu dokumentu. U zvukových dokumentů je možné užít následujících výrazů jako **specifického označení druhu dokumentu**.

- zvuková kartridž
- zvuková kazeta
- zvuková deska
- zvuková cívka
- film pro záznam zvuku

Pokud žádný z uvedených výrazů nelze použít, uvede se jiné označení popisné jednotky. Je také možné užít obvyklou terminologii pro specifický druh nosiče, např. „DVD-audio“.

Přehrávací doba. Přehrávací doba se uvádí, pokud je uvedena na jednotce nebo je snadno zjistitelná.

1 zvuková deska (70:05)

3 zvukové desky (165:25)

1 zvuková kazeta (20:05)

Není-li tomu tak, uvádí se přibližná přehrávací doba.

1 zvuková deska (ca 60 min.)

Má-li více nosičů stanovenou jednotnou přehrávací dobu pro každou část, uvede se tato doba s výrazem každý.

4 zvukové desky (12:30 každá)

2 zvukové desky (ca 55 min. každá)

Jinak se uvede celková přehrávací doba.

3 zvukové desky (165:25)

Další fyzické údaje. Každý zvukový záznam musí být označen jako „analog“ nebo „digital“. Přehrávací rychlost se uvádí u gramofonových desek a zvukových cívek. Charakteristika drážek se uvádí pouze v případě nestandardního typu desek. U standardních popisných jednotek se neuvádí počet stop. Výrazy „mono“, „stereo“ a „kvadro“ se uvádí pouze tehdy, je-li tato informace uvedena na popisné jednotce.

1 zvuková deska : analog, 33 1/3 ot/min

1 zvuková deska : digital

Rozměr. Rozměry kartridží a kazet se uvádí pouze u zvukových dokumentů nestandardních rozměrů.

1 zvuková deska : analog, 33 1/3 ot/min ; 30 cm

1 zvuková deska : digital ; 12 cm

Doprovodný materiál. Pokud je na popisné jednotce uvedeno bližší označení doprovodného materiálu, uvede se v dané podobě (libreto, příručka pro lektora, slovníček). V opačném případě se užije obecných termínů jako brožura, příručka, manuál.

7.5.10 Elektronické knihy a „čisté“ elektronické zdroje

Údaje fyzického popisu se zapisují u zdrojů s **přímým přístupem** i u **online zdrojů**.

Rozsah. Skládá se z počtu jednotek a specifického druhu dokumentu.

2 CD-ROM

1 disketa

1 DVD-ROM

1 počítačová pásková kazeta

1 online zdroj

(Pokud se elektronická kniha popisuje jako **tištěný originál** nebo jako **elektronická reprodukce**, fyzický popis obsahuje údaje originálu, tj. tištěné knihy.)

xii, 356 s.

Protože se oblast specifických údajů u elektronických zdrojů již nepoužívá, je možné uvést v oblasti fyzického popisu počet nebo přibližný počet souborů, záznamů, příkazů nebo bytů obsažených v elektronickém zdroji, pokud jsou tyto údaje snadno dostupné a jsou považovány za důležité.

1 CD-ROM (1 soubor : 240 000 bytů)

Další fyzické údaje. Týkají se především zvuku a barevnosti elektronického zdroje.

1 CD-ROM : zvuk., barev.

1 DVD-ROM : barev.

Rozměr. Po středníku se uvádí rozměr nosiče v centimetrech zaokrouhlený nahoru.

1 CD-ROM : zvuk., barev. ; 12 cm

Doprovodný materiál. Příklad:

1 CD-ROM : zvuk., barev. ; 12 cm + 1 uživatelský manuál

1 DVD-ROM : barev. ; 12 cm + 1 uživatelská příručka (35 s. : 20 cm) + 1 instalační informace

7.5.11 MARC 21

V **MARC 21** se zapisují údaje fyzického popisu do pole **300**. Toto pole je opakovatelné. Má dva nedefinované indikátory. K zápisu údajů je možné užít následujících podpolí:⁴⁵

- \$a Rozsah (O)
- \$b Další fyzické údaje (NO)
- \$c Rozměr (O)
- \$e Doprovodný materiál (NO)

Struktura údajů podle AACR2 má v MARC 21 následující podobu:

300##\$aRozsah :\$bDalší fyzické údaje ;\$cRozměr +\$eDoprovodný materiál

⁴⁵ Z hlediska minimálního záznamu je povinné pouze pole \$a – rozsah.

7.5.12 Příklady

druh dokumentu	zápis v MARC 21
kniha tištěná zvětšeným písmem	300##\$a327 s. (zvětšené písmo) :\$bil. ;\$c30 cm +\$e7 map
hmatová kniha	300##\$a333 s. v Braillově písmu :\$bmapy ;\$c21 cm +\$e1 slovník v Braillově písmu
zvětšený kartografický dokument	300##\$a1 atlas (zvětšené písmo) :\$bbarev. ;\$c30 cm +\$einformační příručka (zvětšené písmo)
hmatový kartografický dokument	300##\$a1 reliéfní model :\$bbarev., plast ;\$c45 x 35 x 2 cm +\$e1 brožura v Braillově písmu (32 s. : 20 cm)
zvuková kniha	300##\$a1 zvuková deska :\$bdigital. ;\$c12 cm
elektronická kniha	300##\$a1 online zdroj
„čistý“ elektronický zdroj	300##\$a1 CD-ROM :\$bzvuk., ba- rev. ;\$c12 cm +\$e1 uživatelský manuál

7.6 Údaje o edici

7.6.1 Prameny popisu

Předepsanými prameny popisu u **knih tištěných zvětšeným písmem a hmatových knih** jsou: souborná titulní stránka, zvláštní titulní stránka, obálka, přebal, vazba, ostatní části publikace.

U **kartografických dokumentů** je předepsaným pramenem popisu hlavní pramen a doprovodný tištěný materiál.

Předepsaným pramenem popisu pro **zvukové záznamy** je etiketa (hlavní pramen), doprovodný materiál a pouzdro.

Pro **elektronické zdroje** je předepsaným pramenem popisu hlavní pramen (zdroj samotný), informace vydané nakladatelem, tvůrcem atd., pouzdro.

Údaje převzaté z jiných pramenů se zapisují do hranaté závorky.

druh dokumentu	předepsané prameny popisu
knihy tištěné zvětšeným písmem	souborná titulní stránka, zvláštní titulní stránka, obálka, přebal,

druh dokumentu	předepsané prameny popisu
	vazba, ostatní části publikace
hmatové knihy	souborná titulní stránka, zvláštní titulní stránka, obálka, přebal, vazba, ostatní části publikace
zvětšené kartografické dokumenty	hlavní pramen (vlastní kartografická jednotka; pouzdro nebo krabice, rám, stojan globusu aj.) a doprovodný tištěný materiál
hmatové kartografické dokumenty	hlavní pramen a doprovodný tištěný materiál
zvukové dokumenty	etiketa (hlavní pramen), doprovodný materiál a pouzdro
elektronické knihy	hlavní pramen (zdroj samotný), informace vydané nakladatelem, tvůrcem atd., pouzdro
„čisté“ elektronické zdroje	hlavní pramen, informace vydané nakladatelem, tvůrcem atd., pouzdro

7.6.2 Jazyk, velká písmena, zkratky, číslovky a číslice

Pro jazyk, psaní velkých písmen, zkratk, číslovek a číslic platí stejná pravidla jako u údajů o názvu a odpovědnosti.⁴⁶

7.6.3 Struktura a interpunkce

Údaje o edici mají tuto strukturu s danou interpunkcí:

(Název edice = Souběžný název edice : další názvová informace vztahující se k edici / první údaj o odpovědnosti vztahující se k edici ; každý další údaj o odpovědnosti vztahující se k edici, ISSN edice nebo subedice ; číslování v rámci edice nebo subedice)

Vyskytuje-li se v rámci edice ještě subedice, údaje se zapisují podobně jako označení a název části v názvových informacích.

Název edice. Označení subedice, Název subedice

Název edice. Název subedice

⁴⁶ V RDA se nepoužívají zkratky, pokud nejsou v pramenech popisu. Číslo svazků a podobně se nepřevádí do arabských číslic.

Je-li údaj v prameni popisu nesprávný, je zapíše se tak, jak je v prameni, a provede se oprava.⁴⁷

sv. 24 [i.e. 25]

7.6.4 MARC 21

Ve formátu **MARC 21** se údaje o edici zapisují do pole **490**. Autoritní forma názvu edice se zapisuje do pole **830** (viz selekční údaje). Pokud je součástí edice jméno autora, jeho formalizované jméno se spolu s názvem edice zapisuje do pole **800**. Obsahuje-li edice název korporace, název korporace spolu s názvem edice se uvede ve formalizované podobě do pole **810**.

Pole **490** je opakovatelné. **První indikátor** může nabýt hodnoty 0 nebo 1. Nevytváří-li se vedlejší záhlaví, zapíše se 0, vytváří-li se, bude mít první indikátor hodnotu 1. **Druhý indikátor** je nedefinovaný.

- \$a Údaj o edici (O)
- \$v Označení svazku/pořadí (O)
- \$x Mezinárodní standardní číslo (NO)
-

4901#\$aNázev edice : další názvová informace vztahující se k edici.
Označení subedice, Název subedice / údaje o odpovědnosti = \$aSouběžný
název edice,\$xISSN edice ;\$vsvazek edice.

7.6.5 Příklady

4901#\$aDědictví Svatojánského sv. 3
830#0\$aDědictví svatojánské

4901#\$a Spisy / Josef Hejduk ;\$vsv. 9
8001#\$Hejduk, Josef,\$d1904-1994.\$tSpisy

4901#\$Spisy Jana Čepa ;\$v3
8001#Čep, Jan,\$d1902-1974.\$tSpisy

4901#Komentované zákony
830#0Komentované zákony (C.H. Beck)

⁴⁷ V RDA se zapíše nesprávný údaj a do poznámky potom správný. Např. *Číslo edice má být čteno: svazek 25*

4901#\$aSvětová próza ;\$vsv. 2
830#0\$aSvětová próza (Paseka)

7.7 Údaje poznámky

Uvádí se poznámky jednoznačně definované v AACR2. Některé poznámky jsou pro jednotlivé druhy dokumentů povinné (viz níže).

7.7.1 Prameny popisu

Pro získání údajů pro poznámku je možnou užít jakéhokoliv pramene u všech druhů dokumentů.

7.7.2 Jazyk

Poznámka se zapisuje v jazyce katalogizační agentury (tj. u nás česky) s výjimkou citací, které se zapisují v jazyce pramenu popisu.

7.7.3 Velká písmena

Každá poznámka začíná velkým počátečním písmenem, dále se píše počáteční písmena malá s výjimkou slov, kdy pravidla jazyka vyžadují písmena velká.

7.7.4 Zkratky

Zkratky se uvádí, vyskytnou-li se v prameni popisu nebo v seznamu zkratek AACR2. V citacích se zkratky neužívají.⁴⁸

7.7.5 Číslovky a číslice

Číslovky se zapisují arabskými číslicemi. V případě, začíná-li poznámka číslicí, číslovka se zapíše jako slovo. Pokud je poznámka citací zapisují se číslovky tak, jak jsou uvedeny v hlavním prameni popisu.

7.7.6 Struktura a interpunkce

Uvádí se poznámky jednoznačně definované v AACR2. Odpovídají-li poznámky jednotlivým oblastem popisu, dodržují se pravidla platná pro tyto oblasti. Poznámka může být **formalizovaná** nebo **volně tvořená**. Poznámky se dělí do následujících oblastí (v závorce jsou uvedeny pole formátu MARC 21, u všech polí platí, že jsou opakovatelná; pokud není uvedeno jinak, mají nedefinované indikátory):

- Charakter, účel nebo umělecká forma (500, 538)

⁴⁸ V RDA se nepoužívají zkratky, pokud nejsou v pramenech popisu.

- Jazyk popisné jednotky a/nebo překlad nebo adaptace (546)
- Pramen hlavního názvu (500)
- Varianty názvu (246, 500)
- Souběžné názvy a další názvové informace (246, 500)
- Údaje o odpovědnosti (500, 508, 511)
- Vydání a historie díla (500, 518)
- Specifické údaje (500, 516)
- Nakladatelské údaje (500, 550)
- Fyzický popis (500)
- Doprovodný materiál (500)
- Edice (500)
- Disertace (502)
- Čtenářské určení (521)
- Jiné formy (530)
- Resumé (520)
- Obsah (500, 505)
- Čísla (500)
- Popisovaný exemplář, knihovní jednotky (holdings), omezení pro veřejnost (500)
- Poznámka „Vydáno s“ (501)
- Spojené poznámky o originálu (534)

7.7.7 Charakter, účel nebo umělecká forma

Používá se jako všeobecná poznámka o charakteru a účelu popisné jednotky, pokud tyto údaje nejsou dostupné z jiných částí popisu. V MARC 21 se zapisuje do pole **500**.

500##\$aKomedie ve dvou aktech

500##\$aZobrazuje cesty Emila Holuba

500##\$aMapa je rozřezána a nalepena na 10 karet jako pomůcka

500##\$aRozhlasový program

U **elektronických zdrojů** obsahuje tato poznámka údaje o požadavcích na systém (pro zdroje na fyzických nosičích) nebo o způsobu přístupu (u zdrojů s online přístupem). V MARC 21 se zapisuje do pole **538**. V české katalogizační praxi se doporučuje uvádět tuto poznámku vždy. U **požadavků na systém** se uvádí následující údaje:

Požadavky na systém: název (značka) a model počítače; kapacita požadované paměti; název operačního systému; požadavky na software

(včetně programovacího jazyka; druh a charakteristiky požadovaných nebo doporučených periferních zařízení; požadované nebo doporučené modifikace hardwaru

Příklad:

538##\$aPožadavky na systém: Windows nebo Macintosh; 8MB RAM; 10MB volného místa na disku; mechanika CD-ROM

Pokud se technické parametry pro různé počítačové systémy liší, uvádí se dvě poznámky.

538##\$aPožadavky na systém pro Windows: Pentium II a vyšší; 24MB RAM; Windows 95/98/ME/NT4/2000/XP

538##\$aPožadavky na systém pro Macintosh: Power PC procesor (G3 a vyšší); 32MB RAM, MAC OS 8.6 to 10x (Mac OSX 10.1.2 a vyšší, doporučeno 10.2)

Nejsou-li požadavky na systém v popisné jednotce uvedeny, doporučuje se zapsat vhodný technický údaj, který lze odvodit od formátu souboru na elektronickém zdroji.

538##\$aPožadavky na systém: internetový prohlížeč

538##\$aPožadavky na systém: Adobe Acrobat Reader

538##\$aPožadavky na systém: neuvedeny

Poznámka o **způsobu přístupu** je povinný údaj i pro online elektronické zdroje.

538##\$aZpůsob přístupu: World Wide Web

Vyžaduje-li online zdroj zvláštní software či zařízení, které slouží k jeho zobrazení či vytištění, uvádí se nejprve poznámka o požadavcích na systém, posléze poznámka o způsobu přístupu.

538##\$aPožadavky na systém: Real Player; tiskárna PostScript

538##\$aZpůsob přístupu: World Wide Web

7.7.8 Poznámka o jazyce

Uvádí se tehdy, když údaje o jazyku nejsou zřejmé z jiných oblastí. V **MARC 21** se pro tuto poznámku používá pole **546**, popřípadě pole **500**.

546##\$aMístní jména čínsky
 546##\$aČeský, anglický a německý text na rubu listu
 546##\$aVyprávění slovensky
 546##\$aZpíváno česky a francouzsky
 546##\$aČeská a anglická verze

Údaje o tom, že dílo je překladem se uvádí do pole 500.

500##Přeloženo z němčiny

7.7.9 Pramen hlavního názvu

Poznámka o prameni hlavního názvu se zapisuje tehdy, když je pramen hlavního názvu jiný než hlavní pramen. U elektronických zdrojů se povinně uvádí vždy. Pro zápis se užívá pole **500 MARC 21**.

500##Název doplněný katalogizátorem
 500##Název z tiráže
 500##Název z obalu
 500##Název z titulní obrazovky (verze z 13.11.2014)

7.7.10 Varianty názvu

Poznámka se užívá pro názvy jiné než je hlavní název, pokud jsou považovány za důležité. V **MARC** se údaje objeví v poli **500**. Pokud má být název dohledatelný, zapisuje se také do pole **246**. V takovém případě se poznámka v poli 500 generuje z pole 246. Pole **246** je opakovatelné, **první indikátor** se týká generování záhlaví a poznámky, **druhý** označuje typ názvu. Pokud má první indikátor hodnotu 1, generuje se poznámka i záhlaví, druhý indikátor označuje typ názvu – má-li hodnotu mezera, typ názvu není specifikován. Do podpole \$i se zapisuje text návěští poznámky, do pole \$a samotný název.

2461#\$iNázev na levém okraji:\$aPosázaví

2461#\$iNázev na etiketě:\$aJean Fournet conducts Debussy

2461#\$iNázev ve zdrojovém kódu:\$aMagPortal.com: magazine article search engine, directory, and news feeds

7.7.11 Souběžné názvy a další názvové informace

Používá se pro názvy v jiném jazyce a další názvové informace, které nejsou uvedeny v oblasti údajů o názvu a odpovědnosti. Pro zápis se užívá pole **500**.

500##\$aSouběžný anglický název

500##\$aPodnázev na obalu: *Recitál Pavla Bobka*

7.7.12 Údaje o odpovědnosti

Zapisují se sem varianty jmen osob a korporací, které jsou uvedeny v údajích o odpovědnosti, a další informace, které v oblasti údajů o názvu a odpovědnosti uvedeny nejsou. Pro zápis se používá pole **500**, **508** (realizátoři) a **511** (účinkující). Formalizovaná jména osob a korporací se zapisují do polí **100**, **110**, **111**, **700**, **710** a **711**.

500##\$aLetecké snímkování Geodis Brno

7102##\$aGeodis Brno

500##\$aEdiční poznámka Jiří Kutina

7001##\$aKutina, Jiří

500##\$aElektronická verze Ivo Kareš

7002##\$Kareš, Ivo

500##\$aNad názvem: *Západočeská univerzita v Plzni, Fakulta strojní, Katedra průmyslového inženýrství a managementu*

7102##\$aZápadočeská univerzita\$bKatedra průmyslového inženýrství a managementu

500##\$aZpracoval Omega software team

7102##\$aOmega software team (firma)

508##\$aRežie Olga Zezulová

7001##\$aZezulová, Olga

V poli 511 se první indikátor týká generování návěští. Má-li hodnotu jedna, návěští se generuje, má-li hodnotu 0 návěští se negeneruje.

5110##\$aVypravuje Karel Höger

7001##\$aHöger, Karel

7.7.13 Vydání a historie díla

Poznámka obsahuje informace o popisovaném vydání nebo o jeho bibliografické historii. V MARC 21 se k zápisu údajů používá pole **500**, pro zápis historie nahrávky u **zvukových dokumentů** pole **518**.

500##\$aPrvní vyd. publikováno 1970
500##\$aOznačení verze z titulní obrazovky
518##\$aNahráno ve studiu Domovina v Praze v r. 1970

7.7.14 Specifické údaje

Tato poznámka se používá u kartografických dokumentů a elektronických zdrojů. U **kartografických dokumentů** jde o údaje o měřítku. V MARC se zapisují do pole 500.

500##\$aMěřítko třetí a čtvrté mapy: 1:50 000
500##\$aPřevládající měřítko: 1:100 000

U **elektronických zdrojů** se jedná o typ a rozsah zdroje. Údaje se zapisují do pole 516. V české katalogizační praxi se tato poznámka nepoužívá.

516##\$aTextový procesor
516##\$aElektronický text; velikost souboru 1224 KB

7.7.15 Nakladatelské údaje

Tato poznámka slouží k zápisu nakladatelských údajů, které nejsou uvedeny v oblasti nakladatelských údajů a jsou považovány za významné. Pro zápis se v **MARC 21** používá pole **500**.

500##\$aVšechna předchozí vydání vyšla u: Kartografie Praha
500##\$aPůvodní fonogramy p1972, p1970, p1968 Supraphon

7.7.16 Fyzický popis

Tato poznámka se používá k zápisu významných fyzických údajů, které nejsou zahrnuty v oblasti fyzického popisu. Pro zápis se v **MARC 21** používá pole **500**.

500##\$aKyanografická kopie
500##\$aPodlepená mapa tvořená z několika částí
500##\$aKompaktní deska (ADD)
500##\$aDurata: 25:35 ; 24:16 ; 19:57

7.7.17 Doprovodný materiál

Tato poznámka slouží k zápisu důležitých údajů, které nejsou zapsány v oblasti fyzického popisu. V **MARC 21** se k zápisu těchto údajů používá pole **500**.

500##\$aDoprovodný text na pouzdru

500##\$aPřipojen CD-ROM s názvem: Prague Castle

7.7.18 Edice

Používá se k zápisu důležitých informací, které nejsou uvedeny v oblasti údajů o edici. V **MARC** se údaje zapisují do pole **500**.

500##\$aPůvodně vydáno v edici Sound effects

500##\$aNěkteré listy mají označení edice: Historický atlas měst ČR

7.7.19 Disertace

Vytváří se v případě, že je popisovaná jednotka disertací nebo vysokoškolskou kvalifikační prací. K zápisu se používá pole 502.

502##\$aThesis (Ph.D.)--University of Toronto, 1974

502##\$aDizertace (DrSc.)--Masarykova univerzita v Brně, Filozofická fakulta, 1994

502##\$aDiplomová práce (Mgr.)--Masarykova univerzita v Brně, Filozofická fakulta, 1995

7.7.20 Uživatelské určení

Poznámka se týká zamýšleného uživatelského určení. Vytváří se v případě, že toto určení se nachází v popisované jednotce. K zápisu se v **MARC 21** používá pole **521**. **První indikátor** se týká generování návěstí. Může nabývat následujících hodnot:

- # Určení (generuje se návěstí Určeno pro:)
- 0 Čtenářská úroveň (generuje se návěstí Čtenářské určení:)
- 1 Věkové určení (generuje se návěstí Věkové určení:)
- 2 Stupeň vzdělání (generuje se návěstí Stupeň vzdělání:)
- 3 Speciální určení (generuje se návěstí Speciální určení:)
- 4 Motivace (generuje se návěstí Určeno zvláště pro:)
- 8 Návěstí se negeneruje

Druhý indikátor není definován. **Příklady:**

521##\$aKlinické a postgraduální studenty
 521##\$aHydrogeologický výzkum
 521##\$aPosluchače konzervatoře
 5218##\$aPro děti od 8 let

7.7.21 Jiné formy

Používá se k uvedení informací o tom, v jaké podobě se ještě popisovaná jednotka vyskytuje. V **MARC 21** se pro zápis používá pole **530**.

530##\$aVydáno též jako soubor nástěnných map
 530##\$aVydáno též na kazetě
 530##\$aDostupné též online
 530##\$aVydáno též v tištěné podobě

K propojení záznamu na verzi na jiném nosiči se používá také pole **776**. **První indikátor** tohoto pole se týká generování poznámky, má-li hodnotu 0, poznámka se generuje, má-li hodnotu 1 poznámka se negeneruje. **Druhý indikátor** se týká generování návěští. Pokud má hodnotu #, generuje se návěští „Na jiném nosiči“. Pokud má hodnotu 8 návěští se negeneruje. V poli 776 se obvykle používá podpole **\$i** – Text návěští, **\$t** – Název a **\$z** – ISBN.

77608\$iTištěná verze:\$tDějiny české literatury. IV, Literatura od konce 19. století do roku 1945\$z8085865483

7.7.22 Resumé

Jde o neformalizovanou poznámku o obsahu a rozsahu popisovaného zdroje. V **MARC** se pro zápis používá pole **520**. **První indikátor** se týká generování návěští.

- # – Resumé
- 0 – Předmět
- 1 – Recenze
- 2 – Anotace
- 3 – Abstrakt
- 8 – Návěští se negeneruje

Druhý indikátor není definován.

Text poznámky se zapisuje do pole \$a.

520##\$aIlustrovaná sbírka zhudebněných dětských říkanek.

5202#\$aStudie zkoumá vývoj...

520##\$aModerní výuková pomůcka využívající kombinaci zraku a poslechu, založeno na populární koncepci zrcadlových knih

7.7.23 Poznámka k obsahu

Poznámka o rejstřících, odkazech, bibliografiích v MARC 21 se zapisuje do pole 500 a 504 (pro bibliografie).

500##\$aObsahuje rejstřík

500##\$aObsahuje rejstříky

500##\$aObsahuje slovníček odborných výrazů

500##\$aObsahuje rejstřík 140 místních jmen

500##\$aObsahuje rejstřík a ilustrace k Wangapeka Track

500##\$aNa rubu: mapy, text a barev. il.

504##\$aBibliografie na s. ...

504##\$aDiskografie na s. ...

504##\$aObsahuje bibliografické odkazy

504##\$aObsahuje bibliografii

504##\$aObsahuje bibliografie

504##\$aObsahuje bibliografii a rejstřík

Do **formalizované poznámky** o obsahu (ve formátu MARC 21 pole **505**) se zapisují údaje o částech a složkách díla. Toto pole je opakovatelné. Má dva definované indikátory. **První** se týká úplnosti zápisu obsahu.

- 0 – Úplný obsah
- 1 – Neúplný obsah
- 2 – Částečný obsah
- 8 – Návěští se negeneruje

Druhý indikátor zohledňuje formu zápisu obsahu.

- # – Základní
- 0 – Rozšířená

Pole 505 se skládá z těchto *podpolí*.

- \$a – Text formalizované poznámky (NO)
- \$g – Doplnující údaje (O)
- \$r – Údaj o odpovědnosti (O)

- \$t – Název (O)

Má-li **první indikátor** hodnotu 0, je třeba uvést všechna obsažená díla. Pokud má první indikátor hodnotu 1 nebo 2, není třeba všechna obsažená díla uvádět. Má-li druhý indikátor hodnotu #, užívá se pro zápis pouze podpole \$a. Je-li hodnota druhého indikátoru 0, užívá se k zápisu všech uvedených podpolí. Jednotlivá díla se v zápisu oddělují pomlčkou, respective dvěma spojovníky. Údajům o odpovědnosti předchází lomítko.

5050#\$aBílá nemoc -- Loupežník -- Matka -- RUR
 50500\$tKarla --\$tDivá Bára --\$tChudí lidé
 5050#\$aLove and peril / the Marquis of Lorne -- To be or not to be / Mrs. Alexander -- The melancholy hussar / Thomas Hardy
 50500\$tKarla /\$rB. Němcová --\$tKříž u potoka /\$rK. Světlá --\$tKlepy z plesů /\$rT. Nováková
 5052#\$aTyrolské elegie -- Král Lávra -- Křest svatého Vladimíra

7.7.24 Číslo

Tato poznámka slouží k zápisu jakéhokoliv důležitého čísla, jiného než ISBN a ISSN. V **MARC 21** se používá pole **500** (k zápisu nakladatelského čísla slouží také pole **028**).

500##\$aVydavatelské číslo: ...
 500##\$a“KO-68-220-40-Z“

7.7.25 Popisovaný exemplář, knihovní jednotky (holdings), omezení pro veřejnost

Do této poznámky se uvádí údaje spojené s konkrétní jednotkou.

U **elektronických zdrojů** se uvádí omezení pro veřejnost. V **MARC 21** se zapisuje do pole **506**.

506##\$aPřístup pouze pro oprávněné uživatele

7.7.26 Poznámka „Vydáno s:“

Používá se pro popis přitisků a přívazků. V **MARC 21** se zapisuje do pole **501**.

501##\$aObsahuje přívazek: Za starých časů. Díl 2, Sedlák / sepsal Jan Novák
 501##\$aPřívazek k: Její mladší bratr / napsal Felix Téver

7.7.27 Spojené poznámky o originálu

Do **poznámky o originálu** se u dokumentů pro zrakově postižené zapisují údaje o publikaci, na jejímž základě byl dokument zhotoven. Tato poznámka umožňuje vložení celého bibliografického záznamu.

Hlavní záhlaví originálu. Údaje o názvu a odpovědnosti originálu. Údaje o vydání originálu. Specifické údaje originálu. Nakladatelské údaje originálu. Údaje fyzického popisu originálu. Údaje o edici originálu. Poznámka o originálu. Standardní číslo originálu.

Každá oblast údajů je ukončena tečkou. Uvnitř jednotlivých oblastí se užívá interpunkce platná pro danou oblast.

Příjmení autora, Jméno autora. Název [obecné označení druhu dokumentu] : podnázev. Označení vydání, další informace o vydání. Místo vydání : Jméno nakladatele, rok vydání. Rozsah : další fyzické údaje ; rozměr + doprovodný materiál. Název edice. Označení subedice, Název subedice ; číslování v rámci edice nebo subedice. Poznámka o originálu. Standardní číslo originálu.

Ve formátu MARC 21 se pro zápis poznámky o originálu užívá pole **534**. Toto pole je opakovatelné, oba **indikátory** má nedefinované.

Jednotlivé oblasti údajů o originálu se zapisují do následujících podpolí.

- \$p - Úvodní fráze (NO)
- \$a - Hlavní záhlaví originálu (NO)
- \$t - Názevové údaje originálu (NO)
- \$b - Údaje o vydání originálu (NO)
- \$m - Specifické údaje originálu (NO)
- \$c - Nakladatelské údaje originálu (NO)
- \$e - Údaje fyzického popisu originálu (NO)
- \$f - Údaje o edici originálu (O)
- \$l - Lokace originálu (NO)
- \$n - Poznámka (O)
- \$z - ISBN (O)
- \$x - ISSN (O)
- \$k - Klíčový název originálu (O)

Zapisují se jen ty údaje, jimiž se originál liší od popisovaného dokumentu. Jedná se obvykle o: údaje o vydání, nakladatelské údaje, údaje fyzického

popisu, údaje o edici a ISBN. Poznámku je třeba uvést návěštím, které určuje vztah mezi popisovaným dokumentem a originálem. Ve formátu MARC 21 tedy poznámka o originálu vložená do záznamu vypadá takto.

534##\$pPředloha:\$bOznačení vydání, další informace o vydání.\$cMísto vydání : Jméno nakladatele, rok vydání.\$eFyzický popis.\$fÚdaje o edici\$zISBN

534##\$pPředloha:\$b1st pub.\$cMalden : Blackwell Publishing, 2002.\$exi, 347 s.\$z0631221085 (paperback).

Je vhodné, aby byl knihovnický systém schopen vyhledávat i podle poznámky o originálu.

7.8 Údaje o standardním čísle a dostupnosti

Nejužívanějším standardním číslem je ISBN. ISBN mohou mít přiděleno jak knihy **tištěné zvětšeným písmem** a **hmatové knihy**, tak **elektronické zdroje**. V současné době se může vyskytovat v 13 či 10místné podobě. ISBN je předělováno každému vydání publikace zvlášť.

7.8.1 Prameny popisu

Předepsaným pramenem popisu pro ISBN je libovolný pramen. Hranaté závorky se v této oblasti údajů neužívají.

7.8.2 Jazyk

Údaje se zapisují v jazyce katalogizační agentury.

7.8.3 Velká písmena

Písmeno v ISBN se píše velké. Ve vysvětlivce se píší písmena malá s výjimkou, kdy pravidla daného jazyka nařizují psát velké počáteční písmeno.

7.8.4 Zkratky

Zkratky se zapisují, jsou-li uvedeny v prameni popisu či v seznamu zkratk AACR2.⁴⁹

7.8.5 Struktura a interpunkce

Údaje o standardním čísle a dostupnosti mají tuto strukturu a interpunkci.

⁴⁹ V RDA se zkratky zapisují pouze tehdy, vyskytují-li se v pramenech popisu.

ISBN (vysvětlivka) : údaj o dostupnosti

Je-li v publikaci více ISBN, zapisuje se to, které se týká popisovaného dokumentu.

ISBN 978-80-87153-61-0

nebo

ISBN 978-80-87153-61-0 (DVD)

ISBN 978-80-87153-69-7 (soubor)

Je-li v publikaci ISBN chybné, zapíše se opravené s vysvětlivkou (správnost ISBN se zjišťuje podle poslední kontrolní číslice).

ISBN 978-80-87153-61-0 (opraveno)

Za ISBN se může uvést údaj o dostupnosti oddělený dvojtečkou.

ISBN 978-80-87153-61-0 (DVD) : Zdarma

Tento údaj je možno uvést i v případě, že publikace nemá žádné standardní číslo.

Kč 35,--

7.8.6 MARC 21

Ve formátu **MARC 21** se údaje o standardním čísle a dostupnosti zapisují do pole **020**. Toto pole je opakovatelné, oba indikátory má nedefinované. Do podpole **\$a** se uvádí standardní číslo bez zkratky „ISBN“, vysvětlivka pak do pole **\$q**. Údaje o dostupnosti se zapisují do podpole **\$c**. Podpole **\$z** slouží k zápisu nesprávného, zrušeného či chybného ISBN.

020##\$a3-499-55438-0 (opraveno)\$z4-399-55438-0\$:\$cZdarma

Při výskytu 2 a více platných čísel ISBN se zdvojuje celé pole.

020##\$a978-80-87153-61-0 (DVD)

020##\$a978-80-87153-69-7 (soubor)

Při výskytu 2 a více chybných nebo zrušených ISBN se zdvojuje podpole \$z.

020##\$a3-499-55438-0 (opraveno)\$z4-399-55438-0\$z80-25485-69

Je-li dostupné jen chybné ISBN, vyplní se pouze podpole \$z.

020##\$z80-5044-231

Je-li uvedeno 10místné i 13místné ISBN, zapisují se podle vrocení publikace. U publikací s vrocením do roku 2006 včetně se ISBN zapisuje takto.

020##\$a10místné ISBN\$z13místné ISBN

U publikací s vrocením od roku 2007 včetně se ISBN uvádí v tomto pořadí.

020##\$a13místné ISBN\$z10místné ISBN

Chybí-li v publikaci ISBN, mohou se zapsat jen údaje o dostupnosti.

020##\$cZdarma pro studenty fakult

7.8.7 Príklady

020##\$a80-86197-29-8\$q(Scriptorium.\$ brož.) :\$cKč 139,00

020##\$a80-7121-039-0\$q(sv. 1.\$qbrož.)

020##\$a80-7121-084-6\$q(sv. 2.\$qbrož.)

020##\$a80-7130-007-1\$q(brož.)\$z81-7130-007-11

020##\$z80237-444-3

7.9 Elektronické umístění

Vyplnit údaje o elektronickém umístění **online elektronického zdroje** (např. URL) je naprosto nezbytné, touto cestou je zajištěno spojení mezi bibliografickým záznamem a elektronickým zdrojem.

Ve formátu **MARC 21** se k zápisu informace o elektronickému umístění užívá pole **856**. Toto pole je opakovatelné, **první indikátor** se týká způsobu přístupu, **druhý** vzájemného vztahu záznamu a dokumentu, jehož ad-

resa je v poli 856 uvedena. Indikátory mohou nabývat následujících hodnot.

První indikátor se týká způsobu přístupu:

- # - Není uveden
- 0 - E-mail
- 1 - FTP
- 2 - Vzdálený login (telnet)
- 3 - Komutovaná linka
- 4 – HTTP
- 7 - Způsob je specifikován v podpoli \$2

Druhý indikátor se týká vzájemného vztahu záznamu a elektronického zdroje:

- # - Není uveden
- 0 - Původní elektronický zdroj
- 1 - Elektronická verze
- 2 - Související zdroj
- 8 - Návěští se negeneruje

V současné je nejběžnější přístup pomocí protokolu **HTTP**. U online elektronických zdrojů bude mít tedy první indikátor většinou hodnotu **4**.

Prostřednictvím druhého indikátoru je rozlišeno, jak se odkazovaný elektronický zdroj vztahuje k bibliografickému záznamu. Na tuto problematiku jsme narazili již v kapitole, v níž jsme uvedli dva možné způsoby popisu dálkově přístupných elektronických zdrojů. První metodou je **metoda jednoho záznamu**. V záznamu je popsána tištěná verze a je doplněn odkaz na verzi elektronickou. V tomto případě bude mít druhý indikátor hodnotu **1**. Druhý způsob je metoda **oddělených záznamů**. V záznamu je popisován přímo elektronický zdroj a odkaz v poli **856** vede k popisovanému dokumentu. V tomto případě má indikátor hodnotu **0**.

V případě, že má druhý indikátor hodnotu 0, což znamená, že se údaje o elektronickém zdroji nacházejí i v jiných polích záznamu, je nejdůležitějším podpolem podpole **\$u** – adresa elektronického zdroje. Využít je rovněž možné podpole **\$z** – poznámka pro uživatele.

7.9.1 Příklady

Následující příklad ilustruje pole **856** ve dvou uvedených způsobech popisu elektronických zdrojů.

85641\$zElektronická verze přístupná pouze pro studenty a pracovníky
MU\$u<https://is.muncz/auth/th/40247/ffm/>

85640\$zElektronická verze pro uživatele knihoven MU se specifickými
nároky\$u<https://www.teiresias.municz/knihovna/watprako.exe>

8 SELEKČNÍ ÚDAJE

Selekční údaje slouží k třídění a vyhledávání záznamů. Obecně je dělíme na **jmenné** a **věcné**. **Předepsaným pramenem** popisu pro selekční údaje jsou hlavní pramen, výrazně uvedené údaje v popisné jednotce, obsah popisované jednotky. Pokud jsou údaje v dokumentu nejednoznačné, je možné jako pramenu údajů užít i zdroj mimo popisovanou jednotku. V českém je pro jmenné i věcné selekční údaje vytváří Soubor národních autorit ČR, odkud jsou tyto údaje přebírány do katalogizačních záznamů.

8.1 Jmenné selekční údaje

Mezi **jmenné selekční údaje** patří **hlavní** a **vedlejší záhlaví**. Záhlaví může být **personální**, **korporativní** či **názvové**.

Personální záhlaví se vytváří ze jména osoby autora. Individuální autor je osoba, která má hlavní podíl odpovědnosti na daném díle. **Korporativní záhlaví** se vytváří, je-li autorem díla korporace, kterou rozumíme skupinu osob spojenou pod jedno jméno a vystupující jako celek (instituce, firmy, státy, konference, náboženské společnosti, projekty a programy, události). **Názvové záhlaví** tvoří název díla popřípadě unifikovaný název (sjednocený název téhož díla, které často vychází pod různými názvy) a název edice.

Hlavní personální záhlaví se vytváří v případě, má-li dílo individuálního autora. Jsou-li autoři dva či tři, v hlavním záhlaví se objeví jméno se slovně či graficky vyznačenou hlavní odpovědností či jméno prvního, není-li odpovědnost vyznačena. Ve vedlejších záhlaví budou jména zbývajících autorů.

Dílo tří autorů bez vyznačené hlavní odpovědnosti:

Údaje o odpovědnosti: *Paul Watzlawick, Janet Beavin Bavelas, Don D. Jackson*

Hlavní záhlaví: *Watzlawick, Paul*

Vedlejší záhlaví: *Bavelas, Janet Beavin*

Vedlejší záhlaví: *Jackson, Don D.*

Má-li dílo více než tři autory a hlavní zodpovědnost je vyznačena u jednoho autora, v hlavním záhlaví bude jméno vyznačeného autora, ve vedlejších jméno prvního ze zbývajících autorů.

Je-li hlavní odpovědnost přisouzena dvěma nebo třem autorům, vytvoří se hlavní záhlaví pro prvního z nich a pro zbývajících autory s hlavní odpovědností se vytvoří vedlejší záhlaví. Pokud mají hlavní odpovědnost dva

autoři a vedlejší jen jeden, vytvoří se vedlejší záhlaví také pro autora s vedlejší odpovědností.

Má-li dílo více než tři autory a hlavní odpovědnost není vyznačena, hlavním záhlavím bude název. První autor bude uveden ve vedlejším záhlaví.⁵⁰

Dílo více než tří autorů bez vyznačené odpovědnosti:

Údaje o odpovědnosti: *Karel Eliáš ... [et al.]*

Hlavní záhlaví: *Kurs obchodního práva*

Vedlejší záhlaví: *Eliáš, Karel*

Hlavní korporativní záhlaví pro příslušnou korporaci se vytváří v případě, že jde o díla administrativního charakteru zabývající se korporací samotnou, o některé právní, vládní a náboženské dokumenty, o díla, která zaznamenávají kolektivní myšlení korporace, o zprávy o kolektivních aktivitách, díla, která jsou výsledkem společné aktivity skupin interpretů, kartografické dokumenty. O dílech, na nichž se podílelo více korporací, platí analogicky pravidla jako u individuálních autorů.

Sborník z konference (konference je korporací):

Hlavní záhlaví: *České právní myšlení a logika – minulost a perspektivy (2002 : Brno, Česko)*

Název: *České právní myšlení a logika – minulost a perspektivy [elektronický zdroj] : sborník příspěvků z konference pořádané Katedrou právní teorie Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně dne 26.9.2002*

Hlavní názvové záhlaví se vytváří, není-li autor znám, autorů je více než tři a dílo nepochází od korporace, jde o sbírky děl různých osob nebo korporací, dílo pochází od korporace, která nespadá do žádné z výše uvedených kategorií, dílo je akceptováno náboženským společenstvím jako posvátná kniha. U sborníků se vytváří vedlejší záhlaví pro sestavovatele či redaktory.

Sborník více autorů, který není dílem korporace:

⁵⁰ Protože v RDA již pravidlo, že se zapisují autoři do počtu tří, nemusí být dodrženo, může se v případě, že má dílo více než tři autory bez vyznačené odpovědnosti, postupovat stejným způsobem, jako když má dílo dva či tři autory bez vyznačené odpovědnosti. V hlavním záhlaví bude první z autorů. Ve vedlejších záhlavích budou autoři zbývající. K tomu existuje zpřesňující česká interpretace.

Hlavní záhlaví: *Výběr z reformních i současných edukačních koncepcí*

Vedlejší záhlaví: *Svobodová, Jarmila*

8.1.1 Personální záhlaví

Personální záhlaví se skládá z těchto částí oddělených následující interpunkcí.

Vstupní prvek (pořadatel záhlaví), **římská číslice**, **další část jména**, **doplňky ke jménu jiné než data**, **data**, případně **rozpis iniciál rodného jména**.

Vstupním prvkem u personálního záhlaví je obvykle **příjmení autora**, dále následuje **jméno** oddělené od příjmení čárkou.

Příjmení, Jméno

Mácha, Karel Hynek

Čapek-Chod, Karel Matěj

Masaryk, Tomáš Garrigue

Havlíček Borovský, Karel

Iniciály se v záhlaví oddělují mezerou. Mohou být rozepsány v doplňku.

Tolkien, J. R. R., (John Ronald Reuel)

Pro personální záhlaví se volí to jméno, pod nímž je autor znám, a to i v případě, že se jedná o **pseudonym**. Z méně užívaného jména na jméno užívané se vede **vylučovací jednosměrný odkaz** (viz) v souboru jmenných autorit.

Mahen, Jiří nikoliv Vančura, Vladislav

Má-li autor více bibliografických identit, vytváří se záhlaví na tu, která je užita v díle. V takovém případě jsou jednotlivé identity propojeny pomocí **přidružovacího odkazu** (viz též).

Dodgson, Charles L. i Carroll, Lewis

Ženská příjmení se nepřechylují.

Bronte, Charllotte nikoliv Bronteová, Charlotte

U germánských jmen kromě němčiny není člen součástí příjmení.

Vries, Hugo der

U románských jmen je člen součástí příjmení.

La Rochefouldcauld, Francois de

Mluvnický člen s předložkou je součástí příjmení.

Dos Passos, John

Rovněž prefix spojený s příjmením je součástí příjmení.

McLuhan, Marshall

Součástí záhlaví může být římská pořadová číslice. Užívá se u jmen králů, papežů apod.

Benedikt XVI., papež

U světců se uvádí doplněk svatý/svatá.

František z Assisi, svatý, 1182-1226

Maksymilian Maria Kolbe, svatý, 1894-1941

U některých vícečlenných jmen nelze rozlišit příjmení a jméno. Uvádí se v neinvertované podobě.

Dante Alighieri

Jakoubek ze Stříbra

Různé osoby pod stejným jménem se rozlišují pomocí životních dat.

Novák, Josef, 1923-1985

Novák, Josef, 1920-

Součástí vedlejšího personálního záhlaví může být i dílo, jehož je osoba uvedena v záhlaví autorem a jež je součástí popisovaného dokumentu. Odděluje se od ostatních údajů tečkou a mezerou.

Světlá, Karolina, 1830-1899. Frantina

SELEKČNÍ ÚDAJE

Pro personální záhlaví se ve formátu **MARC 21** užívá polí **100**, **700** a **800**. Pole 100 slouží k zápisu hlavního záhlaví, pole 700 a 800 k zápisu záhlaví vedlejšího. Do pole **800** se uvádí selekční údaje vztahující k edici. Pole **100** je neopakovatelné, pole **700** a **800** jsou opakovatelná. Všechna pole mají společný typ **prvního indikátoru**, který se vztahuje k formě jména a může nabývat hodnotu 0, 1 či 3. Je-li první indikátor 0, uvádí se jméno pod křestním jménem. Uvádí-li se nejprve příjmení, má indikátor hodnotu 1. Indikátor s hodnotou 3 se užívá při zápisu jména rodiny či rodu. **Druhý indikátor** je nedefinovaný u pole **100** a **800**. U pole **700** **druhý indikátor** označuje typ vedlejšího záhlaví. Je-li typ nespecifikován, má indikátor hodnotu #. Pro označení analytického záhlaví se zapíše indikátor s hodnotou 2.

Jednotlivé údaje záhlaví se zapisují do podpolí, která jsou u všech polí stejná.

- \$a Osobní jméno (NO)
- \$b Římské číslice (NO)
- \$c Doplnky ke jménu jiné než data (O)
- \$d Data související se jménem (NO)
- \$n Číslo části/sekce díla (O)
- \$p Název části/sekce díla (O)
- \$q Rozpis iniciál rodného/křestního jména (NO)
- \$t Název díla (NO)
- \$4 Kód role (O)

8.1.2 Příklady

1001#\$aShakespeare, William,\$d1564-1616
1000#\$aMarie Terezie,\$crakouská císařovna,\$d1717-1780
1000#\$aJan Pavel\$bII.,\$cpapež,\$d1920-2005
70012\$aMartinů, Bohuslav,\$d1890-1959.\$tDances tcheques,\$mklavír
8001#\$aHeyduk, Adolf,\$d1835-1923.\$tSebraná díla
8001#\$aČep, Jan,\$d1902-1974.\$tSebraná díla.\$lČesky.\$f1999

8.1.3 Korporativní záhlaví

Korporativní záhlaví se skládá z těchto částí: **názvu korporace**, v němž se rozlišuje název řídicí a podřízené složky korporace, a **kvalifikátorů**, které blíže korporaci specifikují.

Název nařízené složky korporace (kvalifikátor). Název podřízené složky korporace (kvalifikátor)

SELEKČNÍ ÚDAJE

Kvalifikátorů se užívá k označení skutečnosti, že jde o korporaci v případě, že to ze jména není zřejmé.

Jeruzalém (hudební skupina)

K odlišení dvou či více korporací se stejnými nebo podobnými jmény se užívá určení místa (státu, lokálního údaje), které se vztahuje ke korporaci.

Republikánská strana (Česko)

Republikánská strana (Slovensko)

Kláster dominikánů (Plzeň, Česko)

Kláster dominikánů (Uherský Brod, Česko)

K tomu je možné popřípadě užít časového období.

Scientific Society of San Antonio (1892-1894)

Scientific Society of San Antonio (1904-)

Zvláštním typem korporace je **konference**. Názvy konferencí se zapisují bez pořadové číslovky, která se společně s rokem a místem konání uvádí v kvalifikátoru.

Konference archivářů (9. : 2001 : Opava, Česko)

U **orgánů státní správy** se zapisuje jméno státní organizace, pokud je z názvu korporace zřejmé, že jde o podřízenou složku jiného celku nebo pokud jméno nevyjadřuje, že jde o korporaci a neobsahuje jméno státního celku.

Česko. Parlament

Česko. Velvyslanectví (Rakousko)

Organizace místní samosprávy se popisují pod jménem správního celku.

Pardubický kraj (Česko). Krajský úřad

K vytvoření korporativního záhlaví se ve formátu **MARC 21** užívá polí **110, 111, 710, 711, 810, 811**. Pole 110 a 111 slouží k zápisu hlavního záhlaví, pole 710, 711, 810, 811 k zápisu záhlaví vedlejšího. Pole pro hlavní záhlaví jsou neopakovatelná, pole pro záhlaví vedlejší jsou opakovatelná. Do pole 111 a 711 se zapisují jména akcí. Ovšem je-li jméno akce podříze-

SELEKČNÍ ÚDAJE

nou složkou korporace, uvádí se do pole 110 či 710. U polí 110, 111, 710, 711, 810, 811 se první indikátor týká formy jména. Je-li jméno v invertované podobě, má indikátor hodnotu 0. Pokud je hlavním vstupním prvkem jméno jurisdikce (Česko, Pardubický kraj) nabývá indikátor hodnotu 1. Jméno v přímém pořadí je předznamenáno indikátorem 2. Druhý indikátor je nedefinovaný u všech uvedených polí s výjimkou pole 710 a 711. U nich se druhý indikátor týká formy záhlaví a nabývá hodnotu mezeza pro nespecifikované záhlaví a hodnotu 2 pro analytické záhlaví.

Pole 110, 710 a 810 mají tato společná podpole. Pole 710 a 810 mají navíc některá podpole, která však nebudeme uvádět.

- \$a Jméno korporace nebo jurisdikce jako vstupní prvek (NO)
- \$b Podřízená složka (O)
- \$c Místo konání akce (NO)
- \$d Datum konání akce nebo podpisu smlouvy (O)
- \$n Číslo části/sekce/akce (O)
- \$p Název části/sekce díla (O)
- \$t Název díla (O)
- \$4 Kód role (O)

Záhlaví s užitím těchto polí mohou vypadat takto:

1102#\$aUniverzita Karlova.\$bFilozofická fakulta
1101#\$aČesko.\$bMinisterstvo kultury
7102#\$aNárodní muzeum (Praha, Česko).\$bKnihovna
7101#\$aČesko.\$bVelvyslanectví (Rakousko)
7101#\$aPardubický kraj (Česko).\$bKrajský úřad
8102#\$aČeská botanická společnost.\$tZprávy

Pole 111 a 711, 811 obsahují tato společná podpole. Pole 711 má některá podpole navíc.

- \$a Jméno akce nebo jurisdikce jako vstupní prvek (NO)
- \$c Místo konání akce (NO)
- \$d Datum konání akce (NO)
- \$e Podřízená složka(O)
- \$n Číslo části/sekce/akce (O)
- \$p Název části/sekce/akce (O)
- \$q Jméno akce následující ve vstupním prvku za jménem jurisdikce (NO)

- \$t Název díla (NO)
- \$4 Kód role (O)

Záhlaví může vypadat takto:

1112#\$aBeethovenův Hradec\$n(36. :\$d1997 :\$cHradec nad Moravicí, Česko)

1112#\$aInternational Theological Conference \$d(1995 :\$cBerlin, Německo)

7112#\$aWorld Peace Conference\$n(1. :\$d1949 :\$cPaříž, Francie a Praha, Česko)

8.1.4 Názvové záhlaví

Hlavní názvové záhlaví se vytváří, není-li autor znám, autorů je více než tři a dílo nepochází od korporace, jde o sbírky děl různých osob nebo korporací, dílo je akceptováno náboženským společenstvím jako posvátná kniha.

Ve formátu MARC 21 se k vytváření hlavního názvového záhlaví užívá polí sloužící k zápisu názvových informací, tedy především pole **245**. Toto pole je neopakovatelné. **První indikátor** se týká tvorby vedlejšího záhlaví. Má-li hodnotu 0, vedlejší záhlaví se nevytváří a to znamená, že pole 245 je užito jako záhlaví hlavního. Ostatní informace o poli a zápisu v něm jsou obsaženy v kapitole o údajích o názvu a odpovědnosti. **Unifikované názvy** slouží k propojení záznamů pro díla, která se vyskytují v různých podobách – vyjádřeních (např. překlady), k identifikaci díla vydaného pod jiným názvem, než pod kterým je známé, k rozlišení děl s totožným názvem či k uspořádání záznamů do souboru.

Ve formátu **MARC 21** se pro tvorbu záhlaví z unifikovaného názvu užívá polí **130** (pro hlavní záhlaví), **730** (pro vedlejší záhlaví) a **830** (pro vedlejší záhlaví pro edici). Pole 130 je neopakovatelné, pole 730 a 830 jsou opakovatelná. U polí 130 a 730 se první indikátor týká vyloučení znaků z řazení a může mít hodnotu 0-9. Pole 830 nemá první indikátor definovaný. Druhý indikátor je u pole 130 nedefinován, u pole 730 se týká typu záhlaví a může mít hodnotu mezer pro nspecifikované záhlaví a 2 pro analytické záhlaví. U pole 830 se druhý indikátor týká vyloučení znaků z řazení.

Zapíše-li se hlavní záhlaví do pole **100**, **110** či **111**, tzn. není-li unifikovaný název hlavním záhlavím, zapisuje se unifikovaný název do pole **240**. Toto pole je neopakovatelné, první indikátor slouží k rozlišení, zda se

unifikovaný název zobrazuje (hodnota 0) či nezobrazuje (hodnota 1). Druhý indikátor slouží k vyloučení znaků z řazení.⁵¹

8.2 Věcné selekční údaje

Věcné selekční údaje slouží k vystižení obsahu popisovaného díla. Dělíme je na předmětové a systematické. Mezi nejužívanější předmětové selekční jazyky patří předmětová hesla, v evropském prostředí je nejužívanějším systematickým selekčním jazykem Mezinárodní desetinné třídění (MDT).

Existuje celá řada věcných selekčních jazyků, které se mohou při katalogizaci užít. V souladu s požadavky, které jsou kladeny na záznamy pro Souborný katalog České republiky, je vhodné užít jako systematického selekčního jazyka MDT. Pro souborný katalog je rovněž doporučeno užít selekčního jazyka zvaného Konspekt, který slouží k vytváření přehledu o skladbě fondu. Vhodné je rovněž vyjádřit obsah (popřípadě formu) prostřednictvím předmětových hesel.

Ve formátu **MARC 21** slouží k zápisu věcných selekčních údajů pole **072** – Konspekt, **080** – MDT, předmětová hesla vyjadřující věcné téma se uvádějí do pole **600**, **610**, **611**, **651**, **630**, **648**, **650**, k zápisu údajů o formě či žánru dokumentu slouží pole **655**.

⁵¹ Indikátory sloužící k vyloučení znaků z řazení se v praxi nepoužívají, protože dle AACR2 se unifikované názvy zapisují bez členů.

9 LOKAČNÍ ÚDAJE

Lokační údaje slouží k vyhledávání konkrétního exempláře katalogizovaného dokumentu. Patří mezi ně především **sigla** a **signatura**. Sigla označuje knihovnu, v níž se exemplář nachází, signatura konkrétní místo v dané knihovně.

V českém prostředí se k zápisu údajů o jednotlivých exemplářích – (přírůstkové číslo, signatura) obvykle neužívá formátu MARC 21, ale tyto údaje se zapisují v podobě dané konkrétním knihovnickým systémem. Je dobré považovat dálkově přístupný elektronický zdroj za jednotku, i když je přístupný ve virtuálním prostředí. Umožňuje to lokalizovat v knihovnickém systému danou dílčí knihovnu, která spravuje digitální knihovnu, a vytvářet povinné přírůstkové seznamy a statistiky.

10 MINIMÁLNÍ ZÁZNAM PRO SOUBORNÝ KATALOG ČESKÉ REPUBLIKY

Pro Souborný katalog České republiky byl stanoven minimální záznam pro jednotlivé druhy dokumentů. Vzhledem k tomu, že dokumenty pro zrakově postižené jsou tvořeny často kombinací několika druhů dokumentů je potřeba se orientovat jak minimálním záznamem pro základní druh dokumentu, tak minimálním záznamem dokumentu, se kterým je základní dokument kombinován. Například u elektronických knih pro zrakově postižené vycházíme z toho, že se jedná 1) o textové dokumenty, 2) elektronické zdroje. Proto je třeba je popisovat jako tištěné monografie a zároveň nezapomínat na specifika, která se pojí s elektronickými zdroji. Níže uvádíme minimální záznam pro tištěné knihy a speciální dokumenty.

10.1 Minimální záznam pro tištěné monografie

Návěští

- 001 Kontrolní číslo
- 003 Identifikátor kontrolního čísla
- 005 Datum posledního zpracování
- 008 Údaje pevné délky
 - 00-05 datum uložení do souboru (RRMMDD)
 - 06 typ data/publikační status (kód)
 - 07-10 datum 1
 - 15-17 místo vydání, produkce nebo realizace (kód země)
 - 35-37 jazyk popisné jednotky
 - 38 modifikace záznamu
- 020 Mezinárodní standardní číslo knihy (ISBN)
 - a - ISBN (včetně vysvětlivky)
 - z - zrušené/chybné ISBN
- 040 Zdroj katalogizace (neopakovatelné pole)
 - a - agentura zajišťující původní katalogizaci
 - b - jazyk katalogizace
 - c - agentura převádějící záznam do strojem čitelné podoby
 - d - agentura, která záznam modifikovala (opakovatelné)
 - e - použitá pravidla popisu
 - 9 - úplnost záznamu
- 041 Kód jazyka (vždy v případě opakovaných výskytů \$a u vícejazyčných publikací)
 - indikátor 1: indikátor překladu
 - 0 - popisná jednotka není/neobsahuje překlad

- 1 - popisná jednotka je nebo obsahuje překlad
- indikátor 2: kódovník jazyků MARC
 - # - hodnota kódů jazyků je převzata z kódovníků MARC
 - a - kód jazyka textu
- 044 Kód země vydání (vždy v případě opakovaných výskytů \$a, např. u koedic).
 - a - kód země vydání
- 072 Kód předmětové kategorie
 - indikátor 1 - nedefinován
 - indikátor 2 - kód zdroje
 - 7 - zdroj specifikován v podpoli \$2
 - a - klasifikační znak jako součást skupiny Konspektu
 - x - slovní označení skupiny Konspektu
 - 2 - kód zdroje - Konspekt
- 080 Mezinárodní desetinné třídění (MDT)
 - indikátor 1 - nedefinován
 - indikátor 2 - nedefinován
 - a - klasifikační znak MDT
 - 2 - vydání
- 100 Hlavní záhlaví - osobní jméno
 - indikátor 1: indikátor formy jména
 - 0 - jméno se uvádí pod rodným/křestním jménem
 - 1 - jméno se uvádí pod příjmením
 - 3 - jméno se uvádí pod jménem rodiny (rodu)
 - indikátor 2: nedefinován
 - a - osobní jméno
 - b - římské číslice
 - c - doplňky ke jménu jiné než data
 - d - data související se jménem
 - q - rozpis iniciál rodného/křestního jména
- 110 Hlavní záhlaví - jméno korporace
 - indikátor 1: indikátor formy jména
 - 0 - invertovaná forma jména
 - 1 - jméno jurisdikce
 - 2 - jméno v přímém pořadí
 - indikátor 2: nedefinován
 - a - jméno korporace nebo jurisdikce jako vstupní prvek
 - b - podřízená složka
 - c - místo konání akce
 - d - datum konání akce nebo podpisu smlouvy
 - g - další různé informace

- n - číslo části/sekce/akce
- 111 Hlavní záhlaví - jméno akce
 indikátor 1: indikátor formy jména
 0 - invertovaná forma jména
 1 - jméno jurisdikce
 2 - jméno v přímém pořadí
 indikátor 2: nedefinován
 a - jméno akce nebo jurisdikce jako vstupní prvek
 c - místo konání akce
 d - datum konání akce
 e - podřízená složka
 g - další různé informace
 n - číslo části/sekce/akce
 q - jméno akce následující ve vstupním prvku za jménem jurisdikce
- 245 Údaje o názvu
 indikátor 1: vedlejší názvové záhlaví
 0 - vedlejší záhlaví se nevytváří
 1 - vedlejší záhlaví se vytváří
 indikátor 2: vyloučení znaků z řazení
 0-9 - počet vyloučených znaků
 a - název
 b - další údaje o názvu
 c - údaj o odpovědnosti atd.
 n - číslo označení části/sekce díla
 p - název části/sekce díla
- 250 Údaje o vydání
 a - označení vydání
- 260 Nakladatelské údaje
 indikátor 1: pořadí nakladatelských údajů
 # - neuvádí se
 indikátor 2: nedefinován
 a - místo vydání
 b - jméno nakladatele
 c - datum vydání
- 300 Fyzický popis (užívá se jen u elektronických zdrojů na fyzickém nosiči)
 a - rozsah
- 490 Údaje o edici (neselekční)
 indikátor 1: indikátor vedlejšího záhlaví
 0 - vedlejší záhlaví se nevytváří
 1 - vytváří se záhlaví pro odlišnou formu názvu edice

indikátor 2: nedefinován

a - údaj o edici

v - označení svazku/pořadí

5XX Poznámky (povinné pouze v případech jednoznačně vymezených v AACR2)

a – poznámka

700 Vedlejší záhlaví – osobní jméno

indikátor 1: indikátor formy jména

0 - jméno se uvádí pod rodným/křestním jménem

1 - jméno se uvádí pod příjmením

3 - jméno se uvádí pod jménem rodiny (rodu)

indikátor 2: typ vedlejšího záhlaví

- typ nespecifikován

2 - analytické záhlaví

a - osobní jméno

b - římské číslice

c - doplňky ke jménu jiné než data

d - data související se jménem

q - rozpis iniciál rodného/křestního jména

710 Vedlejší záhlaví - jméno korporace

indikátor 1: indikátor formy jména

0 - invertovaná forma jména

1 - jméno jurisdikce

2 - jméno v přímém pořadí

indikátor 2: typ vedlejšího záhlaví

- typ nespecifikován

2 - analytické záhlaví

a - jméno korporace nebo jurisdikce jako vstupní prvek

b - podřízená složka

c - místo konání akce

d - datum konání akce nebo podpisu smlouvy

g - další různé informace

n - číslo části/sekce/akce

711 Vedlejší záhlaví - jméno akce

indikátor 1: indikátor formy jména

0 - invertovaná forma jména

1 - jméno jurisdikce

2 - jméno v přímém pořadí

indikátor 2: typ vedlejšího záhlaví

- typ nespecifikován

2 - analytické záhlaví

MINIMÁLNÍ ZÁZNAM PRO SOUBORNÝ KATALOG ČESKÉ REPUBLIKY

a - jméno akce nebo jurisdikce jako vstupní prvek

c - místo konání akce

d - datum konání akce

e - podřízená složka

g - další různé informace

n - číslo části/sekce/akce

q - jméno akce následující ve vstupním prvku za jménem jurisdikce

910 Údaje pro souborný katalog

a - sigla vlastníka

r - roky odběru nebo s – svazky

10.2 Minimální záznam pro speciální dokumenty

Pole/podpole	Kartografický dokument	Hudebnina	Zvukový záznam	Videozáznam, film	Elektronický zdroj	Grafika Objekt
Návěští	X	X	X	X	X	X
001 Kontrolní číslo	X	X	X	X	X	X
003 Identifikátor kontrolního čísla	X	X	X	X	X	X
005 Datum posledního zpracování	X	X	X	X	X	X
008 Údaje pevné délky	X	X	X	X	X	X
00-05 datum uložení do souboru	X	X	X	X	X	X
(RRMDD)	X	X	X	X	X	X
06 typ	X	X	X	X	X	X
data/publikační status (kód)	jazyk názvů (místních jmen a textu spojeného s mapou nebo glóblem)	dominantní jazyk zpívaného nebo mluveného textu spojeného s partiturov; u hudebních děl bez textu použijeme mezery	dominantní jazyk zpívaného nebo mluveného textu; u hudebních děl bez textu použijeme mezery	jazyk zvukové stopy, meziitulků	jazyk související s daty či uživatelským rozhraním	jazyk popisek nebo jiného textu přiřazeného k popisné jednotce
07-10 datum 1	X			X	X	X
11-14 datum 2						
15-17 místo vydání, produkce nebo realizace (používají se kódy na úrovni země, nikoli nižší úrovně)						
35-37 jazyk popisné jednotky		X	X			X
38 modifikace záznamu (převažuje #)						

MINIMÁLNÍ ZÁZNAM PRO SOUBORNÝ KATALOG ČESKÉ REPUBLIKY

Pole/podpole	Kartografický dokument	Hudebnina	Zvukový záznam	Videozáznam, film	Elektronický zdroj	Grafika Objekt
020 Mezinárodní standardní číslo knihy (ISBN) a – ISBN (včetně vysvětlivky)* z – zrušené/chybné ISBN	X	X	X	X	X	X
024 Jiná standardní čísla indikátor 1: typ standardního čísla či kódu 2 – ISMN indikátor 2: indikátor rozdílnosti # - není informace a – ISMN (včetně vysvětlivky) z – zrušené/neplatné ISMN	--	X	--	--	--	--
028 Nakladatelské číslo indikátor 1: typ nakladatelského čísla 0 – vydavatelské číslo 1 – číslo výrobní matrice 2 – číslo tiskové matrice 3 – jiné číslo hudebního díla 4 – číslo videozáznamu indikátor 2: poznámka/vedlejší záhlaví 1 – generuje se poznámka a vedlejší záhlaví 3 – generuje se vedlejší záhlaví, bez poznámky a – nakladatelské číslo b – zdroj	--	X	X	X	--	--

Pole/podpole	Kartografický dokument	Hudebnina	Zvukový záznam	Videozáznam, film	Elektronický zdroj	Grafika Objekt
040 Zdroj katalogizace (neopakovatelné pole) a – agentura zajišťující původní katalogizaci b - jazyk katalogizace c – agentura převádějící záznam do strojem čitelné podoby d - agentura, která záznam modifikovala (pouze toto podpole je opak.) e – použitá pravidla popisu (jiná než AACR2) 9 – úplnost záznamu (hodnoty 0-1-2 jako dosud)	X	X	X	X	X	X
041 Kód jazyka indikátor 1: indikátor překladu 0–popisná jednotka není/neobsahuje překlad 1–popisná jednotka je nebo obsahuje překlad indikátor 2: kódovník jazyků MARC # - hodnota kódů jazyků je převzata z kódovníků MARC a – kód jazyka popisné jednotky d – kód jazyka zpívaného nebo mluveného slova e – kód jazyka libreta	X -- --	X -- X	-- X --	X -- --	X -- --	X -- --

MINIMÁLNÍ ZÁZNAM PRO SOUBORNÝ KATALOG ČESKÉ REPUBLIKY

Pole/podpole	Kartografický dokument	Hudebnina	Zvukový záznam	Videozáznam, film	Elektronický zdroj	Grafika Objekt
044 Kód země vydání <i>(vždy v případě opakovaných výskytů \$a u koedice)</i> a – kód země vydání (1. kód povinně v 008/15-17)	X	X	X	X	X	X
072 Kód předmětové kategorie indikátor 1 – nedefinován indikátor 2 – kód zdroje 7 – zdroj specifikován v podpoli \$2 a – klasifikační znak jako součást skupiny Konspektu x – slovní označení skupiny Konspektu 2 – kód zdroje - Konspekt Pozn.: Povinné jedno z polí 072 a 080	X	X	X	X	X	X
080 Mezinárodní desetinné třídění (MDT) indikátor 1 – nedefinován indikátor 2 – nedefinován a – klasifikační znak MDT 2 – vydání Pozn.: Povinné jedno z polí 072 a 080	X	X	X	X	X	X

MINIMÁLNÍ ZÁZNAM PRO SOUBORNÝ KATALOG ČESKÉ REPUBLIKY

Pole/podpole	Kartografický dokument	Hudebnina	Zvukový záznam	Videozáznam, film	Elektronický zdroj	Grafika Objekt
100 Hlavní záhlaví - osobní jméno indikátor 1: indikátor formy jména 0 - jméno se uvádí pod rodným/křestním jménem 1 - jméno se uvádí pod příjmením 3 - jméno se uvádí pod jménem rodiny (rodu) indikátor 2: nedefinován a - osobní jméno b – římské číslice c – doplňky ke jménu jiné než data d - data související se jménem q – rozpis iniciál rodného/křestního jména	X	X	X	X	X	X
110 Hlavní záhlaví - jméno korporace indikátor 1: indikátor formy jména 0 – invertovaná forma jména 1 - jméno jurisdikce 2 - jméno v přímém pořadí indikátor 2: nedefinován a - jméno korporace nebo jurisdikce jako vstupní prvek b - podřízená složka c - místo konání akce d - datum konání akce nebo podpisu smlouvy g – další různé informace n – číslo části/sekce/akce	X	X	X	X	X	X

MINIMÁLNÍ ZÁZNAM PRO SOUBORNÝ KATALOG ČESKÉ REPUBLIKY

Pole/podpole	Kartografický dokument	Hudebnina	Zvukový záznam	Videozáznam, film	Elektronický zdroj	Grafika Objekt
111 Hlavní záhlaví - jméno akce indikátor 1: indikátor formy jména 0 – invertovaná forma jména 1 - jméno jurisdikce 2 - jméno v přímém pořadí indikátor 2: nedefinován a - jméno akce nebo jurisdikce jako vstupní prvek c - místo konání akce d - datum konání akce e – podřízená složka g – další různé informace n – číslo části/sekce/akce q – jméno akce následující ve vst. prvku za jménem jurisdikce	X	X	X	X	X	X
130 Hlavní záhlaví – unifikovaný název <i>(povinné pro hudební díla na všech nosičích; doporučuje se i pro další dokumenty, zejména filmy)</i> indikátor 1: vyloučení znaků z řazení 0-9 – počet vyloučených zn. indikátor 2: nedefinován a – unifikovaný název k – podzáhlaví pro formu m - obsazení n – číslo části/sekce díla o – údaje o aranžmá p – název části/sekce díla r – tónina	--	X	X	X	--	--

MINIMÁLNÍ ZÁZNAM PRO SOUBORNÝ KATALOG ČESKÉ REPUBLIKY

Pole/podpole	Kartografický dokument	Hudebnina	Zvukový záznam	Videozáznam, film	Elektronický zdroj	Grafika Objekt
240 Unifikovaný název <i>(povinné pouze pro hudební díla)</i> indikátor 1: unifikovaný název se tiskne nebo zobrazuje 0 – název se netiskne ani nezobrazuje 1 – název se tiskne nebo zobrazuje indikátor 2: vyloučení znaků z řazení 0-9 – počet vyloučených zn. a – unifikovaný název k – podzáhlaví pro formu m – obsazení n – číslo části/sekce díla o – údaje o aranžmá p – název části/sekce díla r – tónina	--	X	X	X	--	--
245 Údaje o názvu indikátor 1: vedlejší názvové záhlaví 0 – vedlejší záhlaví se nevytváří 1 – vedlejší záhlaví se vytváří indikátor 2: vyloučení znaků z řazení 0-9 - počet vyloučených zn. a - název b - další údaje o názvu (s výjimkou souběžného názvu) c – údaj o odpovědnosti atd. h – obecné označení druhu dokumentu n – číslo označení části/sekce díla p - název části/sekce díla	X	X	X	X	X	X

MINIMÁLNÍ ZÁZNAM PRO SOUBORNÝ KATALOG ČESKÉ REPUBLIKY

Pole/podpole	Kartografický dokument	Hudebnina	Zvukový záznam	Videozáznam, film	Elektronický zdroj	Grafika Objekt
250 Údaje o vydání a – označení vydání	X	X	X	X	X	X
255 Matematické údaje – kartografické dokumenty a – údaj o měřítku	X	--	--	--	--	--
256 Vlastnosti počítačových souborů a – vlastnosti počítačových souborů	--	--	--	--	X (povinně se uvádí pouze typ souboru pro dálkově přístupné el. zdroje)	--
260 Nakladatelské údaje indikátor 1: pořadí nakladatelských údajů # - neuvádí se indikátor 2: nedefinován a - místo vydání b - jméno nakladatele c - datum vydání	X	X	X	X	X	X
300 Fyzický popis a – specifické označení druhu dokumentu a rozsah popisné jednotky b – další fyzické údaje	X	X	X	X	X (povinně pouze pro elektronické zdroje na fyzickém nosiči) --	X
	--	--	X	--		--

Pole/podpole	Kartografický dokument	Hudebnina	Zvukový záznam	Videozáznam, film	Elektronický zdroj	Grafika Objekt
490 Údaje o edici (neselekční) indikátor 1: indikátor vedlejšího záhlaví 0 – vedlejší záhlaví se nevytváří 1 – vytváří se záhlaví pro odlišnou formu názvu edice indikátor 2: nedefinován a – údaj o edici v – označení svazku/pořadí	X	X	X	X	X	X

MINIMÁLNÍ ZÁZNAM PRO SOUBORNÝ KATALOG ČESKÉ REPUBLIKY

Pole/podpole	Kartografický dokument	Hudebnina	Zvukový záznam	Videozáznam, film	Elektronický zdroj	Grafika Objekt
5xx Poznámky <i>(povinné pouze v případech jednoznačně vymezených v AACR2)</i> a – poznámka	505 Formalizovaná poznámka k obsahu	500 – poznámka k nakladatelským číslům; 505 – formalizovaná poznámka k obsahu	500 – poznámka k nakladatelským číslům; 505 – formalizovaná poznámka k obsahu; 511 – poznámka o účinkujících	505 – formalizovaná poznámka k obsahu; 508 – poznámka o realizátorech; 511 – poznámka o účinkujících	500 – poznámka o prameni popisu hlavního názvu; 505 – formalizovaná poznámka k obsahu 538 – poznámka k požadavkům na systém (poznámka ke způsobu přístupu)	505 – formalizovaná poznámka k obsahu

Pole/podpole	Kartografický dokument	Hudebnina	Zvukový záznam	Videozáznam, film	Elektronický zdroj	Grafika Objekt
700 Vedlejší záhlaví – osobní jméno	X	X	X	X	X	X
indikátor 1: indikátor formy jména						
0 - jméno se uvádí pod rodným/křestním jménem						
1 - jméno se uvádí pod příjmením						
3 - jméno se uvádí pod jménem rodiny (rodu)						
indikátor 2: typ vedlejšího záhlaví						
# - typ nespecifikován						
2 - analytické záhlaví						
	--	X	X	X	--	--
<i>Jmenná část</i>	--	X	X	X	--	--
	X	X	X	X	X	X
a – osobní jméno	--	X	X	X	--	--
b – římské číslice	X	X	X	X	X	X
c – doplňky ke jménu jiné než data	--	X	X	X	--	--
d - data související se jménem	X	X	X	X	X	X
q – rozpis iniciál rodného/křestního jména						
<i>Názvová část</i>						
k – podzáhlaví pro formu						
m - obsazení						
n – číslo části/sekce díla						
o – údaje o aranžmá						
p – název části/sekce díla						
r – tónina						
t – název díla						

MINIMÁLNÍ ZÁZNAM PRO SOUBORNÝ KATALOG ČESKÉ REPUBLIKY

Pole/podpole	Kartografický dokument	Hudebnina	Zvukový záznam	Videozáznam, film	Elektronický zdroj	Grafika Objekt
710 Vedlejší záhlaví - jméno korporace indikátor 1: indikátor formy jména 0 – invertovaná forma jména 1 - jméno jurisdikce 2 - jméno v přímém pořadí indikátor 2: typ vedlejšího záhlaví # - typ nespecifikován 2 - analytické záhlaví <i>Jmenná část</i> a - jméno korporace nebo jurisdikce jako vstupní prvek b - podřízená složka c - místo konání akce <i>Pro jméno a název</i> d - datum konání akce nebo podpisu smlouvy g – další různé informace n – číslo části/sekce/akce <i>Názvová část</i> p – název části/sekce díla t – název díla	X	X	X	X	X	X

MINIMÁLNÍ ZÁZNAM PRO SOUBORNÝ KATALOG ČESKÉ REPUBLIKY

Pole/podpole	Kartografický dokument	Hudebnina	Zvukový záznam	Videozáznam, film	Elektronický zdroj	Grafika Objekt
711 Vedlejší záhlaví - jméno akce indikátor 1: indikátor formy jména 0 – invertovaná forma jména 1 - jméno jurisdikce 2 - jméno v přímém pořadí indikátor 2: typ vedlejšího záhlaví # - typ nespecifikován 2 - analytické záhlaví a - jméno akce nebo jurisdikce jako vstupní prvek c - místo konání akce d - datum konání akce e – podřízená složka g – další různé informace n – číslo části/sekce/akce q – jméno akce následující ve vstupním prvku za jménem jurisdikce	X	X	X	X	X	X
730 Vedlejší záhlaví – unifikovaný název (povinné pouze pro hudební díla) indikátor 1: vyloučení znaků z řazení 0 – 9 počet vyloučených zn. indikátor 2: typ vedlejšího záhlaví # - typ nespecifikován 2 - analytické záhlaví a – unifikovaný název k – podzáhlaví pro formu m - obsazení n – číslo části/sekce díla o – údaje o aranžmá p – název části/sekce díla r – tónina	--	X	X	X	--	--
910 Údaje pro souborný katalog a – sigla vlastníka p – poznámka* r – roky odběru nebo s – svazky t – typ dokumentu <i>* v případě vzdálených elektronických zdrojů je pole povinné pouze pro zdroje s omezenou dostupností (dostupných např. prostřednictvím licence); informace o dostupnosti v konkrétní knihovně se uvádí v poznámce v poli 910 (podpole \$p).</i>	X --	X --	X --	X --	X X	X --

11 SPECIFIKA JEDNOTLIVÝCH DOKUMENTŮ PRO ZRAKOVĚ POSTIŽENÉ

11.1 Knihy

1) Knihy tištěné zvětšeným písmem. Popisují se jako knihy. Výcho-
diskem pro katalogizaci je kapitola 1 a 2 pravidel AACR2. Obecné označení
druhu dokumentu se neuvádí. Do oblasti údajů o fyzickém popisu se zapíše
údaj „zvětšené písmo“. Například: *100 s. (zvětšené písmo)*. V MARC 21
bude v LDR na pozici 06 znak pro textový dokument „a“, na pozici 07
znak „m“ pro monografii, v poli 008 na pozici 23 znak „d“ označující
zvětšené písmo. Pokud je kniha zhotovena na základě existující předlohy,
pak se údaje o původní verzi objeví v poznámce (v MARC 21 pole 534).

2) Hmatové knihy. Popisují se jako knihy. Výcho-
diskem pro katalogi-
zaci je 1 a 2 kapitola pravidel AACR2. Do obecného označení druhu do-
kumentu se zapíše údaj [*hmatové písmo*]. Do oblasti údajů o fyzickém po-
pisu se zapíše spojení „Braillovo písmo“.⁵² Například: *100 s. v Braillově
písmu*. V MARC 21 bude v LDR na pozici 06 znak pro textový dokument
„a“, na pozici 07 znak „m“ pro monografii, v poli 008 na pozici 23 znak „f“
označující Braillovo písmo. Pokud je kniha zhotovena na základě existující
předlohy, pak se údaje o původní verzi objeví v poznámce (v MARC 21
pole 534).

3) Elektronické knihy. Popisují se jako knihy. Výcho-
diskem pro kata-
logizaci je kapitola 1, 2 a 9 pravidel AACR2. Jako obecné označení druhu
dokumentu se uvádí [*elektronický zdroj*]. Je-li dokument online, do údajů
fyzického popisu se zapíše údaj „1 online zdroj“, jde-li o dokument s pří-
mým přístupem bude obsahovat údaje jako „1 CD-ROM“, „3 DVD-ROM“ a
podobně. V MARC 21 bude v LDR na pozici 06 znak pro textový doku-
ment „a“, na pozici 07 znak „m“ pro monografii, v poli 008 na pozici 23
znak „s“ označující elektronickou podobu. Údaje poznámky budou
obsahovat zdroj hlavního názvu (v MARC 21 pole 500) a požadavky na
systém nebo způsob přístupu (pole 538 v MARC 21) podle toho, o jaký
druh elektronického zdroje se jedná. Pokud je kniha zhotovena na základě
existující předlohy, pak se údaje o původní verzi objeví v poznámce (v
MARC 21 pole 534).

⁵² Gramaticky správnější by byl tvar Brailleovo písmo, český překlad AACR2 však
uvádí tvar Braillovo písmo.

11.2 Kartografické dokumenty

4) Zvětšené kartografické dokumenty. Popisují se jako kartografické dokumenty. Východiskem pro katalogizaci je kapitola 1 a 3 pravidel AACR2. V obecném označení druhu dokumentu bude údaj [*kartografický dokument*]. Do specifických údajů se zapíše měřítko v podobě „Měřítko 1:měřítkové číslo. Např. *Měřítko 1:100 000*. V MARC 21 bude v poli LDR na pozici 06 znak „e“ pro kartografický dokument, na pozici 07 znak „m“ pro monografickou úroveň, pokud je na mapě zvětšené písmo objeví se v poli 008 na pozici 29 znak „d“. Pokud je kartografický dokument zhotoven na základě existující předlohy, pak se údaje o originálu objeví v poznámce (v MARC 21 pole 534).

5) Hmatové kartografické dokumenty. Popisují se jako kartografické dokumenty. Východiskem je tedy kapitola 1 a 3 pravidel AACR2. Do obecného označení druhu dokumentu se zapíše údaj [*hmatové písmo*]. Do specifických údajů se zapíše měřítko v podobě „Měřítko 1:měřítkové číslo“. Např. *Měřítko 1:100 000*. Do oblasti údajů o fyzickém popisu se zapíše údaje jako „v Braillově písmu“ či „taktilní“ nebo výraz „reliéfní model“. Například: *1 mapa (v Braillově písmu a taktilní), 1 reliéfní model*. V MARC 21 bude v poli LDR na pozici 06 znak „e“ pro kartografický dokument, na pozici 07 znak „m“ pro monografickou úroveň, v poli 008 na pozici 29 znak „f“ označující Braillovo písmo. Pokud je kartografický dokument zhotoven na základě existující předlohy, pak se údaje o originálu objeví v poznámce (v MARC 21 pole 534).

6) Elektronické kartografické dokumenty. Popisují se jako kartografické dokumenty (kapitola 1, 3 a 9 v AACR2). V obecném označení druhu dokumentu bude údaj [*elektronický zdroj*]. Do specifických údajů se zapíše měřítko v podobě „Měřítko 1:měřítkové číslo. Je-li dokument online, do údajů fyzického popisu se zapíše údaj „1 online zdroj“, jde-li o dokument s přímým přístupem bude obsahovat údaje jako „1 CD-ROM“, „3 DVD-ROM“ a podobně. Údaje poznámky budou obsahovat zdroj hlavního názvu (v MARC 21 pole 500) a požadavky na systém nebo způsob přístupu (pole 538 v MARC 21) podle toho, o jaký druh elektronického zdroje se jedná. V MARC 21 bude v poli LDR na pozici 06 znak „e“ pro kartografický dokument, na pozici 07 znak „m“ pro monografickou úroveň, v poli 008 na pozici 29 znak „s“ označující elektronickou podobu. Pokud je kartografický dokument zhotoven na základě existující předlohy, pak se údaje o originálu objeví v poznámce (v MARC 21 pole 534).

11.3 Hudebniny

7) Hudebniny tištěné zvětšeným písmem. Popisují se jako hudebniny (kapitola 1 a 5 v pravidlech AACR2). V obecném označení druhu dokumentu bude údaj [*hudebnina*]. Do specifických údajů se zapíše informace o typu partitury. V údajích o fyzického popisu bude výraz „zvětšené písmo“. Například: *100 s. (zvětšené písmo)*. V MARC 21 bude v poli LDR na pozici 06 znak „c“ pro hudebninu, na pozici 07 znak „m“ pro monografickou úroveň, v poli 008 na pozici 23 znak „d“ označující zvětšené písmo. Pokud je hudebnina zhotovena na základě existující předlohy, pak se údaje o originálu objeví v poznámce (v MARC 21 pole 534).

8) Hmatové hudebniny. Popisují se jako hudebniny (kapitola 1 a 5 v pravidlech AACR2). V obecném označení druhu dokumentu bude údaj [*hmatové písmo*]. Do specifických údajů se zapíše informace o typu partitury. V údajích o fyzického popisu bude varianta výrazu „Braillovo písmo“. Například: *100 listů not v Braillově písmu*. V MARC 21 bude v poli LDR na pozici 06 znak „c“ pro hudebninu, na pozici 07 znak „m“ pro monografickou úroveň, v poli 008 na pozici 23 znak „f“ označující Braillovo písmo. Pokud je hudebnina zhotovena na základě existující předlohy, pak se údaje o originálu objeví v poznámce (v MARC 21 pole 534).

9) Elektronické hudebniny. Popisují se jako hudebniny (kapitola 1, 5 a 9 v pravidlech AACR2). V obecném označení druhu dokumentu bude údaj [*elektronický zdroj*]. Do specifických údajů se zapíše informace o typu partitury. Je-li dokument online, do údajů fyzického popisu se zapíše údaj „1 online zdroj“, jde-li o dokument s přímým přístupem bude obsahovat údaje jako „1 CD-ROM“, „3 DVD-ROM“ a podobně. Údaje poznámky budou obsahovat zdroj hlavního názvu (v MARC 21 pole 500) a požadavky na systém nebo způsob přístupu (pole 538 v MARC 21) podle toho, o jaký druh elektronického zdroje se jedná. V MARC 21 bude v poli LDR na pozici 06 znak „c“ pro hudebninu, na pozici 07 znak „m“ pro monografickou úroveň, v poli 008 na pozici 23 znak „s“ označující elektronickou podobu. Pokud je hudebnina zhotovena na základě existující předlohy, pak se údaje o originálu objeví v poznámce (v MARC 21 pole 534).

11.4 Zvukové dokumenty nehudební

10.1) Zvukové knihy. Nejedná se o textové dokumenty, proto se popisují nikoliv jako knihy, ale jako zvukové záznamy. Východiskem je kapitola 1 a 6 pravidel AACR2. V poli obecné označení druhu dokumentu bude údaj [*zvukový záznam*]. Ve fyzickém popisu se objeví údaje jako „1 zvuková

kazeta“, „3 zvukové desky“ apod. V MARC 21 bude v poli LDR na pozici 06 znak „i“ pro nehudební zvukový dokument, na pozici 07 znak „m“ pro monografickou úroveň, v poli 008 bude na pozici 23 mezera. Pokud je zvukový dokument zhotoven na základě existující předlohy, pak se údaje o originálu objeví v poznámce (v MARC 21 pole 534).

10.2) Zvukové pokračující zdroje. Popisují se jako zvukové dokumenty nehudební. Východiskem je kapitola 1, 6 a 12 pravidel AACR2. V poli obecné označení druhu dokumentu bude údaj *[zvukový záznam]*. V MARC 21 bude v poli LDR na pozici 06 znak „i“ pro nehudební zvukový dokument, na pozici 07 znak „s“ pro seriál či „i“ pro integrační zdroj, v poli 008 bude na pozici 23 mezera. Pokud je zvukový dokument zhotoven na základě existující předlohy, pak se údaje o originálu objeví v poznámce (v MARC 21 pole 534).

11.5 Elektronické zvukové dokumenty nehudební

11.1) Elektronické zvukové knihy. Popisují se jako zvukové záznamy nehudební. Východiskem je kapitola 1, 6 a 9 pravidel AACR2. V poli obecné označení druhu dokumentu bude údaj *[elektronický zdroj]*. Je-li dokument online, do údajů fyzického popisu se zapíše údaj „1 online zdroj“, jde-li o dokument s přímým přístupem bude obsahovat údaje jako „1 CD-ROM“, „3 DVD-ROM“ a podobně. Údaje poznámky se vyplní podle toho, o jaký druh elektronického zdroje se jedná (v MARC 21 jde o pole 538, jedná se buď o požadavky na systém, nebo o způsob přístupu). V MARC 21 bude v poli LDR na pozici 06 znak „i“ pro nehudební zvukový dokument, na pozici 07 znak „m“ pro monografickou úroveň, v poli 008 bude na pozici 23 znak „s“ označující elektronickou podobu. Pokud je zvukový dokument zhotoven na základě existující předlohy, pak se údaje o originálu objeví v poznámce (v MARC 21 pole 534).

11.2) Elektronické zvukové pokračující zdroje. Popisují se jako zvukové dokumenty nehudební. Východiskem je kapitola 1, 6, 9 a 12 pravidel AACR2. V poli obecné označení druhu dokumentu bude údaj *[elektronický zdroj]*. Údaje poznámky budou obsahovat zdroj hlavního názvu (v MARC 21 pole 500) a požadavky na systém nebo způsob přístupu (pole 538 v MARC 21) podle toho, o jaký druh elektronického zdroje se jedná. V MARC 21 bude v poli LDR na pozici 06 znak „i“ pro nehudební zvukový dokument, na pozici 07 znak „s“ pro seriál či „i“ pro integrační zdroj, v poli 008 na pozici 23 bude znak „s“ označující elektronickou podobu. Pokud je zvukový dokument zhotoven na základě existující předlohy, pak se údaje o originálu objeví v poznámce (v MARC 21 pole 534).

11.6 Grafické dokumenty

12) Zvětšené grafické dokumenty. Popisují se jako grafické dokumenty (kapitola 1 a 8 pravidel AACR2). V poli obecné označení druhu dokumentu bude údaj *[grafika]*. V MARC 21 bude v poli LDR na pozici 06 znak „k“ pro grafický dokument, na pozici 07 znak „m“ pro monografickou úroveň, pokud grafika obsahuje zvětšené písmo bude v poli 008 na pozici 29 znak „d“ označující zvětšené písmo. Pokud je grafický dokument zhotoven na základě existující předlohy, pak se údaje o originálu objeví v poznámce (v MARC 21 pole 534).

13) Hmatové grafické dokumenty. Popisují se jako grafické dokumenty (kapitola 1 a 8 pravidel AACR2). V poli obecné označení druhu dokumentu bude údaj *[hmatové písmo]*. V údajích fyzického popisu bude výraz „takilní“. Například: *1 grafické znázornění (taktilní)*. V MARC 21 bude v poli LDR na pozici 06 znak „k“ pro grafický dokument, na pozici 07 znak „m“ pro monografickou úroveň, v poli 008 na pozici 29 znak „f“ označující Braillovo písmo. Pokud je grafický dokument zhotoven na základě existující předlohy, pak se údaje o originálu objeví v poznámce (v MARC 21 pole 534).

14) Elektronické grafické dokumenty. Popisují se jako grafické dokumenty (kapitola 1, 8 a 9 pravidel AACR2). V poli obecné označení druhu dokumentu bude údaj *[elektronický zdroj]*. Je-li dokument online, do údajů fyzického popisu se zapíše údaj „1 online zdroj“, jde-li o dokument s přímým přístupem bude obsahovat údaje jako „1 CD-ROM“, „3 DVD-ROM“ a podobně. Údaje poznámky budou obsahovat zdroj hlavního názvu (v MARC 21 pole 500) a požadavky na systém nebo způsob přístupu (pole 538 v MARC 21) podle toho, o jaký druh elektronického zdroje se jedná. V MARC 21 bude v poli LDR na pozici 06 znak „k“ pro grafický dokument, na pozici 07 znak „m“ pro monografickou úroveň, v poli 008 na pozici 29 znak „s“ označující elektronickou podobu. Pokud je grafický dokument zhotoven na základě existující předlohy, pak se údaje o originálu objeví v poznámce (v MARC 21 pole 534).

11.7 Elektronické zdroje

3) Elektronické zdroje. Popisují se jako elektronické zdroje. Východiskem pro katalogizaci je kapitola 1 a 9 pravidel AACR2. Jako obecné označení druhu dokumentu se uvádí *[elektronický zdroj]*. Je-li dokument online, do údajů fyzického popisu se zapíše údaj „1 online zdroj“, jde-li o dokument s přímým přístupem bude obsahovat údaje jako „1 CD-ROM“, „3 DVD-ROM“ a podobně. Údaje poznámky budou obsahovat zdroj hlavního

názvu (v MARC 21 pole 500) a požadavky na systém nebo způsob přístupu (pole 538 v MARC 21) podle toho, o jaký druh elektronického zdroje se jedná. V MARC 21 bude v LDR na pozici 06 znak pro elektronický zdroj „m“, na pozici 07 znak „m“ pro monografii.

11.8 Trojrozměrné dokumenty (hmatové modely)

Popisují se jako trojrozměrné dokumenty. Východiskem je 1 a 10 kapitola pravidel AACR2. V poli obecné označení druhu dokumentu bude údaj [*hmatové písmo*]. V MARC 21 bude v poli LDR na pozici 06 znak „r“ pro trojrozměrný dokument, na pozici 07 znak „m“ pro monografickou úroveň, v poli 008 na pozici 23 bude znak „f“ pro Braillovo písmo. Pokud je trojrozměrný dokument zhotoven na základě existující předlohy, pak se údaje o originálu objeví v poznámce (v MARC 21 pole 534).

11.9 Pokračující zdroje

17) Pokračující zdroje tištěné zvětšeným písmem. Východiskem pro katalogizaci je kapitola 1 a 12 pravidel AACR2. Obecné označení druhu dokumentu se neuvádí. V údajích fyzického popisu bude výraz „zvětšené písmo“. Například: 12 sv. (zvětšené písmo). V MARC 21 bude v poli LDR na pozici 06 znak „a“ pro textový dokument, na pozici 07 znak „s“ pro seriál nebo „i“ pro integrační zdroj v poli 008 na pozici 23 bude znak „d“ pro zvětšené písmo. Pokud je pokračující zdroj zhotoven na základě existující předlohy, pak se údaje o originálu objeví v poznámce (v MARC 21 pole 534).

18) Hmatové pokračující zdroje. Východiskem pro katalogizaci je kapitola 1 a 12 pravidel AACR2. V poli obecné označení dokumentu bude údaj [*hmatové písmo*]. V údajích o fyzickém popisu bude výraz „v Braillově písmu“. Například: 12 sv. v Braillově písmu. V MARC 21 bude v poli LDR na pozici 06 znak „a“ pro textový dokument, na pozici 07 znak „s“ pro seriál nebo „i“ pro integrační zdroj, v poli 008 na pozici 23 bude znak „f“ pro Braillovo písmo. Pokud je pokračující zdroj zhotoven na základě existující předlohy, pak se údaje o originálu objeví v poznámce (v MARC 21 pole 534).

19) Elektronické pokračující zdroje. Východiskem pro katalogizaci je kapitola 1, 9 a 12 pravidel AACR2. V poli obecné označení druhu dokumentu bude údaj [*elektronický zdroj*]. Je-li dokument online, do údajů fyzického popisu se zapíše údaj „1 online zdroj“, jde-li o dokument s přímým přístupem bude obsahovat údaje jako „1 CD-ROM“, „3 DVD-ROM“ a podobně. Údaje poznámky budou obsahovat zdroj hlavního názvu (v MARC

21 pole 500) a požadavky na systém nebo způsob přístupu (pole 538 v MARC 21) podle toho, o jaký druh elektronického zdroje se jedná. V MARC 21 bude v poli LDR na pozici 06 znak „a“ pro textový dokument, na pozici 07 znak „s“ pro seriál nebo „i“ pro integrační zdroj, v poli 008 na pozici 23 bude znak „s“ pro elektronickou podobu. Pokud je pokračující zdroj zhotoven na základě existující předlohy, pak se údaje o originálu objeví v poznámce (v MARC 21 pole 534).

12 PŘÍKLADY

12.1 Příklad 1 – kniha tištěná zvětšeným písmem

LDR	00000nam-a22-----7a-4500
001	000521049
003	CZ-BrMU
005	20141119155609.0
008	050412s1994----xxu d eng-d
040##	\$aBOD033\$bcze\$
072#7	\$a316.3\$xGlobální společnosti. Sociální struktura. Sociální skupiny\$2Konspekt\$918
080##	\$a316.344.6-056.262\$2MRF
080##	\$a(035)\$2MRF
24500	\$aIf blindness comes /\$ceditor Kenneth Jernigan
250##	\$aLarge type ed.
260##	\$a[Baltimore] :\$bNational Federation of the Blind,\$cc1994
300##	\$a248 s. (zvětšené písmo) :\$bil. ;\$c15 cm
65007	\$anevidomí\$7ph123276\$2czenas
65007	\$aspeciální pedagogika\$7ph116230\$2czenas
65009	\$aspecial education\$2eczenas
65009	\$ablind\$2eczenas
655#7	\$apříručky\$7fd133209\$2czenas
655#9	\$ahandbooks\$2eczenas
7001#	\$aJernigan, Kenneth\$4edt

12.1.1 Komentář

V návěští na pozici 06 znak „a“ pro textový dokument, na pozici 07 znak „m“ pro monografickou úroveň. V poli 008 na pozici 23 znak „d“ pro zvětšené písmo. Obecné označení druhu dokumentu (245\$h) není. V nakladatelských údajích (260) je údaj místa vydání (\$a) v hranatých závorkách, protože není převzat z předepsaných pramenů popisu; v podpoli pro datum vydání (\$c) datum copyrightu. V údajích fyzického popisu údaj „zvětšené písmo“. Pro jméno editora je vytvořeno vedlejší záhlaví (700).

12.2 Příklad 2 – hmatová kniha

LDR	0000nam-a22-----7a-4500
001	000521853
003	CZ-BrMU

PŘÍKLADY

```

005      20141119160357.0
008      020203s1994----xr-||||f|||||||cze-d
040##    $aBOD033$bcze
072#7    $a821.162.3$xČeská literatura$2Konspekt$925
080##    $a821.162.3$2MRF
080##    $a82-34$2MRF
080##    $a(0:82-34)$2MRF
1001#    $aLada, Josef,$d1887-1957$7jk01071364$4aut
24510    $aNezbedné pohádky.$nSv. I.$h[hmatové písmo] /$c[Josef
          Lada]
260##    $aPraha :$bKnihovna a tiskárna pro nevidomé K.E.
          Macana,$c1994
300##    $a[124] s. v Braillově písmu
500##    $aNázev z hřbetu knihy
534##    $pPůvodně vydáno:$cPraha : Albatros, 1983
65007    $ačeská literatura$7ph1 16858$2czenas
65009    $aCzech literature$2eczenas
655#7    $apohádky$7fd133054$2czenas
655#9    $afairy tales$2eczenas

```

12.2.1 Komentář

V návěští na pozici 06 znak „a“ pro textový dokument, na pozici 07 znak „m“ pro monografickou úroveň. V poli 008 na pozici 23 znak „f“ pro hmatové písmo. Obecné označení druhu dokumentu (245\$h) [hmatové písmo]; údaj o autorovi v hranaté závorce, protože nebyl převzat z předepsaných pramenů popisu. V údajích o rozsahu počet stran v hranaté závorce, protože se tento údaj nevyskytuje v publikaci – katalogizátor počet stran spočítal ručně; za počtem stran následuje údaj v „Braillově písmu“. V poznámce (500) označen zdroj hlavního názvu, protože údaje o názvu nepochází z předepsaných pramenů popisu.

12.3 Příklad 3 – zvětšený kartografický dokument

```

LDR      00000nem-a22-----7a-4500
001      000521466
003      CZ-BrMU
005      20141119163459.0
008      010527s1997----xr-|||||||d|||||cze-d
040##    $aBOD033$bcze
072#7    $a912$xMapy. Atlasy. Glóby$2Konspekt$97
080##    $a912$2MRF

```

PŘÍKLADY

080## \$a(437.3)\$2MRF
 080## \$a(084.41)\$2MRF
 1001# \$aSiegl, Ivan\$4aut
 24510 \$aMalý atlas České republiky\$h[kartografický dokument]
 :\$bdoplněný o vývoj hranic od roku 1918 :
 (černotiskový přepis Atlasu ČR pro nevidomé) /\$c[Ivan
 Siegl]
 24613 \$aMalý atlas České republiky :\$bdoplněný o vývoj hranic od
 roku 1918 : doplněk k učebnici zeměpisu a dějepisu
 pro 2. stupeň ZŠ pro nevidomé
 255## \$aMěřítko neuvedeno
 260## \$aPraha :\$bJaromír Mánek - PLASTMÁNEK,\$c1997
 300## \$a1 atlas (11 s.) (zvětšené písmo)
 530## \$aVydáno též v hmatové podobě
 651#7 \$aČesko\$7ge128065\$2czenas
 655#7 \$aatlasy\$7fd131835\$2czenas
 655#9 \$aatlases\$2eczenas

12.3.1 Komentář

V návěští na pozici 06 znak „e“ pro kartografický dokument, na pozici 07 znak „m“ pro monografickou úroveň. V poli 008 na pozici 23 znak „d“ pro zvětšené písmo. Obecné označení druhu dokumentu (245\$h) [kartografický dokument]; údaj o autorovi v hranaté závorce, protože nebyl převzat z předepsaných pramenů popisu. V poli 246 je variantní podoba názvu. Ve specifických údajích údaj „Měřítko neuvedeno“, protože měřítko map nelze odnikud zjistit. V údajích o rozsahu údaj „zvětšené písmo“. Vytvořena poznámka o jiných formách (530), neboť dílo se vyskytuje také v hmatové podobě (viz příklad 4).

12.4 **Příklad 4 – hmatový kartografický dokument**

LDR 00000cem-a22-----7a-4500
 001 000521468
 003 CZ-BrMU
 005 20141119163140.0
 008 010527s1997----xr-|||||||f||||cze-d
 040 \$aBOD033\$bcze\$dBOD114
 072#7 \$a912\$xMapy. Atlasy. Glóby\$2Konspekt\$97
 080## \$a912\$2MRF
 080## \$a(437.3)\$2MRF
 080## \$a(084.41)\$2MRF

1001# \$aSiegl, Ivan\$4aut
 24510 \$aMalý atlas České republiky\$h[hmatové písmo] :\$bdoplněný
 o vývoj hranic od roku 1918 /\$c[Ivan Siegl]
 255## \$aMěřítko neuvedeno
 260## \$aPraha :\$bJaromír Mánek - PLASTMÁNEK,\$c1997
 300## \$a1 atlas v Braillově písmu (32 l.) :\$b11 map (taktilních)
 530## \$aVydáno též v tištěné podobě
 651#7 \$aČesko\$7ge128065\$2czenas
 655#7 \$aatlasy\$7fd131835\$2czenas
 655#9 \$aatlases\$2eczenas

12.4.1 Komentář

V návěští na pozici 06 znak „e“ pro kartografický dokument, na pozici 07 znak „m“ pro monografickou úroveň. V poli 008 na pozici 23 znak „f“ pro hmatové písmo. Obecné označení druhu dokumentu (245\$h) [hmatové písmo]; údaj o autorovi v hranaté závorce, protože nebyl převzat z předepsaných pramenů popisu. Ve specifických údajích údaj „Měřítko neuvedeno“, protože měřítko map nelze odnikud zjistit. V údajích o rozsahu údaj „v Braillově písmu“ a „taktilní“. Vytvořena poznámka o jiných formách (530), neboť dílo se vyskytuje také v tištěné podobě (viz příklad 3).

12.5 Příklad 5 – zvuková kniha

LDR 00000nim-a22-----7a-4500
 001 000655812
 003 CZ-BrMU
 005 20141120102119.0
 008 101007s2007----xr-||||-|||||||cze-d
 040## \$aBOD033\$bcze
 072#7 \$a821.162.3\$xČeská literatura\$2Konspekt\$925
 080## \$a821.162.3\$2MRF
 080## \$a(0:82-32)\$2MRF
 1001# \$aProkeš, Josef,\$d1947-\$7ola2002111246\$4aut\$prf
 24510 \$aPlatím utopence, kafe a rum\$h[zvukový záznam] :\$bdevět
 povědek v autorském vydání /\$cJosef Prokeš
 260## \$aBrno :\$bIndies Happy Trails Record,\$cc2007
 300## \$a1 zvuková deska (ca 80) :\$bdigital ;\$c12 cm
 500## \$aKatalogové číslo: MAM607-2
 5050# \$aPlatím utopence, kafe a rum -- Slečno, budete vystupovat? --
 Jedu na přehradu -- Finále slam poetry -- Postel s výhledem

na Brno -- Pendolízinka -- Nashledanou, paní učitelko --
 Balkón s hliněnými vojáčky -- Až Janíček z hory pojede
 508## \$aDramaturgie, Jaromír Kratochvíl ; střih, mix, mastering,
 Dušan Souček ; hudba, Zdeněk Filipek ; fotografie,
 Tomáš Staudek a Jiří Víšek ; grafický návrh, Tomáš
 Staudek
 5110# \$aČte Josef Prokeš
 518## \$aNahráno ve studiu Indies Records 2007
 65007 \$ačeská literatura\$7ph116858\$2czenas
 65009 \$aCzech literature\$2eczenas
 655#7 \$apovídky\$7fd133105\$2czenas
 655#9 \$astories\$2eczenas
 7001# \$aKratochvíl, Jaromír\$4oth
 7001# \$aSouček, Dušan\$4oth
 7001# \$aFilipek, Zdeněk\$4cmp
 7001# \$aStaudek, Tomáš,\$d1975-\$7mub2012703523\$4pht\$4oth
 7001# \$aVíšek, Jiří,\$d1960-\$7jn20000402662\$4pht

12.5.1 Komentář

V návěští na pozici 06 znak „i“ pro zvukový záznam nehudební, na pozici 07 znak „m“ pro monografickou úroveň. Obecné označení druhu dokumentu (245\$h) [zvukový záznam]. Vytvořena poznámka pro katalogové číslo (500), formalizovaná poznámka o obsahu (505), která obsahuje úplný výčet jednotlivých povídek, dále vytvořena poznámka o realizátorech (508) a účinkujících (511 – první indikátor má hodnotu 0, protože se návěští ne-generuje). Pro realizátory a účinkující vytvořena vedlejší záhlaví (700).

12.6 Příklad 6 – elektronická kniha online

LDR 00000nam-a22-----7a-4500
 001 001015959
 003 CZ-BrMU
 005 20141106151911.0
 008 141106s2014----xr-||||s|||||||cze-d
 040## \$aBOD033\$bcze
 072#7 \$a821.162.3.09\$xČeská literatura (o ní)\$2Konspekt\$911
 080## \$a821.162.3\$2MRF
 080## \$a(048.8)\$2MRF
 24500 \$aDějiny české literatury.\$nIV,\$pLiteratura od konce 19.
 století do roku 1945\$h[elektronický zdroj] /\$Schlavní
 redaktor Jan Mukařovský

260## \$a[Brno :\$bMasarykova univerzita. Středisko pro pomoc studentům se specifickými nároky,\$c2014]

300## \$a1 online zdroj

500## \$aNázev z titulní obrazovky (6.11.2014)

500## \$aObsahuje poznámky editora elektronické verze

500## \$aObsahuje křížové odkazy

504## \$aObsahuje bibliografii

506## \$aPřístup pouze pro oprávněné uživatele

534## \$pPředloha:\$b1. vyd.\$cPraha : Victoria Publishing, 1995.\$e714 s.\$z8085865483.

538## \$aZpůsob přístupu: World Wide Web

65007 \$ačeská literatura\$7ph116858\$xdějiny\$2czenas

65009 \$aCzech literature\$2eczenas

655#7 \$apřehledy\$7fd133202\$2czenas

655#9 \$asurveys\$2eczenas

7001# \$aMukařovský, Jan,\$d1891-1975\$7jk01082389\$4oth

77608 \$iTištěná verze:\$tDějiny české literatury. IV, Literatura od konce 19. století do roku 1945\$z8085865483

85640 \$zElektronická verze pro uživatele knihoven MU se specifickými nároky
\$u<https://www.teiresias.muni.cz/knihovna/mukdejcl.exe>

12.6.1 Komentář

V návěští na pozici 06 znak „a“ pro textový dokument, na pozici 07 znak „m“ pro monografickou úroveň. Obecné označení druhu dokumentu (245\$h) [elektronický zdroj]. Celé nakladatelské údaje jsou hranatých závorekách, protože ani jeden z údajů se nevyskytuje v předepsaných prame-
nech popisu. V údajích fyzického popisu je údaj „1 online zdroj“. Vytvo-
řena povinná poznámka o zdroji názvu (500), několik poznámek o obsahu
(500, 504), poznámka o omezení přístupu (506), poznámka o originálu
(534), na jehož základě byla elektronická kniha zhotovena, a povinná po-
známka o způsobu přístupu (538). Pro jméno redaktora vytvořeno vedlejší
záhlaví (700). Pole 776 zajišťuje propojení na tištěnou verzi. První indiká-
tor má hodnotu 0, což znamená, že se generuje poznámka o jiných formách
(objevuje se při zobrazení záznamu v OPACu), hodnota druhého indikátoru
8 znamená, že se negeneruje návěští (návěští „Tištěná verze“ je zapsáno
ručně). V poli 856 je odkaz na elektronickou knihu umístěnou na internetu.

12.7 Příklad 7 – „čistý“ online elektronický zdroj (hybridní kniha)

LDR 00000nmm-a22-----7a-4500
 001 000876184
 003 CZ-BrMU
 005 20141120124025.0
 008 131021s2009----xr-||||-||||-||||cze-d
 040## \$aBOD033\$bcze
 0411# \$acze\$heng
 072#7 \$a3\$xSpolečenské vědy\$2Konspekt\$918
 080## \$a30:1\$2MRF
 080## \$a316.72/.75\$2MRF
 080## \$a(048.8)\$2MRF
 080## \$a3\$2MRF
 1001# \$aFay, Brian,\$d1943-\$7xx0003616\$4aut
 24510 \$aSoučasná filosofie sociálních věd\$h[elektronický zdroj]
 :\$bmultikulturní přístup /\$cBrian Fay ; přeložila Jana
 Ogrocká
 250## \$aVerze 1.
 260## \$aBrno :\$bMasarykova univerzita,\$c2009
 300## \$a1 online zdroj
 500## \$aNázev z titulní obrazovky (verze z 21.10.2013)
 500## \$aPřeloženo z angličtiny
 506## \$aPřístup pouze pro oprávněné uživatele
 508## \$aZvuková režie, Petr Hladík ; střih, Petr Hladík
 5110# \$aInterpret: Vladislava Hladíková
 534## \$pPředloha:\$bVyd. 1.\$cPraha : Sociologické nakladatelství,
 2002.\$e324 s.\$fStudijní texty ; sv. 24.\$z8086429105.
 538## \$aZpůsob přístupu: World Wide Web.
 65007 \$afilozofie sociálních věd\$7ph166545\$2czenas
 65007 \$amultikulturalismus\$7ph123036\$2czenas
 65009 \$aphilosophy of social sciences\$2eczenas
 65009 \$amulticulturalism\$2eczenas
 655#7 \$astudie\$7fd133597\$2czenas
 655#9 \$astudies\$2eczenas
 7001# \$aOgrocká, Jana\$7jn20001227510\$4trl
 7001# \$aHladík, Petr\$4drt\$4oth
 7001# \$aHladíková, Vladislava\$4prf
 77608 \$iTištná verze:\$tSoučasná filosofie sociálních věd :
 multikulturní přístup\$z8086429105

85640 \$zHybridní kniha\$u<https://www.teiresias.muni.cz/hknihy/index.php?c=detail&id=160&lang=cs>

12.7.1 **Komentář**

V návěští na pozici 06 znak „m“ pro elektronický zdroj, na pozici 07 znak „m“ pro monografickou úroveň. Obecné označení druhu dokumentu (245\$h) [elektronický zdroj]. V údajích fyzického popisu je údaj „1 online zdroj“. Vytvořena povinná poznámka o zdroji názvu (500), poznámka o jazyce, ze kterého bylo dílo přeloženo, poznámka o omezení přístupu (506), poznámka o realizátorech (508) a účinkujících (511), poznámka o originálu (534), na jehož základě byla hybridní kniha zhotovena, a povinná poznámka o způsobu přístupu (538). Pro jméno realizátory a účinkující vytvořena vedlejší záhlaví (700). Pole 776 zajišťuje propojení na tištěnou verzi. První indikátor má hodnotu 0, což znamená, že se generuje poznámka o jiných formách (objevuje se při zobrazení záznamu v OPACu), hodnota druhého indikátoru 8 znamená, že se negeneruje návěští (návěští „Tištěná verze“ je zapsáno ručně). V poli 856 je odkaz na hybridní knihu umístěnou na internetu.

13 POUŽITÁ LITERATURA

ANDRESOVÁ, Ivana. Katalogizace kartografických dokumentů: příručka pro katalogizátora s příklady ve formátu UNIMARC a MARC 21. 1. vyd. Praha: Národní knihovna České republiky, 2005. 85 s. ISBN 80-7050-467-6.

Anglo-americká katalogizační pravidla: druhé vydání: revize 1988 / překlad Národní knihovna v Praze. 1. čes. vyd. Praha: Národní knihovna České republiky, 1994. 1 sv. (různé stránkování). ISBN 80-7050-187-1.

BALÍKOVÁ, Marie, Hana KUBALOVÁ a Jaroslava SVOBODOVÁ. *Katalogizace ve formátu MARC 21: stručná instrukce a příklady pro knihy a některé typy pokračujících zdrojů. 1. vyd. Praha: Národní knihovna ČR, 2004. 156 s. ISBN 80-7050-438-2.*

BENEŠOVÁ, Ludmila. *Katalogizace elektronických zdrojů: příručka pro katalogizátora s příklady ve formátu MARC 21. 1. vyd. Praha: Národní knihovna České republiky, 2009. 120 s. ISBN 978-80-7050-566-3.*

BENEŠOVÁ, Ludmila a Jana ŠTOROVÁ. *Katalogizace zvukových dokumentů: příručka pro katalogizátora s příklady ve formátu MARC 21. 1. vyd. Praha: Národní knihovna České republiky, 2006. 85 s. ISBN 80-7050-480-3.*

IFLA. *Ustanovení mezinárodních principů katalogizace* [online]. 2009, [cit. 2014-11-16]. Dostupné z WWW: http://www.ifla.org/files/cataloguing/icp/icp_2009-cs.pdf.

MARC 21: bibliografický formát. 1. Network Development and MARC Standards Office, Library of Congress, Standards and Support, National Library of Canada ; [z anglického originálu ... do češtiny přeložily Ludmila Benešová ... et al.]. 1. české vyd.. Praha: Národní knihovna České republiky, 2003. 1 sv. (různé stránkování). ISBN: 80-7050-427-7.

MARC 21: bibliografický formát. 2. Network Development and MARC Standards Office, Library of Congress, Standards and Support, National Library of Canada ; [z anglického originálu ... do češtiny přeložily Ludmila Benešová ... et al.]. 1. české vyd. Praha : Národní knihovna České republiky, 2003. 1 sv. (různé stránkování) . ISBN: 80-7050-427-7.

Národní knihovna. *KTD - Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy (TDKIV)* [online]. c2009. [cit. 2014-11-16]. Dostupné z WWW: <http://aleph.nkp.cz>

SCHIFF, Alan L. *Changes from AACR2 to RDA: a comparison of examples. Part 1, Description* [online]. 2012-10-07, [cit. 2014-11-27]. Dostupné z WWW: <http://faculty.washington.edu/aschiff/UW2012Presentation-Part1-Notes.pdf>

SCHIFF, Alan L. *Changes from AACR2 to RDA: a comparison of examples. Part 2, Access points* [online]. 2012-10-07, [cit. 2014-11-27]. Dostupné z WWW: <http://faculty.washington.edu/aschiff/UW2012Presentation-Part2-Notes.pdf>

Standardy pro Souborný katalog ČR [online]. 2007-03-27, [cit. 2014-11-16]. Dostupné z WWW: <http://www.caslin.cz/spoluprace/standardy/standardy-pro-souborny-katalog-cr/>

STODOLA, Jiří. *Katalogizace dokumentů pro zrakově postižené se zaměřením na elektronické knihy: (podle AACR2 a MARC 21)*. 1. vyd. Brno: Tribun EU, 2011. 57 s. Knihovnička.cz. ISBN 978-80-7399-251-4.

VOCHOZKOVÁ, Hana. *Školení* [online]. 2013, cit [cit. 2014-07-01]. Dostupné z WWW: <http://www.ics.muni.cz/hanan/index.htm>

Jiří Stodola

Katalogizace dokumentů pro zrakově postižené

podle pravidel AACR2 ve formátu MARC 21
s přihlédnutím k pravidlům RDA

Vydala Masarykova univerzita

Brno 2014

1. vydání

ISBN 978-80-210-7764-5 (online : pdf)

DOI: 10.5817/CZ.MUNI.M210-7764-2014